

Oddvar Aleksander Ystgaard

Er det unipolare øyeblikket over?

En analyse av USAs innflytelse i Midtøsten, 1991-2013.

Masteroppgave i Statsvitenskap

Trendheim, juni 2015

NTNU
Norges teknisk-høgskole i Trondheim
Fakultet for samfunnsvitenskap og helsevitenskap
Institutt for sosiologi og statsvitenskap

Forord

Å skrive denne masteroppgaven har vært en utfordrende og krevende prosess. En ambisiøs problemstilling ledet til en ambisiøs datainnhenting, jeg vil aldri glemme de månedene av livet mitt jeg brukte på å samle data. Det har også vært noen søvnløse netter, netter hvor jeg var tvilende om mitt planlagte prosjekt faktisk var gjennomførbart. Jeg har tilegnet meg en stor porsjon erfaring gjennom denne masteroppgaven, å lage et helt eget og nytt datasett er kanskje den erfaringen som jeg selv setter høyest.

Bak enhver individuell prestasjon, står det en rekke mennesker bak. Jeg vil gjerne rette en stor takk til Jo Jakobsen for et godt samarbeid, du har bidratt med god veiledning og en god porsjon læring, en erfaring som jeg vil dra med meg senere i livet. Jeg vil også takke Tor Kaalvik og Anette Ystgaard for god hjelp og veiledning i forbindelse med den krevende skriveprosessen.

Å skrive denne masteroppgaven har vært en utfordring for meg, jeg vil derfor takke min familie for god støtte gjennom denne krevende prosessen. Jeg vil tilslutt takke mine engasjerende medstudenter for god hjelp, og ikke minst viktige, men morsomme avkoblinger i en ellers ensformig hverdag.

Abstract

This thesis examines if the current the international systemic structure may still be defined as unipolar. To test this, U.S. influence and power in the Middle East from 1991 to 2013 is analysed. The thesis will also briefly examine U.S power in Europe and East Asia, in the same period of time, in order to answer this thesis main research question. Influence is operationalize through United Nations general assembly votations, and gross domestic product and military expenditure will serve as a proxy to economic and military power. Through analyzing 1614 UN resolutions I find that U.S. influence in the Middle East is rapidly shrinking. The main cause for this trend is that the U.S. is losing terrain, in terms of relative economic and military power in the region. The consequences of this effect is that the unipole has changed its behaviour from active to passive in the region. Where the U.S. previously sought to solve destabilizing situations, it now allows other actors to solve these situations, in effect giving these other actors an active role. The observed trend in Middle East is also present in an analysis on U.S. power in Europe and East Asia. This relative loss of power can be seen through states being more independent of the U.S., such as China and Russia, as they appear to have initiated an incipient counter-balancing to the unipole. Based on the definition of unipolarity, constructed on Ikenberry, Wohlforth and Wilkinson works, this thesis concludes that the structure of the international systems still is unipolar. However, the systemic data analyzed in this thesis shows clear signs that the U.S. unipolar moment, is coming to an end.

Innholdsfortegnelse:

Abstract	v
Figurer og tabeller:	ix
Kapittel 1: Innledning.....	1
Kapittel 2: Teori	5
2.1 Strukturrealisme og systemstruktur.....	5
2.1.1 Den tredje strukturen, unipolaritet.....	6
2.1.2 Hegemoni og unipolaritet.....	7
2.2 Er unipolaritet vedvarende?.....	8
2.3 Faktorer for endring	10
2.4 Maktkapabiliteter	13
2.4.1 Økonomiske, militære og normative kapabiliteter	13
2.5 Innflytelse.....	15
2.5.1 Innflytelse: et svakt definert begrep besudlet av faglitteraturen	15
2.5.2 Fra makt til innflytelse	18
2.5 Maktmekanismen en tilstrekkelig faktor for endring?	21
2.6 USAs makttilbakegang og Midtøsten	24
Kapittel 3: Hvordan? Metode	27
3.1 Midtøsten som case, hvorfor?	27
3.2 Operasjonalisering av avhengig variabel, innflytelse	28
3.2.1 Stemmegivning i De forente nasjoners generalforsamling	30

3.2.2 Potensielle validitetsproblemer	33
3.3 Uavhengig variabel, makt	34
3.4 Annen empiri	35
3.5 Innflytelse og makt	36
Kapittel 4: Empirisk dataanalyse	37
4.1 1991-2013, den store nedgangen: Synkende innflytelse	37
4.1.1 De kvasi-allierte aktørene	42
4.1.2 De rivaliserende aktørene	44
4.2 Sjokk i regionen: Hendelser som påvirker stemmegivningen	46
4.2.1 De kvasi-allierte aktørene	48
4.2.2 De rivaliserende og allierte aktørene	50
4.3 Makt, årsaken til den synkende innflytelsen	53
4.3.1 Økonomisk makt	54
4.3.2 Militær makt	58
4.4 Maktvakuum i Midtøsten?	62
4.5 Endringer i Midtøsten	65
Kapittel 5: En regional eller en global trend?	69
5.1 USAs globale posisjon	69
5.1.1 Amerika, Europa og Øst-Asia	70
5.2 Et økende press mot amerikansk makt	76
5.3 Er dagens systemstruktur unipolar?	78
5.4 Regionale forskjeller	81
5.5 Starten på slutten av USAs unipolare periode	82
5.5.1 Et praktisk eksempel på endring av den unipolare systemstrukturen	83
Kapittel 6: Konklusjon	85
Litteratur:	xi
Appendiks:	xvii

Figurer og tabeller:

Tabell 2.1 Militære og økonomiske maktkapabiliteter s. 14

Figur 2.2 Holstis modell for innflytelse s. 16

Figur 2.3 Fra makt til innflytelse s. 20

Figur 2.4 Maktmekanismen s. 21

Figur 3.1 Innflytelse i FN-stemmegivning s. 29

Tabell 3.2 Koding av FN-stemmegivning s. 33

Figur 4.1 Enighet med USAs FN-stemmegivning i hele Midtøsten s. 39

Figur 4.2 FN-stemmegivning 1991-2013, periodisert i femårsintervaller s. 41

Figur 4.3 Enighet med USAs FN-stemmegivning for de kvasi-allierte aktørene i Midtøsten s. 43

Figur 4.4 Enighet med USAs FN-stemmegivning for de rivaliserende aktørene i Midtøsten s. 45

Figur 4.5 Sjokk i systemet: De kvasi-allierte s. 49

Figur 4.6 Sjokk i systemet: De allierte og rivaliserende aktørene s. 52

Figur 4.7 USAs relative økonomiske makt i Midtøsten s. 55

Figur 4.8 BNP vekst for utvalgte aktører i Midtøsten, 1991-2013 s. 57

Figur 4.9 USAs relative militære makt i Midtøsten s. 58

Figur 4.10 Militære utgifter som prosent av BNP s. 60

Figur 4.11 Amerikansk våpeneksport til Midtøsten s. 61

Tabell 5.1 Kapabiliteter i Amerika s. 70

Figur 5.2 Russlands relative militære makt i Europa s. 72

Figur 5.3 Kinas militære makt i Øst-Asia s. 74

Figur 5.4 USAs relative makt mot Russland og Kina s. 79

Kapittel 1: Innledning

Bruken av dyptgående analyser kombinert med en trang til å spå fremtiden, har ført til at prediksjoner er en vanlig vare innenfor internasjonal politikk. Paul Kennedy (1987) brukte nesten 1000 sider på å analysere samt gjennomgå historiske skiftninger i det internasjonale systemet. Denne analysen kulminerte i prediksjonen om at Japan ville overta USAs posisjon som systemleder i det internasjonale systemet på det daværende tidspunkt, en prediksjon som mildt sagt ikke inntraff. Denne masteroppgaven søker å besvare om USAs unipolare periode er over. Det er derfor naturlig å tenke at en lignende prediksjon som Paul Kennedy sin vil komme, men det vil den ikke. Denne oppgaven vil undersøke om USAs innflytelse er dalende i Midtøsten, og baserer seg på makt-data fra to andre regioner, for å kunne besvare problemstillingen om USAs unipolare periode er over.

Den etablerte faglitteraturen har siden starten av 1990-tallet konkludert med at dagens globale systemstruktur er unipolar, en systemstruktur der USA kan vise til posisjonen som den unipolare aktøren (Ikenberry, Mastanduno & Wohlforth 2009; Layne 1993; Wohlforth 1999). Sovjetunionens kollaps, en lavere økonomisk vekst i Japan og Vest-Europa, samt USAs enerådende militære makt, befestet USAs posisjon som den unipolare aktøren. Ingen andre utfordrere kunne vise til lignende andeler av den relative økonomiske og militære makten som USA disponerte over på det daværende tidspunkt. Den globale systemstrukturen har ikke endret seg siden starten på 1990-tallet, dog ser man store endringer i det internasjonale systemet.

Ulike vekstrater, tap av relativ makt og endret atferd i det internasjonale systemet, førte til at utenriksmagasinet URIX den 21.mai 2015 stilte spørsmålet om den neste presidenten av USA, fortsatt vil være verdens mektigste mann (NRK 2015). Et slikt spørsmål fra media viser en oppfattelse av og en indikasjon på en verden i endring. Samtidig forteller et slikt spørsmål noe om hvordan USAs utvikling i det internasjonale systemet har vært den siste tiden. Kinas raske vekst innenfor de relevante maktkapabilitetene har bidratt til å destabilisere USAs rolle i Øst-Asia og øke presset mot landets maktressurser. En lignende utvikling ser man i Europa, der Russlands aggressive atferd i Øst-Europa tvang USA til å avbryte sin uttalte strategi om å trekke maktressurser ut fra Europa for å møte, samt motbalansere Kinas fremvekst i Øst. Samtidig observerer man at USAs rolle i Midtøsten endrer seg. De seneste destabiliserende hendelsene som borgerkrigen i Syria og den arabiske våren, tyder på at USAs har inntatt en ny og langt mer fraværende rolle i regionen (Byman 2013; Landler 2014).

På bakgrunn av den ovennevnte utviklingen søker denne oppgaven å besvare om USAs unipolare periode er over? Dette er en problemstilling som har vært et tema innenfor den etablerte faglitteraturen de siste årene, og vil fortsette å være et tema i fremtiden. Denne masteroppgaven vil besvare problemstillingen gjennom å undersøke om USAs innflytelse i Midtøsten er dalende. Hovedtanken bak denne «regionaliseringen» av fokuset, er at globale maktendringer er svært langsomme prosesser. Jeg hevder at det internasjonale systemet har en lang reaksjonstid for å oppfatte disse endringene; med andre ord bruker systemet og aktørene tid på å oppfatte eventuell maktendringer og tap av innflytelse. Samtidig vil et tap av innflytelse og makt oppfattes langt raskere regionalt enn globalt. Årsaken er at den unipolare aktøren vil trekke kapabiliteter ut fra de ulike regionene, for å fortsatt kunne opprettholde sin posisjon globalt. På bakgrunn av resultatene i Midtøsten, vil denne oppgaven undersøke om de samme mekanismene som er tilstedeværende i Midtøsten, også er tilstedeværende i Europa og Øst-Asia. Her vil oppgaven hovedsakelig basere seg på maktdata i disse regionene.

Denne oppgaven konkluderer med at USAs innflytelse i Midtøsten er dalende. Samtidig viser resultatene at USAs relative makt i Øst-Asia og Europa også er dalende. Selv om disse resultatene viser et USA som taper makt, er den globale systemstrukturen fortsatt unipolar. USA disponerer fortsatt over en stor andel av de relative globale maktkapabilitetene, kapabiliteter som fortsatt sikrer at den unipolare perioden eksisterer. Samtidig kan USA fortsatt vise til en høy troverdighet og legitimitet som den unipolare aktøren. Dog indikerer resultatene fra denne oppgaven at den unipolare perioden nærmer seg slutten. Hvis de identifiserte trendene fortsetter, er det snakk om tid før den globale systemstrukturen endrer seg.

Oppgaven begynner med å definere den unipolare systemstrukturen, en definisjon som baserer seg på den eksisterende konsensusen fra tidligere forskning (Ikenberry et.al 2009; Thompson 2006; Wohlforth 1999). Samtidig vil denne oppgaven nevne hvilke faktorer som fører til at den unipolare systemstrukturen endrer seg. Her vil jeg også forklare samt påpeke svakhetene som eksisterer rundt maktmekanismen, en mekanisme som det etablerte fagmiljøet mener er tilstrekkelig for å forklare skifte av systemstruktur (Gilpin 1981; Rosecrance 1987; Wohlforth 1999). Andre mekanismer, som prestisje (ryktet for makt) og andre aktørers oppfattelse, er medvirkende faktorer til å forklare skifte av systemstruktur, og bidrar til å redusere maktmekanismens evne til å forklare disse skiftene. Faglitteraturens uenighet rundt begrepet innflytelse fører til at denne oppgaven kommer med en ny definisjon av innflytelse, basert på Holstis (1995) definisjon. Her definerer jeg innflytelse som et produkt av makt. Denne definisjonen, sammen med definisjonen av unipolaritet, er denne oppgavens teoretiske

hovedpunkt, og medfører at den avhengige variabel er innflytelse, mens den uavhengige variabelen er makt.

Den nye definisjonen av innflytelse fører til at det eksisterer to mål i denne masteroppgaven. Det ene er et induktivt mål om å undersøke om denne oppgavens definisjon av innflytelse er gyldig. Det andre er et deduktivt mål om å undersøke om denne oppgavens definisjon av unipolaritet og den unipolare systemstrukturen fortsatt er gjeldende i det internasjonale systemet.

I metodedelen vil jeg presentere leseren for denne oppgavens operasjonalisering av den avhengige og uavhengige variabelen. Innflytelse operasjonaliseres gjennom stemmegivning i FNs generalforsamling. Her har jeg samlet inn og kodet et eget datasett for å undersøke hvor stor enighet det er i FN-stemmegivningen mellom USA og andre aktører i Midtøsten. Datasettet består av 1614 resolusjoner og går over en 23-årsperiode, fra starten på USAs unipolare periode i 1991 og frem til 2013. Denne masteroppgaven er det første forskningsarbeidet i sitt slag, som anvender FN-stemmegivning for å besvare en slik problemstilling og undersøke USAs innflytelse i ulike regioner. Videre vil jeg forklare leseren de ulike metodiske utfordringene som oppstår ved å anvende et slikt mål på innflytelse. Den fremste utfordringen ligger i at ulike aktører har et ulikt syn på hvor viktig denne stemmegivningen er. For å kunne teste gyldigheten til oppgavens definisjon av innflytelse, vil jeg inkludere en stor mengde maktdata fra Midtøsten. Her operasjonaliserer jeg den militære og økonomiske maktdimensjonen gjennom militære utgifter og brutto nasjonalprodukt (BNP)

Resultatene fra den empiriske analysen viser at USAs innflytelse i Midtøsten gjennom dette datasettets periode er synkende. Alle aktørene i Midtøsten foruten Israel følger de samme trendene. Enigheten med USA er økende etter den kalde krigen, før den synker mot et bunnivå i 2007. Denne trenden endres med økende enighet frem til 2011, før den igjen synker drastisk mot slutten av perioden. Maktdataene fra Midtøsten viser at USAs relative makt i Midtøsten i stor grad følger de samme trendene som USAs innflytelse i regionen. Koblingen mellom makt og innflytelse er spesielt sterk i starten og slutten av dette datasettets periode. Etter den kalde krigen ser man at USAs relative økonomiske og militære makt øker. Samtidig observerer man at denne relative makten faller sterkt mot slutten av perioden. Årsaken til dette fallet er at de andre aktørene i Midtøsten, med Saudi-Arabia i spissen, har hatt en enorm vekst spesielt innenfor de økonomiske kapabilitetene fra 1991-2013. Den økonomiske men også militære veksten har ført til at USAs relative makt i regionen har sunket, og har resultert i en større uavhengighet fra USA. Denne uavhengigheten fra den unipolare aktøren har ført til at USAs innflytelse i regionen har sunket. Konsekvensene av denne synkende amerikanske innflytelsen

i Midtøsten eksemplifiseres gjennom USAs endrede rolle ved de seneste destabiliserende situasjonene som har oppstått i Midtøsten. Under borgerkrigen i Syria har USA inntatt en tilbakeholden rolle, hvor nesten ingen maktressurser anvendes for å løse denne destabiliserende situasjonen. Dette er en rolle som man også har inntatt under borgerkrigen i Jemen.

I drøftingsdelen undersøker jeg om de mekanismene som er tilstedeværende i Midtøsten også eksisterer i Europa og Øst-Asia. Resultatene viser at den observerte trenden i Midtøsten også er tilstedeværende i disse to regionene. Den store veksten i de økonomiske og militære kapabilitetene hos Kina og Russland har ført til at USAs relative makt i disse regionene synker. Denne nedgangen i relativ makt har også her ført til at Russland og Kina innehar en større uavhengighet fra den unipolare aktøren. Nedgangen skaper også et økende press mot USAs relative maktkapabiliteter. Dette presset indikerer at USA ikke lenger velger å prioritere maktressurser til Midtøsten, for å holde denne regionen stabil, ettersom Øst-Asia og Europa formodentlig er viktigere regioner for å opprettholde USAs globale status som unipolar aktør. Videre viser den kvalitative empirien at Kina og Russland har startet med en begynnende motbalansering av USAs posisjon i Europa og Øst-Asia, en motbalansering for å balansere den ubalanserte makten i det internasjonale systemet.

Selv om resultatene fra den empiriske analysen og drøftingen gir oss klare svar på USAs maktmessige svekkelse og nedgang i innflytelse, er den globale systemstrukturen fortsatt unipolar. Årsaken er at, selv med nedgangen i den relative makten og innflytelsen, er USAs andel av den relative økonomiske og militære makten fortsatt svært høy. Den er såpass høy at de andre aktørene i det internasjonale systemet fortsatt anser dagens systemstruktur for å være unipolar, hvor USA fortsatt innehar troverdighet og legitimitet som den unipolare aktøren. Dog viser resultatene fra denne masteroppgaven at den unipolare perioden nærmer seg slutten. Hvis den ovennevnte utviklingen fortsetter er det et spørsmål om hvor lang tid det tar før systemstrukturen endrer seg. Likevel kan nettopp dette ta tid, ettersom USA fortsatt innehar en stor andel av de relative maktkapabilitetene, samtidig som at eventuelle utfordrere (Russland eller Kina) må fjerne USAs troverdighet og legitimitet som den unipolare aktøren, før den globale systemstrukturen kan endre seg.

Kapittel 2: Teori

Formålet med dette kapittelet er å presentere leseren for de teoretiske mekanismene som leder til en endring av den globale systemstrukturen. Jeg vil starte kapittelet med å definere systemstrukturer og forskjellen mellom de ulike systemstrukturene. Videre vil jeg ta opp, og delvis drøfte maktmekanismen, som den etablerte faglitteraturen hevder er tilstrekkelig for å forklare skifte av systemstruktur. Kapittelet vil også definere begrepet makt og introdusere leseren for de tre ulike dimensjonene av makt: militær, økonomisk og normativ. Avslutningsvis vil jeg drøfte begrepet innflytelse, et begrep som har vært gjenstand for flere forskjellige definisjoner, hvor man blant annet har forvekslet dette begrepet med normativ makt og maktutøvelse. Her vil jeg drøfte begrepets teoretiske forutsetninger og fremvise argumentasjon for nye forutsetninger og en ny definisjon, slik at dette begrepet fortsatt skal være gjeldende i den etablerte faglitteraturen. Jeg vil avslutte kapittelet med å introdusere leseren for USAs nåværende posisjon i det internasjonale systemet og aktørens historiske rolle i Midtøsten.

2.1 Strukturrealisme og systemstruktur

Strukturrealismen oppstod delvis som en reaksjon på den klassiske realismen. Strukturrealistene hevder at endringer i aktørenes oppførsel, samt endrede utfall i det internasjonale systemet, ikke kunne forklares av endringer hos aktørene selv, men at disse endringene stammet fra endringer i det internasjonale systemet (Keohane 1986:166). Et godt eksempel som illustrerer dette poenget, er hvor nye utstysregler tvinger en skihopper til å hoppe med kortere ski. Skihopperen hopper derfor med kortere ski fordi systemet har endret seg, ikke fordi han selv har pålagt seg eller ønsket denne endringen. Med andre ord, endringer i systemet fører til en annen adferd, som i dette tilfellet er kortere ski. Kenneth Waltz (1979) hevdet i *Theory of International Politics* at systemstrukturen i det internasjonale systemet vil forklare mønstrene i aktørers ulike adferd, der aktørene fastsetter sine strategier og interesser på grunnlag av hvilken posisjon man innehar i denne strukturen (Keohane 1986:167). For strukturrealistene er det strukturen i det internasjonale systemet sammen med den relative maktdistribusjonen som er de to største faktorene som forklarer aktørenes adferd (Mastanduno 1989:460).

Kenneth Waltz (1979:81) definerer en politisk struktur gjennom hvilket prinsipp systemet organiseres etter, hvordan aktørene fungerer i systemet og distribusjonen av kapabiliteter i systemet. Den innenrikspolitiske strukturen er hierarkisk organisert bygget på autoritet. Den internasjonale strukturen er anarkisk organisert med en minimum differensiering mellom disse

statene, og den ulike distribusjonen av kapabiliteter mellom disse statene medfører en ulik differensiering (Gilpin 1981:85). Sosialiseringen og konkurransen mellom aktørene i det internasjonale systemet er de to bestemmende plattformene for hvordan strukturen kanalisere adferd i systemet. Dette betyr at uansett hvilke mål og interesser en stat innehar, så vil strukturen nesten alltid påvirke samt begrense adferden til statene (Waltz 1979:74). Forsøk på å endre status quo i det internasjonale systemet vil eksempelvis være forbundet med store kostnader.

Distribusjonen av kapabiliteter til de ulike aktørene er den viktigste faktoren for en systemstruktur, enten denne strukturen befinner seg på et statlig eller internasjonalt nivå. Distribusjonen påvirker hvordan den internasjonale konkurransen vil opptre i et slikt system, og dermed hvordan adferden til de forskjellige aktørene vil være (Waltz 1979:86). Distribusjonen av kapabiliteter vil også være den største faktoren for politisk endring av det internasjonale systemet og systemsstrukturen. Anarkiet i det internasjonale systemet skaper et konkurransepreget miljø, der aktørene søker å utvide sine kapabiliteter, for å oppnå større kontroll over det internasjonale systemet og dermed sikre ens egen overlevelse. En aktørs evne til å lykkes i det internasjonale systemet vil dermed avhenge av aktørens relative kapabiliteter (Thompson 1986:589; Waltz 1979: 86).

Kenneth Waltz (1979) på lik linje med den etablerte faglitteraturen, mener at ulike former for distribusjon av kapabiliteter leder til ulike systemstrukturer. Litteraturen identifiserer to ulike former den globale systemstrukturen kan innta. En multipolar systemstruktur inntreffer når tre eller flere aktører dominerer det internasjonale systemet på bakgrunn av sine overlegne kapabiliteter, mens en bipolar systemstruktur inntreffer når kun to aktører dominerer det internasjonale systemet (Thompson 1986:590). Mellomkrigstiden og den kalde krigen er to perioder hvor henholdsvis multipolaritet og bipolaritet var de rådende globale systemstrukturene.

2.1.1 Den tredje strukturen, unipolaritet

I den senere tid har den etablerte faglitteraturen, for eksempel gjennom William Thompson (1986) og William Wohlforth (1999), påvist at det eksisterer en tredje form den globale systemstrukturen kan innta. En unipolar systemstruktur oppstår når en stat innehar en meget høy konsentrasjon av kapabiliteter relativt sett mot sine konkurrenter, der denne distribusjonen ikke sammenfaller med definisjonen av multi- eller bi-polaritet. Perioden etter den kalde krigen defineres som en unipolar periode, der USA figurerer som den unipolare aktøren (Jervis 2009:191; Thompson 1986:596; Wohlforth 1999:9).

«First, the system is unambiguously unipolar. The United States enjoys a much larger margin of superiority over the next most powerful state or, indeed, all other great powers combined than any leading state in the last two centuries» (Wohlforth 1999:7).

Unipolaritet er en systemstruktur som egentlig ikke skal oppstå, og som direkte opponerer mot teorien om maktbalanse, ettersom den unipolare aktørens maktkapabiliteter er såpass store, at ingen andre aktører kan motbalansere den (Thompson 2006:2). Ikenberry et.al (2009:4) definerer unipolaritet på følgende måte: Begrepet unipolar beskriver noe som har en enkelt pol. Som nevnt ovenfor har tidligere forskere i internasjonal politikk definert en pol som følgende: 1) Der en stat innehar store mengder kapabiliteter som kan brukes for å oppnå deres mål. 2) Staten presterer meget høyt innenfor de relevante maktkapabilitetene. Ettersom unipolar beskriver kun én pol, vil en unipolar systemstruktur oppstå når kun én stat møter disse kriteriene (Ikenberry et al. 2009:4). Wilkinson (1999:142) foretar en lignende definisjon basert på det samme prinsippet: En unipolar systemstruktur vil oppstå når en supermakt innehar kapabiliteten til å utføre politisk-militære handlinger over hele det internasjonale systemet. Rapkin, Thompson og Christopherson (1979:269) presenterer oss for en mer presis dog gammel definisjon av unipolaritet: En unipolar systemstruktur vil oppstå hvis en aktør kontrollerer 50 % eller mer av den militære makten. Denne definisjon er gammeldags og noe utdatert ettersom den kun anerkjenner militære kapabiliteter og utelukker økonomiske eller normative kapabiliteter. Samtidig er en slik definisjon noe konservativ og streng.

På grunnlag av Wohlforth (1999), Wilkinson (1999) og Ikenberry et al. (2009) sine definisjoner av unipolaritet, defineres unipolaritet her på følgende måte:

En unipolar systemstruktur inntreffer når det internasjonale systemet innehar en meget ujevn maktdistribusjon, som følger av at kun én aktør eier store deler av denne maktdistribusjonen. Denne aktørens maktkapabiliteter er såpass store, at den ikke kan motbalanseres av andre aktører. En unipolar systemstruktur vil ende når den unipolare blir motbalansert på grunnlag av dekonsentrasjon hos sine egne maktkapabiliteter.

2.1.2 Hegemoni og unipolaritet

Ikenberry et.al (2009:4) og Wilkinson (1999:142) presiserer at unipolaritet skiller seg fra begrepet hegemoni, ettersom hegemoni refererer til politiske forhold og grader av innflytelse, mens unipolaritet som begrep kun beskriver en maktdistribusjon. For at en aktør skal kunne inneha et hegemoni, må den disponere unipolare kapabiliteter kombinert med en unipolar struktur av innflytelse. Monteiro (2012:13) på sin side mener at den unipolare aktøren har

etablert et hegemoni hvis den oppdriver såpass mye makt, at den kan kontrollere andre stater, altså dersom den har erstattet anarkiet i det internasjonale systemet med hierarki. En konsensus i den etablerte fagdebatten om skillet mellom unipolaritet og hegemoni er fraværende. Det største konfliktområdet dreier seg om maktdistribusjonen, altså hvor ubalansert og fokusert mot en aktør den må være for at den skal være unipolar eller hegemonisk. Christopher Layne (1993) i sin artikkel «The Unipolar Illusion», definerer hegemoni annerledes enn Monteiro (2012) og Ikenberry et al. (2009) Han mener at maktdistribusjonen under hegemoni er langt mindre konsentrert enn under unipolaritet. Dette medfører at en unipolar aktør automatisk vil inneha et hegemoni og være en systemleder (Layne 1993:7, 13). Layne baserer seg i stor grad på hegemonisk stabilitetsteori for å forklare hvilke følger unipolaritet har for systemet. Han mener dermed at hegemonisk teori, og teorien om unipolaritet, forklarer de samme fenomenene (Layne 1993:7, 13).

Forskjellen mellom hegemoni og unipolaritet virker å være uklar ettersom det ikke eksisterer en klar konsensus. Den etablerte fagdebatten er uenig i hvordan maktdistribusjonen forekommer under disse ulike fenomenene. Layne (1993) definerer at en hegemon alltid vil være den mektigste aktøren i systemet, mens Monteiro (2012) og Ikenberry et al. (2009) mener at en hegemon må ha en langt større maktdistribusjon enn hva som kvalifiserer for unipolaritet. Hegemonen må disponere såpass mye makt at han kan erstatte anarkiet med et hierarki. Årsaken til at jeg har valgt å inkludere distinksjonen mellom hegemonisk teori og unipolaritet, samt anvende meg av disse teoriene for å forklare følgene av unipolaritet samt endring av systemstruktur, er at begge disse teoriene i større grad forsøker å forklare de samme fenomenene. Både hegemonisk teori og unipolaritet beskriver et internasjonalt politisk miljø der en aktør innehar langt høyere maktkapabiliteter enn sine konkurrenter. Denne antagelsen, som ligger til grunn for hegemonisk teori, og som i utgangspunktet har likheter med teorien om unipolaritet, fører til at de beskriver de samme følgene for systemet selv om systemleder og unipolaritet er to forskjellige fenomener.

2.2 Er unipolaritet vedvarende?

De to vanligste faktorene for at unipolaritet ikke kan vedvare, er systemiske og befinner seg under alle de ulike systemstrukturene. Stormakter innehar en stor påvirkning på det internasjonale systemet og systemstrukturen. Vekstrater for stormaktene er forskjellige og ujevne. Den ujevne veksten fører til endringer i maktdistribusjonen, og dermed endres systemstrukturen ettersom stormakter vokser og faller. Unipolaritet vil dermed ikke vedvare ettersom den ujevne veksten fører til at nye stormakter vokser frem og dekker det relativt store

maktgapet mellom den unipolare aktøren og utfordrere. Anarkiet i det internasjonale systemet er den andre faktoren. Dette anarkiet og økende ambisjoner fører til at voksende stormakter søker å befeste sin sikkerhet gjennom å øke sine maktkapabiliteter, slik at man i større grad kan kontrollere dette anarkiet (Layne 1993:11). Videre mener man at potensielle utfordrere lettere vil kunne øke sine kapabiliteter og dermed øke sin sikkerhet under unipolaritet. Ettersom de største konkurrentene vil søke å ettergå den unipolare aktørens vekstkarakteristikker og strategi som i første omgang ledet til det enorme maktgapet, altså føre en såkalt *catch-up* vekst. Denne *catch-up* veksten skaper en langt enklere vei for de potensielle utfordrerne til å tette det oppståtte maktgapet, ettersom den unipolare aktøren allerede har skapt denne veien (Ikenberry et.al 2011:330-332; Layne 1993:15).

Kenneth Waltz (1997:915) konkluderer med at den unipolare systemstrukturen fremproduserer motbalansering, og denne motbalanseringen fører til at den unipolare systemstrukturen alltid vil være kortvarig. Årsaken er at aktører i et anarkisk system alltid vil forsøke å skape en likevekt i det internasjonale systemet, ettersom ubalansert makt alltid vil fremstå som en potensiell trussel for andre stater sikkerhet, uavhengig av hvem som eier denne ubalanserte makten. De andre aktørene vil dermed motbalansere den unipolare makten for å kontrollere hans makt. Eksempelvis vil de forsøke å alliere seg med den svakere siden, ettersom den svakere siden ikke innehar kapabiliteten til å true deres sikkerhet (Layne 1993:12-4). Målet med balansering er å gjenopprette maktbalansen i systemet, og slik vil balansering og motbalansering under multi- og bi-polaritet være et middel for å opprettholde status quo. Under unipolaritet vil denne balanseringen derimot være et middel for å endre den unipolare systemstrukturen, ettersom balansering innebærer å fjerne den ubalanserte makten (Schweller & Pu 2011:44). Ikenberry et al. (2009) nyanserer dette synet, for selv om unipolaritet skaper økende insentiver for motbalansering, så vil et slikt valg medføre langt høyere kostnader under unipolaritet enn under andre systemstrukturer, på grunn av den unipolare maktdistribusjonen, som innebærer at slik adferd kan bli hardt straffet. Denne konsekvensen leder aktørene bort fra den tradisjonelle harde motbalanseringen, som innebærer allianser eller militær opprustning. Aktørene vil heller benytte seg av myk motbalansering, som fører med seg langt lavere kostnader. Myk motbalansering er skjult og innebærer delegitimering eller angrep på den unipolare aktørens normative makt (Ikenberry et al. 2009:18-19; Schweller & Pu 2011:44,46).

Wohlforth (1999:25) representerer siden som mener at unipolaritet innehar systemiske egenskaper som fører til at denne systemstrukturen er langt mer stabil og vedvarende enn andre systemstrukturer. Han predikerer at den eneste valgmuligheten andre aktører har under en

unipolar systemstruktur, er å føre en *bandwagoning*-strategi¹ med den unipolare aktøren på grunnlag av den ujevne maktdistribusjonen, eller å forholde seg innenfor rammene av status quo. Videre presiserer han at så lenge den gitte maktdistribusjonen i systemet opprettholdes, vil stormakter inneha insentiver til å forholde seg innenfor rammene av status quo (Wohlforth, 1999:25). Rasjonelt sett eksisterer det ikke noe annet valg i den gitte konteksten av unipolaritet. Kostnaden forbundet med å alliere seg imot den unipolare makten eller forsøke å motbalansere den, vil alltid være større enn den potensielle gevinsten. De potensielle gevinstene ved å alliere seg med unipolare makten er store, ettersom en konflikt mellom to aktører i systemet vil bli avgjort når den unipolare aktøren velger side (Wohlforth 1999:25).

Wohlforth (1999:24) anvender også hegemonisk teori for å argumentere hvorfor unipolaritet fremstår som en langt mer stabil systemstruktur, med mindre innslag av systemendrende konflikter. Systemleder, altså den mektigste aktøren i det internasjonale systemet, skaper en orden i det internasjonale systemet, og denne ordenen bidrar til å redusere anarkiet i systemet. Dog avhenger stabiliteten til denne ordenen av maktkapabiliteten til den systemledende staten. Jo større andel av maktdistribusjonen den systemledende staten disponerer, jo mer stabil vil den internasjonale orden være. Følgelig vil den internasjonale orden under en unipolar systemstruktur være svært stabil på grunnlag av den massive andelen av maktdistribusjonen (Wohlforth 1999:24).

2.3 Faktorer for endring

Wohlforth (1999) hevder at en endring av den unipolare systemstrukturen vil foregå under to ulike omstendigheter. En systemendrende konflikt under unipolaritet vil kun oppstå hvis den unipolare aktøren og utfordreren er uenige om deres respektive relative makt. Den unipolare aktøren er trygg på at han innehar tilstrekkelig makt til å forsvare status quo, mens utfordreren er trygg på at ens egen makt er kapabel til å endre status quo (Ikenberry, Mastanduno & Wohlforth 2011:25; Wohlforth 1999:24). Et slikt scenario vil inntreffe under to omstendigheter: 1) Maktdistribusjonen mellom den unipolare aktøren og utfordrer er så jevn at utfordrer har muligheten til å utfordre status quo. 2) Utfordreren har utkonkurrert systemlederen innenfor enkelte maktkapabiliteter, hvor systemlederen og utfordreren er uenige om hvor viktige disse kapabilitetene er (Wohlforth 1999:24). Wohlforth betoner dermed maktmekanismen som den tilstrekkelige faktoren for å forklare skifte av systemstruktur

---

¹ Bandwagoning: Når en makt/aktør velger å alliere seg med den sterkeste makten/aktøren i systemet.

Teori om hegemoni proklamerer at det internasjonale systemet under enhver tid vil inneha en systemleder, systemlederen bidrar til å skape orden i det anarkisk organiserte internasjonale systemet. Under unipolaritet vil naturligvis den unipolare aktøren være denne systemlederen. Rosecrance (1987) konstaterer at hegemonisk krig opptrer periodisk, hvor man konkurrerer om lederskapet i systemet. Vinneren av denne hegemoniske krigen vil dermed bli definert som hegemonen, den systemledende aktøren (Thompson 1986:596; Rosecrance 1987:284-5). En slik posisjon i systemet medfører autoritet, samt makten til å definere hva som er korrekt og gal adferd i det internasjonale samfunnet (Thompson 1986:597). Dette betyr at systemledere etablerer et adferdsmønster hos andre stater, ettersom hegemonen ikke bare er den mektigste aktøren i systemet, men også får legitimitet på grunnlag av denne makten (Rosecrance 1987:284-5). Et skifte av systemleder vil skje som følge av to endringsprosesser: Systemlederens relative maktkapabiliteter synker, samtidig som maktkapabilitetene til utfordreren forbedrer seg drastisk. Usikkerheten som oppstår, på grunn av uenighet om hvilken aktør som har de største kapabilitetene, fører til krig, dette er den eneste løsningen som vil kunne gi et svar om hvilken aktør som er den mektigste i systemet (Rosecrance 1987:285-5; Thompson 1986:597). Kostnadene forbundet med å endre systemet, vil synke drastisk for utfordreren når systemlederens maktkapabiliteter minker, kombinert med at ens egen makt øker. Dette fører til at de potensielle gevinstene forbundet med å endre systemet, vil overgå de potensielle kostnadene. Dermed er det i utfordrerenes interesse å endre status quo i det internasjonale systemet og innsette seg selv som systemleder (Gilpin 1981:187). Hegemonisk teori, representert gjennom Thompson (1986) og Gilpin (1981), er enig med Wohlforth (1999) sin teori om unipolaritet, hvor de fremhever maktmekanismen som den tilstrekkelige faktoren for å forklare endring av systemstruktur og systemleder. Begge disse teoriene beskriver også en endringsmekanisme hvor kapabilitetene mellom den unipolare aktøren og utfordreren er meget jevne, der endringen av den unipolare systemstrukturen inntreffer på grunn av den jevne maktdistribusjonen.

Gilpin (1981) presiserer at den unipolare aktøren eller systemlederen disponerer over flere valgmuligheter for å opprettholde status quo, samt forhindre en maktdistribusjon i det internasjonale systemet: 1) Den utfordrede systemlederen kan øke sine kapabiliteter for å opprettholde sine forpliktelser og posisjon i det internasjonale systemet. 2) Man kan redusere sine forpliktelser og kostnader på en måte som ikke truer ens internasjonale posisjon (Gilpin 1981:187). Hegemoner som søker å øke sine kapabiliteter, velger som oftest å gjøre dette gjennom å øke beskatningen av samfunnet. Betalingsubalanse og inflasjon er andre verktøy en

aktør kan anvende for å øke sine ressurser. Dog vil slike verktøy aldri løse det langsiktige problemet med lave økonomiske kapabiliteter kombinert med høye utgifter for å opprettholde maktdistribusjonen i systemet. Av den grunn er det ansett som en strukturell svakhet når aktører anvender slike strategier (Gilpin 1981:188). Å redusere sine forpliktelser og utgifter kan utføres gjennom tre forskjellige strategier: 1) Gjennom å eliminere kilden til problemet, altså å starte en preventiv krig mot utfordreren. 2) Ekspandere, der man reduserer de langsiktige kostnadene gjennom å inneha mindre kostbare defensive posisjoner. Dette er en strategi som ofte kan lede til overekspandering og derigjennom en økning av kostnadene til den unipolare aktøren (Gilpin 1981:191). 3) Å redusere sine forpliktelser internasjonalt, gjennom politisk, økonomisk og territoriell tilbaketrekning. Denne strategien kan utføres på tre forskjellige måter:

- 1) Ved å trekke seg tilbake fra kostbare strategiske posisjoner og områder, uten at dette nevneverdig vil skade hegemonens posisjon internasjonalt.
- 2) Redusere sine forpliktelser internasjonalt ved å dele ansvaret med andre aktører gjennom alliansebygging (Gilpin 1981:192). Storbritannia valgte denne metoden, da aktøren allierte seg med mindre mektige aktører for å møte den tyske utfordringen før den første verdenskrig (Gilpin 1981:193).
- 3) Forsone og dempe ambisjonene til utfordreren gjennom å avgi konsesjoner. Denne strategien er svært risikabel ettersom den svært lett kan svekke aktørens internasjonale posisjon og prestisje (Gilpin 1981:193-194).

Strategiene for å gjenopprette likevekten i systemet vil i de fleste tilfeller ikke lykkes, ettersom det er vanskelig å snu en trend fra dekonsentrasjon av makt til å øke sine maktkapabiliteter. Den oppståtte ubalansen i systemet fører til en situasjon der systemlederen forsøker å opprettholde sin posisjon, mens utfordreren forsøker å endre systemet til å (for)følge ens egen interesse. Ubalansen skaper press, usikkerhet og krise, som til slutt ender opp i en hegemonisk krig. Denne hegemoniske krigen vil etablere en ny balanse i systemet (Gilpin 1981:197). Strategien om tilbaketrekning er svært vanskelig og vil som oftest utsette den unipolare aktøren for svært vanskelige problemstillinger, for tilbaketrekning er i sin natur et signal om svakhet og svekkede maktkapabiliteter. Den kan også forverre forholdet til den unipolare aktørens allierte og utfordreren i systemet, de allierte vil forsøke å skaffe seg den beste avtalen med den voksende utfordreren i systemet, på grunn av den voksende svakheten hos den unipolare aktøren. Utfordreren på sin side vil lettere kunne endre systemet, ettersom utfordreren observerer svakhet hos den unipolare aktøren, hvor kostnadene forbundet med å endre systemet vil synke (Gilpin 1981:194).

2.4 Maktkapabiliteter

Som presisert ovenfor er makt og maktkapabiliteter den avgjørende faktoren for endring av det internasjonale systemet og systemstruktur (Waltz 1979:97). Robert Dahl (1961:226) definerer makt som evnen til å få andre til å gjøre noe som de i utgangspunktet ikke vil. Andre definerer makt som evnen til å oppnå ens egne mål (Nye 1990:177-178). Den etablerte faglitteraturen har delt opp maktbegrepet i tre forskjellige dimensjoner: militær makt, økonomisk makt og normativ makt. Forholdet og rangeringen mellom disse ulike dimensjonene har samvariert med det internasjonale systemets organiske natur, hvor makt ikke er statisk, men et begrep under konstant endring (Nye & Welch 2009:41). Eksempelvis var den militære makten den viktigste maktdimensjonen før starten på 1700-tallet. Den totale makten hos ulike aktører i det internasjonale systemet estimeres og defineres gjennom å beregne hvor godt de ulike aktørene i det internasjonale systemet presterer på de ulike økonomiske, militære og normative maktkapabilitetene. Som Mastanduno (1997:53) skriver: “To be a great power a state needs to excel not in one area but across a range of capability attributes.”

2.4.1 Økonomiske, militære og normative kapabiliteter

Makt som begrep har opplevd en enorm forandring de siste 100 årene. Faglitteraturen innenfor internasjonal politikk har presisert at økonomiske og militære kapabiliteter er de viktigste faktorene for å oppnå makt. John Mearsheimer (2001) representerer siden som definerer makt først og fremst militært. Han anerkjenner en form for økonomisk makt, men denne makten anvendes primært til å bygge opp den militære kapasiteten (Smith 2012:4). På den andre siden argumenterer Paul Kennedy (1987) for at de økonomiske kapabilitetene er den viktigste faktoren for makt, ettersom man hverken kan opprettholde eller utvikle den militære kapabiliteten uten en solid økonomisk base (Smith 2012:19).

Kenneth Waltz' (1979:131) definisjon av kapabiliteter medgir at militære og økonomiske kapabiliteter er sentrale, dog legger han til andre kapabiliteter som populasjon, politisk stabilitet, territorium, kompetanse og ressurser, som han også anser å være viktige. Syklusteoretikeren William Thompson (1986:594) er enig i store deler av denne definisjonen, men erkjenner at enkelte av kapabilitetene til Waltz tilhører fortiden. Territorium, ressurser og populasjon var viktige kapabiliteter for å oppnå en global maktposisjon og polaritetsstatus i en tidsalder preget av lav teknologisk utvikling og industrialisering (Thompson 1986:594). Eksempelvis var militær makt frem mot 1800-tallet i stor grad basert på populasjon, hvor kvantitet var mer hensiktsmessig enn kvalitet (Nye & Welch 2009:39).

Tabell 2.1 Militære og økonomiske maktkapabiliteter²

Økonomiske maktkapabiliteter	Militære maktkapabiliteter
Størrelse på økonomien	Luftmakt
Kompetanse	Sjømakt
Teknologi	Landmakt
Befolkning	Atomkraft
Organisering	Kompetanse
Ressurser	Teknologi

Tabell 2.1 er et eksempel på hvilke økonomiske og militære maktkapabiliteter som er viktige å prestere godt i for å kunne oppnå en samlet høy økonomisk og militær makt. Forskjellen mellom den markedsorienterte kapitalismen og den statlig planstyrte kommunismen, fremstår som et eksempel på hvor viktig organisering av økonomien er for å oppnå produktivitet og effektivitet, som fører til en høyere økonomisk makt. Samtidig er atomkraft en viktig kapabilitet for å kunne inneha en høy militær makt i det internasjonale systemet. Den etablerte faglitteraturen har anvendt enkelte mål på økonomiske og militære indikatorer for å kunne måle hvor stor den militære og økonomiske makten er til de ulike aktørene. Militære utgifter og BNP er mål som anvendes for å måle aktørenes militære og økonomiske makt. Eksempelvis må en aktør prestere godt innenfor de ovennevnte økonomiske kapabilitetene for å kunne oppnå et relativt høyt BNP. Samtidig må en aktør anvende store ressurser på militære utgifter for å kunne prestere godt innenfor de militære kapabilitetene og oppnå en høy militær makt.

Økonomisk og militær makt er direkte former for makt, de kan enten brukes som belønningmakt eller straffemakt (Nye 1990:181). Tradisjonelt sett har man anvendt økonomisk makt som belønningmakt, det vil si at man velger å belønne aktører som utfører den ønskede adferden. Militær makt har som oftest blitt brukt som straffemakt hvis aktører ikke utfører de ønskede handlingene.

Smith (2012:21) presenterer i sin bok *Power in the changing global order* en ny dimensjon av maktbegrepet, gjennom å definere en tredje dimensjon, normativ makt, som baserer seg på Joseph Nyes definisjon av *soft power* eller myk makt. Normativ makt er en indirekte form for makt. Her vil en aktør kunne oppnå sine mål ved at andre aktører ønsker å følge politikken som leder til de ønskede utfallene, altså man ønsker at de andre aktørene skal inneha de samme interessene som deg (Nye 1990:181). For å kunne oppnå dette, må aktøren fremvise evnen til å

---

² Leseren bes være oppmerksom på at tabell 2.1 kun er et eksempel på noen av de mange relevante økonomiske og militære maktkapabiliteter.

skape oppslutning og attraksjon rundt sine ideer. Disse ideene leder til de samme interessene, eller evnen til å sette politisk agenda på en måte som former interessene til de andre aktørene. Evnen til å etablere de samme interessene avhenger i stor grad av de normative maktressursene man disponerer, som kultur, institusjoner, legitimitet og ideologi. Eksempelvis vil den normative makten øke når politikken man utfører anses som legitim (Nye 1990:181; Smith 2012:21). Under den første verdenskrig var Storbritannias normative makt langt større enn Tysklands i den amerikanske opinionen. Dette påvirket trolig USAs inntog i verdenskrigen på britisk side (Nye & Welch 2009:41). Ulempen med normativ makt og årsaken til at den er lite brukt i tidligere forskning, forklares av at denne maktdimensjonen er svært vanskelig å operasjonalisere på en måte som gjør den hensiktsmessig å måle (Smith 2012:22-23). For eksempel, hvordan skal man kunne måle oppslutning rundt ideer eller evnen til å sette politisk agenda? Hvordan skal man kunne måle hvor legitim politikken man utfører/står for er? Og hvor mye vil de normative maktkapabilitetene øke når man eventuelt utfører legitim politikk?

2.5 Innflytelse

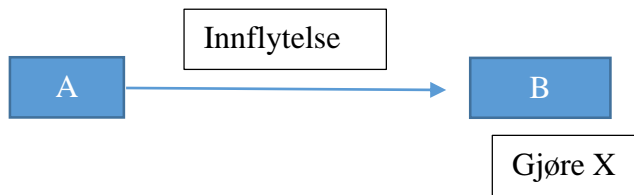
Hva er innflytelse? Innflytelse har blitt undersøkt, drøftet og forsøkt definert i verdenspolitikken av statsvitere og sosiologer over en lang tid. Fellesnevneren for denne prosessen er at ingen har klart å skape en klar konsensus rundt dette begrepet. Ingen av fagretningene har skapt en klar og avgrenset definisjon, der innflytelse i noen fagmiljøer har blitt ansett som mykere og vanskeligere å kontrollere enn vanlig makt (Smith 2012:21).

2.5.1 Innflytelse: et svakt definert begrep besudlet av faglitteraturen

Martin Wright (1986:27) hevder at innflytelse i internasjonal politikk ikke er makt, ettersom innflytelse i innenrikspolitikk ikke er regjeringsmakt. Martin Smith, (2012:22) på sin side, velger å definere innflytelse gjennom Josephs Nyes (1990:181) definisjon av normativ makt. Smith mener at innflytelse og normativ makt beskriver det samme fenomenet, hvor normativ makt er en mer spisset og klar definisjon av innflytelse enn hva den tidligere faglitteraturen har anvendt. Nye fokuserer spesifikt på attraksjon, mens den tidligere faglitteraturen er litt bredere og fokuserer på andre motivasjoner, som økonomiske insentiver (Smith 2012:22). Smith hevder gjennom attraksjon at normativ makt og innflytelse er svært like begrep, hvor attraksjon som en sosial prosess påvirker atferden til andre aktører, som igjen leder til at man oppnår sine mål og interesser (Smith 2012:22-23). Smiths hovedargument for at normativ makt og innflytelse beskriver det samme fenomenet og prosesser, virker å komme fra at normativ makt ikke er en hard form for makt.

Holsti (1995) kommer med en helt annen og klarere definisjon av innflytelse. Innflytelse, mener Holsti, er et aspekt av makt, altså et virkemiddel for å oppnå et mål. Aktører i det internasjonale systemet anvender innflytelse for å oppnå eller forsvare interesser og mål som kan inkludere prestisje, territorium, ressurser, sikkerhet eller allianser (Holsti 1995:118). Dette innebærer som oftest å endre atferden til en annen aktør (Singer 1963:421).

Figur 2.2 Holstis modell for innflytelse (Holsti 1995:118).

Gjennom figur 2.2 hevder Holsti (1995) at aktør A mobiliserer enkelte maktkapabiliteter mot aktør B. Disse kapabilitetene kan enten overtale, belønne, true eller straffe aktør B, og dette medfører at innflytelsen som aktør A eksponerer mot aktør B for å gjøre X, er basert på disse kapabilitetene (Holsti 1995:118). Årsaken til at innflytelse eksisterer som et politisk verktøy, er at aktør A ikke med sikkerhet kan vite om aktør B vil utføre X eller ikke. Av den grunn opprettes det et insentiv fra aktør A sin side til å anvende innflytelse, for å få aktør B til å utføre X (Singer 1963: 421). Eksempelet om bankraneren og kassereren illustrerer viktigheten av kapabiliteter, når man skal utøve innflytelse. En ubevæpnet bankraner går inn i en bank og ber kassereren om å utgi bankens pengebeholdning. Kassereren observerer at bankraneren ikke bærer et våpen og nekter dermed å utføre bankranerens krav og gi fra seg pengene. Her har raneren forsøkt å utøve innflytelse på kassereren for å få ham til å gi fra seg pengene, men raneren har feilet. Bankraneren kommer tilbake neste dag, men forskjellen nå er at han har anskaffet seg et skytevåpen, og truer kassereren med å skyte hvis han ikke får pengene. Denne gangen etterkommer kassereren bankranerens krav og utfører X (gir fra seg pengene). Forskjellen mellom disse to eksemplene er at bankraneren har mobilisert kapabiliteter og anskaffet seg et skytevåpen, og dermed lyktes med å utøve innflytelse på kassereren til å gjøre X. Holsti påpeker dermed gjennom dette eksempelet at maktkapabiliteter må være tilstede for at en aktør skal kunne utøve innflytelse (Holsti 1995:118).

Holsti (1995) presiserer gjennom dette eksempelet at begrepet makt kan sees på fra forskjellige aspekter, hvor innflytelse er en del av begrepet makt. Makt er: 1) Handlingen av å utøve innflytelse på andre aktører. 2) Ressursene og kapabilitetene som anvendes for å utøve

innflytelse suksessfullt. 3) Responsen på disse handlingene (Holsti 1995:119). De ulike handlingene aktør A kan utøve innflytelse på, er forskjellige. Det handler i de fleste tilfeller ikke bare om å få aktør B til å utføre X, i noen tilfeller vil det være å få aktør B til å ikke gjøre X eller å få aktør B til å fortsette med å utføre X. Innflytelse vil i noen tilfeller fungere og operere som en forventet reaksjon, hvor aktør A ikke eksplisitt trenger å utøve innflytelse for at aktør B skal utføre X, der aktør B er innforstått med konsekvensene av å ikke gjøre det aktør A ønsker, på grunn av aktør A sine maktkapabiliteter. Det kan også oppstå et forhold hvor aktør A og B utøver innflytelse på hverandre, der aktør A må endre deler av sin adferd eller utføre en handling for at aktør B skal utføre aktør A sin ønskede handling (Holsti 1995:120; Singer 1963:421). Den siste mulige handlingen aktør A vil forsøke å utøve innflytelse på, er å få aktør B til å ikke utføre handlingen X. Et godt eksempel på en slik form for innflytelse finner man under Münchenavtalen av 1938, hvor Storbritannia og Frankrike utøvet innflytelse på Tyskland til å ikke invadere deler av Tsjekkoslovakia (Holsti 1995:120).

Holsti konstaterer videre gjennom det ovennevnte eksempelet, at en aktørs evne til å utøve innflytelse over andre aktører i systemet, avhenger i stor grad av de kapabilitetene den aktøren innehar. Samtidig må denne aktøren være villig til å mobilisere disse kapabilitetene. Eksempelvis kunne USA råde over en langt større innflytelse over Nord-Vietnam under Vietnamkrigen, hvis de var villige til mobilisere sine atomkapabiliteter (Holsti 1995:123). Holsti hevder også at en aktør ikke kun kan basere seg på kapabilitetene for å kunne lykkes med å utøve innflytelse. Immaterielle faktorer som venner, tradisjoner, personlighet og oppfattelser spiller også en viktig rolle, og kan forklare hvorfor store aktører har mislyktes med sin innflytelse over mindre aktører (Holsti 1996:121-122).

Holsti identifiserer seks ulike strategier aktør A kan anvende, for å få aktør B til å utføre X. 1) Aktør A kan forsøke å *overtale* aktør B til å utføre X. 2) Aktør A tilbyr aktør B *belønning* hvis han utfører X, disse belønningen har tradisjonelt sett vært økonomiske. 3) Ved enkelte tilfeller kan aktør A sin troverdighet være så lav, at aktør B krever *belønning på forhånd* for å utføre X. Våpensamtaler og demobilisering er ofte handlinger hvor en slik strategi vil bli anvendt (Holsti 1995:125-126). 4) *Trussel om straff*. Aktør A truer aktør B med straff om han ikke utfører X, denne straffen har historisk sett enten vært militær eller økonomisk. 5) Aktør A kan true med *ikke-voldelig straff* hvis aktør B ikke utfører X. Slike trusler baserer seg ofte på at aktør A vil øke sine militære kapabiliteter hvis aktør B ikke utfører X, dog kan en slik strategi føre til gjensidig straff hvis A provoserer B eller truer B tilstrekkelig til at B øker sine egne kapabiliteter. 6) Den siste strategien aktør A kan anvende for å utøve innflytelse på aktør B, er

tvang. Denne strategien er oftest forbundet med militære kapabiliteter, hvor aktør A kan bombe eller invadere aktør B for at han skal utføre X (Holsti 1995:125-126; Leng & Wheeler 1979:658-659).

2.5.2 Fra makt til innflytelse

Martin Smith (2012) bommer delvis med sin definisjon av innflytelse, ettersom han forveksler innflytelse med maktdimensjonen normativ makt. Nødvendigheten av å anvende innflytelse som et analytisk begrep, faller bort hvis det er identisk med den normative dimensjonen av makt. Det vil dermed ikke gi noen mening å tillegge innflytelse en analytisk dimensjon ettersom Smith her oppfatter dette begrepet som likt med normativ makt. Holstis (1995) teori om innflytelse er mer eksplisitt og innehar en klarere definisjon, dog ser det ut som at noen av Holstis teoretiske forutsetninger er gale, hvor han blander innflytelse og maktutøvelse med hverandre. Denne blandingen kommer eksplisitt frem under hans seks strategier for å utøve innflytelse. Her mener Holsti at bruken av tvang, belønning, overtalelse, trussel om straff og belønning er strategier for å utøve innflytelse. Hvordan kan dette være strategier for å utøve innflytelse? Disse strategiene identifiseres jo og gjenkjennes som strategier for maktutøvelse, hvor man ser tilstedeværelse av dimensjonene militær, økonomisk og normativ makt under disse strategiene. Nye og Welch (2009:40) oppsummerer problematikken ved Holstis definisjon «Coercing other states to change is a direct or commanding method of exercising power».

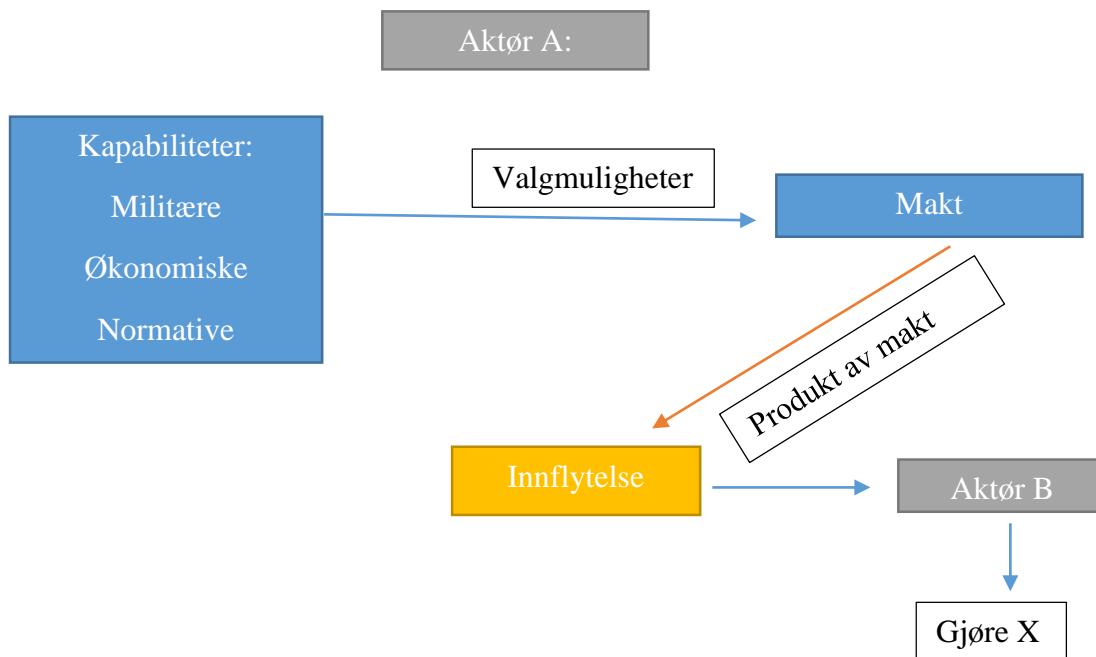
Hvis en strategi for å utøve innflytelse avhenger av økonomisk belønning, vil dette bety at evnen til å få aktør B til å utføre X, vil avhenge av aktør A sine økonomiske kapabiliteter som kan fremprodusere denne belønningen, hvor en slik belønning alltid vil defineres som en form for maktutøvelse. Dette fører til at Holsti her implisitt hevder at maktutøvelse og innflytelse er det samme. Det bør nevnes at Holsti nevner at trussel om straff er en strategi for maktutøvelse, en slik strategi vil ikke direkte inkludere maktutøvelse hvis trusselen ikke realiseres. Men aktøren må inneha de relevante maktkapabilitetene for å kunne utøve denne trusselen. Holsti er dermed av den oppfattelse at maktutøvelse og innflytelse er en og samme ting. Denne antagelsen mener jeg er gal på samme grunnlag som Smith sin definisjon av innflytelse, hvor innflytelse ikke lenger er nødvendig som et analytisk begrep i faglitteraturen, hvis den er identisk med maktutøvelse. Årsakene til at jeg mener at Holsti sin antagelse er gal, er: 1) Innflytelse må være et eget analytisk begrep som beskriver og forklarer noe annet enn maktutøvelse. 2) Innflytelse er et produkt som oppstår på grunn av makt, ikke selve maktutøvelsen, der innflytelse oppstår som følge av at en aktør opparbeider seg maktkapabiliteter. Årsaken til denne forutsetningen er enkel.

Holstis antagelse om at innflytelse avhenger av de kapabilitetene en aktør innehar, er helt essensiell for å forstå begrepet innflytelse. Jo større makt en aktør disponerer, det vil si jo større hans kapabiliteter er, jo større innflytelse vil denne aktøren råde over (Holsti 1995:118). Årsaken er at jo større kapabiliteter³ en aktør innehar, jo større makt vil han ha, som igjen medfører at denne aktøren vil råde over langt flere valgmuligheter. Det er disse valgmulighetene som aktør A innehar som produserer innflytelse, og som vil få aktør B til å utføre handlingen X. Denne antagelsen illustreres gjennom figur 2.3. Det er disse valgmulighetene og konsekvensene av makten som Holsti ignorerer, hvor han hevder at denne makten gjennom maktutøvelse er innflytelse, mens jeg argumenterer for at det er makten som produserer innflytelse; makten gir økte valgmuligheter, valgmuligheter som bekymrer aktør B på grunn av konsekvensene disse valgmulighetene innehar, disse valgmulighetene fører til at aktør A utøver innflytelse på aktør B, hvor innflytelse oppstår som et produkt av makt. For å eksemplifisere denne antagelsen, kan vi bruke Holsti (1995) sitt eksempel med bankraneren og kassereren, hvor bankraneren er aktør A og kassereren er aktør B. Bankraneren har opparbeidet seg kapabiliteter, og disse kapabilitetene er såpass store at han kan omsette dem til makt gjennom et skytevåpen. Når bankraneren truer kassereren med skytevåpenet, er kassereren bekymret for hva bankraneren kan gjøre, ettersom bankraneren råder over atskillige valgmuligheter på grunn av pistolen, som representerer makten i dette eksempelet. Kassereren er bekymret over de valgmulighetene bankraneren innehar på grunn av skytevåpenet som han kan skade og drepe med. Dette leder til at bankraneren utøver innflytelse på kassereren som utfører X, og gir ham pengene. Bankraneren har dermed utøvet innflytelse på kassereren på grunnlag av den makten bankraneren innehar gjennom sin pistol, og de valgmulighetene han har med den makten. Hvis bankraneren ikke hadde hatt pistolen, ville valgmulighetene vært langt færre og kassereren ville ikke ha utført X. Her ville ikke kassereren vært bekymret, ettersom konsekvensene hadde vært langt mindre på grunn av de reduserte valgmulighetene til bankraneren. Ettersom innflytelse er et produkt av makt, vil innflytelsen opptre i en pulserende form, hvor den alltid vil avhenge av aktørens makt som medfører at den alltid vil være tilstede. Dette betyr at aktører som anvender eksplisitte strategier for «innflytelse» som nevnt ovenfor, ikke vil utøve innflytelse men heller utøve makt. Ettersom disse aktørene ikke lenger har en høy nok innflytelse for å få andre aktører til å utøve deres ønskede handling, der maktutøvelse må anvendes for å få disse aktørene til å utøve den ønskede handlingen.

---

³ Disse vil være militære, økonomiske eller normative.

Figur 2.3 Fra makt til innflytelse

Videre er det enkelte andre antagelser Holsti nevner som må være tilstede for at innflytelse skal kunne fungere. Man må være villig til å bruke makt for å oppnå innflytelse. Hvis bankraneren aldri har avfyrt en pistol, vil kassereren heller ikke utgi deg pengene, ettersom han vet at bankraneren ikke vil anvende seg av de valgmulighetene han har. Dette leder til følgende konklusjon: 1) Innflytelse er et produkt av makt. 2) Økt makt gir dermed økte valgmuligheter og dermed økt innflytelse. 3) Makten representerer de ulike valgmulighetene en aktør har. 4) Det er de ulike valgmulighetene hos en aktør som er selve innflytelse man utøver mot den andre aktøren, hvor den andre aktøren er bekymret for konsekvensene av de ulike valgmulighetene. 5) Aktøren må være villig til å anvende makt for å kunne utøve innflytelse.

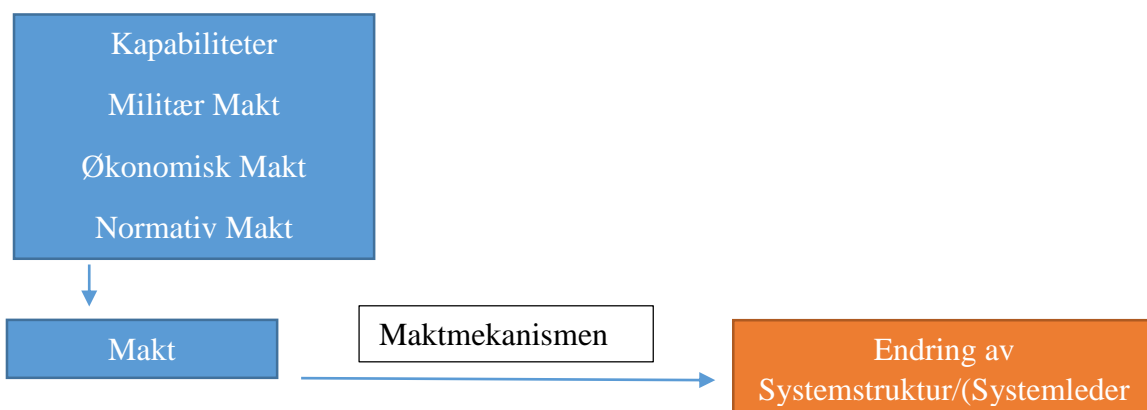
Antagelsen om at innflytelse er et produkt av makt, fører til at man kan måle makt gjennom innflytelse. Økt makt leder til økt innflytelse, og synkende makt leder til færre valgmuligheter og dermed synkende innflytelse. Som nevnt ovenfor kanalisere systemstrukturen i det internasjonale systemet adferd til de ulike aktørene. Aktørene må forme sin atferd etter hvilken systemstruktur det internasjonale systemet innehar, på grunn av den gitte maktdistribusjonen systemet har (Holsti 1995:83; Waltz 1979:74). Dette fører til at også systemet utøver innflytelse på aktørene. Ut ifra denne antagelsen om at innflytelse er et produkt av makt, vil man også kunne forvente at innflytelsen til den unipolare aktøren i det internasjonale systemet vil være meget stor. Ettersom den unipolare aktøren med sine relativt store maktkapabiliteter innehar

atskillige valgmuligheter, der konsekvensene av disse valgmulighetene vil bekymre de andre aktørene i systemet.

2.5 Maktmekanismen en tilstrekkelig faktor for endring?

Gilpin (1981), Thompson (1986) og Wohlforth (1999) definerer at makt gjennom maktmekanismen er den eneste og tilstrekkelige faktoren som forklarer endring av systemstruktur og systemleder. Figur 2.4 viser hvordan denne mekanismen fungerer. Synkende maktkapabiliteter hos den unipolare aktøren, samt økende maktkapabiliteter hos utfordreren, fører til usikkerhet om hvilken aktør som er den mektigste i systemet. Denne usikkerheten leder som oftest til en hegemonisk krig mellom disse to aktørene, hvor vinnere vil bli innsatt som ny systemleder. Wohlforth presiserer at skiftet av systemstruktur eller unipolar aktør ikke nødvendigvis markeres gjennom en systemendrende krig, men at maktdistribusjonen endrer seg tilstrekkelig, slik at systemet ikke lenger er unipolart, eller at man har overtatt den unipolare aktøren (Gilpin 1981:187; Rosecrance 1987:284-5; Wohlforth 1999:24).

Figur 2.4 Maktmekanismen

Tidligere empiriske observasjoner viser at det kan være andre mekanismer som er med og påvirker skifte av systemledere, og som kan bidra til å forsinke prosessen med endring av systemstruktur og systemleder. Storbritannias periode som systemleder fra starten av 1800-tallet og frem mot 1945, setter maktmekanismen under tvil. Figurene 1 og 2 i Appendiks viser at det oppstår et maktmessig skifte mellom USA og Storbritannia fra 1897 til 1905. Dette maktmessige skiftet oppstår på grunn av dekonsentrasjon i britiske maktkapabiliteter, som blir utkonkurrert av de amerikanske maktkapabilitetene, spesielt de økonomiske (Kennedy 1987: 293; Moe 2006:62). Ifølge den ovennevnte maktmekanismen ville et skifte fra Storbritannia til USA som systemleder foregå omkring dette tidspunktet, ettersom USA på det gitte tidspunktet

innehar langt større maktkapabiliteter enn Storbritannia. Dog skjer ikke denne endringen av systemleder før etter den andre verdenskrig. Dette medfører at maktmekanismen for skifte av systemleder og systemstruktur, er «feilaktig» med et tidsrom på 45 år, der Storbritannia opplever en utsettelsesperiode frem mot slutten av den andre verdenskrig.

En mulig medvirkende mekanisme som kan påvirke skifte av systemledere (i tillegg til makt), og dermed føre til en utsettelsesperiode, lik den Storbritannia opplevde, er de andre aktørenes oppfattelse. Kan man definere at det har foregått en maktendring hvis aktørene i det internasjonale systemet ikke har oppfattet denne maktendringen? Altså i en situasjon hvor man fortsatt anser Storbritannia for å være den den mektigste aktøren i systemet? Realismeskolen i internasjonal politikk har tidligere antatt at beslutningstakere oppfatter systemet og dets hendelser korrekt; feilaktige oppfattelser som inntreffer definerer man heller som tilfeldigheter (Jervis 1976:29). Sosialkonstruktivismen fokuserer annerledes, spesielt på hvordan aktørene påvirkes av deres egen oppfattelse, som er dannet på bakgrunn av den rådende informasjonen og kunnskapen man har. Singer poengterer at en aktørs oppfattelse sterkt vil påvirke hans adferd innenfor ulike situasjoner og hendelser (Singer 1961:85-86). Sosialkonstruktivistene vil dermed forklare at årsaken til Storbritannias utsettelsesperiode ligger i at de andre aktørene i systemet ikke oppfattet et Storbritannia som ble utkonkurrert på flere maktkapabiliteter av USA, som da var den mektigste aktøren i systemet.

Gilpin (1981:31) og Hawtrey (1952:64-5) identifiserer en lignende mekanisme som kan påvirke og bidra til å forsinke skiftet av systemstruktur og systemleder. Prestisje representerer *ryktet* for makt hos aktørene i det internasjonale systemet. Mens makten refererer til de økonomiske og militære kapabilitetene, refererer prestisjen til andre aktørers oppfattelse av ens egen makt. Økt makt fører dermed til økt prestisje. Prestisjen inneholder også villigheten for en aktør til å anvende denne makten. Dog er det vanskelig for andre aktører i det internasjonale systemet å nøyaktig måle en annen aktørs makt.⁴ Dette leder til forholdsvis store feilmarginer i prestisje. Samtidig vil et nederlag i diplomatiske konflikter, som typisk avgjøres i første grad av makt, medføre tap av prestisje (Hawtrey 1952:64-5). Gilpin og Hawtrey sin teori forklarer at Storbritannias prestisje var årsaken til utsettelsesperioden. Her ble denne prestisjen feilaktig kalkulert av de andre aktørene i systemet under denne perioden, som ledet aktørene i det internasjonale systemet til å oppfatte et mektigere Storbritannia, enn hva kapabilitetene tilsa.

---

⁴ For eksempel utgjør ikke militære kapabiliteter kun materielle egenskaper, men også immaterielle egenskaper som organisering, lederskap, effektivitet osv.

Internasjonale institusjoner er en annen mulig mekanisme som kan medvirke til et skifte av systemledere og systemstruktur, og bidra til at en eventuell utsettelsesperiode oppstår. Årsaken er at dannelsen av internasjonale institusjoner bidrar til å legitimere den hegemoniske makten, samt opprettholde orden i det internasjonale samfunnet. Disse institusjonene blir som oftest opprettet av de internasjonale systemlederne, hvor disse fortsatt vil være operative selv om systemlederen eller den unipolare aktøren opplever nedgang i makt, og vil fortsatt kunne gi legitimitet og troverdighet til systemlederen, samt bidra til å opprettholde den internasjonale orden (Ikenberry & Kupchan 1990:314-315). Disse institusjonene vil dermed ha den samme funksjonen og mekanismen som ryktet for makt, hvor de gir den internasjonale systemlederen (den unipolare aktøren) mer makt enn hva den egentlig innehar, ettersom man selv har skapt disse institusjonene. Den nåværende systemlederen og den unipolare aktøren figurerer i nesten eksakt lignende situasjon, som teorien ovenfor beskriver. Her reduseres amerikansk makt betraktelig. Dog er legitimiteten til USAs internasjonale orden og autoritet i stor grad intakt, hvor ingen andre aktører har forsøkt å utfordre denne legitimiteten (Schweller & Pu 2011:72). For at en aktør skal kunne overta som en ny systemleder (unipolar aktør) og dermed fjerne den nåværende unipolare systemstrukturen, må utfordreren kunne vise til en alternativ idé for å organisere den internasjonale orden, hvor denne ideen må godtas og legitimeres av andre mektige aktører i systemet (Schweller & Pu 2011:72).

Årsaken til at jeg i denne oppgaven ønsker å gå regionalt inn for å avdekke globale maktendringer, er at et skifte av globale systemstrukturer og systemledere er en lang og seig prosess. Slike prosesser er lange og trege fordi det tar tid for systemet og de andre aktørene å oppfatte maktendringer, hvor andre mekanismer enn kun den maktmessige vil påvirke skiftet av systemleder og systemstruktur. Disse mekanismene bidrar til å forsinke endringsprosessen, der systemlederens eller den unipolare aktørens maktkapabiliteter vil fremstå som fortsatt overlegne, ettersom de andre aktørene fortsatt vil oppfatte dem slik, mens realiteten kan være en helt annen. Gilpin hevder at denne problematikken, hvor maktendringer forsinkes av andre mekanismer, ikke vil være tilstedeværende regionalt, fordi systemlederen eller den unipolare aktøren vil søke å opprettholde sin globale posisjon så lenge som overhode mulig. Når man opplever en nedgang i kapabiliteter, vil aktøren derfor forsøke å trekke kapabiliteter ut fra ulike regioner, fra dem som er mindre viktige, for å kunne opprettholde sin posisjon globalt (Gilpin 1981:188-194). Dette fører til at regioner vil reagere raskere på maktendringer, da USA under en situasjon med synkende maktkapabiliteter vil forsøke å trekke kapabilitetene ut fra enkelte regionene, for fortsatt å kunne opprettholde sin unipolare posisjon. En makttilbakegang hos

systemleder eller den unipolare aktøren, vil først figurere regionalt før den inntreffer globalt. Samtidig vil de andre mekanismene som påvirker til et skifte av systemstruktur, ikke være like tilstedeværende regionalt som globalt, fordi hovedmålet for en aktør er å opprettholde sin globale og ikke regionale posisjon. Disse trendene hvor den unipolare aktøren opplever makttilbakegang, vil først oppstå regionalt, før det leder til et skifte av den globale systemstrukturen.

2.6 USAs makttilbakegang og Midtøsten

John Ikenberry (2002:1) hevdet i 2002 at ingen annen stormakt har rådet over såpass store militære, økonomiske, teknologiske, kulturelle og politiske kapabiliteter som det USA hadde. «We live in a one-superpower world and there is no serious competitor in sight».

Sovjetunionens kollaps og endepunktet av den kalde krigen, førte til at USA inntok posisjonen som den eneste globale aktøren i verden. Denne posisjonen førte til at USA innehadde en økonomisk og militær tilstedeværelse over hele verden, på grunnlag av aktørens store maktkapabiliteter, en tilstedeværelse som ble eksemplifisert med USAs utvidelse av den liberale økonomiske orden etter den kalde krigen (Ikenberry et al. 2011:140). Videre førte disse maktkapabilitetene til en enerådende posisjon på havet og i luften, og gav USA muligheten til å gå inn i konflikter og vinne disse innenfor et relativt kort tidsrom (Posen 2003:9). Denne globale posisjonen ledet også til etableringen av nye offentlige goder gjennom sikkerhetsavtaler med nye aktører, men også forsterkning av de offentlige godene man hadde opprettet etter den andre verdenskrig, som eksempelvis et stabilt finansielt system og navigasjonsfrihet på havet (Ikenberry et al. 2011:164-166). Videre ble USAs rolle som den globale aktøren tydeliggjort under konflikten i Libya, hvor de vestlige aktørene var avhengig av amerikansk bistand for å kunne nå sine mål om å fjerne Gaddafi-regimet (Pritchard 2015).

Denne enerådende globale posisjonen som USA hadde etter den kalde krigen, har nå i den siste tiden begynt å forvitne. Siden Ikenberrys sitat i 2002, om at vi i dag lever i en verden med kun en supermakt, som ikke innehar noen seriøs konkurrent, har Joseph Nye (2010:4) ansett Kina som den største utfordreren til å overgå samt motbalansere amerikansk makt. Grunnlaget for dette utspillet er at flere analyser konkluderer med at Kina vil overgå USAs økonomiske makt og bli verdens største økonomi i 2027. Moderne estimer mener denne analysen er for konservativ, og mener skiftet vil inntreffe noe tidligere (Nye 2010:4). Flere observatører mener dette indikerer at det internasjonale systemet er under endring, hvor skiftninger av global makt og rikdom foregår i et relativt høyt tempo. Amerikansk økonomisk makt synker relativt til andre

ny-industrialiserte aktører og utfordrere, fordi deres økonomiske vekst er langt høyere enn USAs. Man påpeker også at de største utfordringene mot amerikansk makt er interne og selvskapte, hvor større lån utføres for å dekke enda høyere budsjettunderskudd (Layne 2012:204). Dette kombineres med synkende produktivitet og konkurransedyktighet i den amerikanske økonomien (Coldby & Lettow). Layne (2012) presiserer, som Kennedy (1987), at nedgangen i amerikansk økonomisk makt også vil medføre nedgang i aktørens militære makt. Dette fører til at USA lengre ikke innehar kapasiteten til *Command the commons* (Layne 2012:210). Samtidig som den økonomiske utfordringen setter press på USAs globale maktposisjon, har de senere geopolitiske konfliktene bidratt til å øke dette presset, og utfordrer bruken av amerikansk makt. Kinas offensive adferd ovenfor USAs allierte i Sør- og Øst-Kina havet, Russlands ekspansjon mot gamle interessesfærer i Øst-Europa og destabiliserende konflikter i Midtøsten (The Economist 2014), har satt et press mot amerikansk makt, hvor en fortsatt opprettholdelse av amerikanske interesser i disse regionene vil kreve sin andel maktkapabiliteter, og vil bidra til å øke presset mot USAs økonomiske makt. Den ovennevnte kvalitative empirien indikerer at Ikenberrys sitat fra 2002 ikke lenger er like relevant. Selv om USA fortsatt er verdens mektigste stat, innehar aktøren flere potensielle utfordrere som forsøker å motbalansere USAs posisjon. Empiren peker også mot at USAs relative makt synker, en slik utvikling fører til at de geopolitiske utfordringene USA har i de ulike regionene, bidrar til å legge ytterligere press på de relativt synkende maktkapabilitetene.

Øystein Noreng (2007:64) hevder at USA har blitt en regional makt i Midtøsten etter den kalde krigen. Etableringen av flere militære baser i regionen og okkupasjonen av Irak tyder på at den unipolare aktøren er den sterkeste militære makten i regionen. Noreng indikerer videre at USAs regionale interesser i regionen har blitt markant styrket siden slutten av den kalde krigen. En økende oljeimport og styrking av de proisraelske interesser har ført til en større militær tilstedeværelse i regionen, for å kunne beskytte disse økende interessene (Noreng 2007:65).

USAs interesse for Midtøsten figurerte før den andre verdenskrig med etableringen av amerikanske oljeselskaper i regionen, dog involverte ikke USA seg i regionen før starten på den kalde krigen (Karim 2011:602). Siden den kalde krigen har USA innehatt to overordnede strategiske interesser for regionen: En hegemonisk interesse av å sikre stabile oljemarkeder, samt en ideologisk interesse av å støtte aktøren Israel (Kitchen 2011: 53; Noreng 2007:61). Disse interessene har resultert i et USA som aktivt har arbeidet for å forhindre at noen aktører oppnår å etablere et regionalt hegemoni i regionen. For å oppnå dette målet har USA alltid jobbet mot å bevare den regionale maktbalansen i Midtøsten (Kitchen 2011:53). Carter-

doktrinen fra 1980 og Reagan-doktrinen fra 1985 viser hvor viktig Midtøsten som region er for de amerikanske interessene (Baxter & Akbarzadeh 2008:98-99). Disse doktrinene legger grunnlaget for amerikanske interesser i regionen og fremtidig amerikansk involvering i Midtøsten. Allerede under Carter-doktrinen poengterer man viktigheten av å ikke la en regional spiller oppnå hegemoni, hvor ingen alene kunne få kontrollere den Persiske gulfen. Mens Carter-doktrinen var defensivt orientert, basert på en forsiktig amerikansk maktutøvelse for å oppnå sine mål, la Reagan-doktrinen grunnlaget for en langt større politisk involvering og maktutøvelse i Midtøsten (Baxter & Akbarzadeh 2008:97-99). Doktrinen hadde et overordnet mål om å forbedre USAs strategiske posisjon i regionen, hvor man ville anvende langt større ressurser for å sikre sine mål (Baxter & Akbarzadeh 2008:99,132). Selv om disse doktrinene i stor grad var påvirket av datidens hendelser, der oppdemning mot USSR var det høyeste målet, ser man at disse doktrinene er toneangivende og definerende for USAs fremtidige rolle i regionen. Det er derfor ikke overraskende at den første tradisjonelle mellomstatlige krigen under den nye unipolare systemstrukturen foregikk i Midtøsten, hvor Iraks trussel mot amerikanske oljeinteresser gjennom invasjonen av Kuwait, var toneangivende for den amerikanske intervensjonen (Baxter & Akbarzadeh 2008:128-129, 132).

I dette kapittelet har jeg introdusert leseren for den etablerte fagdebatten som eksisterer rundt unipolaritet. Jeg har videre definert hvilke faktorer som fører til endring av den unipolare systemstrukturen, og hvilke mekanismer som kan bidra til å forsinke en slik endring. Avslutningsvis har jeg kommet med en ny definisjon av innflytelse, hvor innflytelse er et produkt av makt. Videre har jeg definert makt og fremvist de ulike dimensjonene av makt som eksisterer innenfor dette begrepet. Disse to begrepene er også mine variabler i denne masteroppgaven, der innflytelse er den avhengige variabelen, mens makt er den uavhengige variabelen. I metodedelen vil jeg vise operasjonaliseringen av disse variablene og påpeke utfordringen som oppstår ved en slik operasjonalisering. Innflytelse operasjonaliseres gjennom stemmegivning i de forente nasjoner, mens militær og økonomisk makt operasjonaliseres gjennom militære utgifter og BNP.

Kapittel 3: Hvordan? Metode

Denne masteroppgaven opererer med to hovedmål. Det mest åpenbare målet er deduktivt og ligger i å besvare masteroppgavens problemstilling, om USAs unipolare periode er over. Det andre målet er induktivt og omhandler om man kan bekrefte eller forkaste denne oppgavens definisjon av innflytelse, på grunnlag av den rådende empirien som denne masteroppgaven vil anvende. For å besvare masteroppgavens problemstilling vil jeg anvende casemetoden, hvor jeg vil besvare problemstillingen gjennom å besvare denne masteroppgavens forskningsspørsmål: er USAs innflytelse i Midtøsten dalende? Leseren bør være oppmerksom på at det er svært problematisk og besvare denne masteroppgavens problemstilling ved å kun analysere en region, resultatet fra Midtøsten vil kun gi en indikasjon om USAs unipolare periode er over. Det vil også være svært problematisk å generalisere resultatet fra Midtøsten til andre regioner. Av den grunn vil denne oppgaven kort undersøke om trendene som observeres i Midtøsten også er tilstedeværende i andre regioner. Ideelt sett ville det vært hensiktsmessig å utføre en studie hvor man undersøker innflytelsen i alle de fire viktige regionene for USA, dog vil et slikt ambisjonsnivå gå utover denne oppgavens omfang.

Denne oppgaven innehar et multimetodisk design. Den er multimetodisk i form av at den anvender seg av et datagrunnlag som både er kvalitativt og kvantitativt. Fordelen ved å benytte seg av et slikt design er at casestudier som anvender seg av strategier og tilnærminger fra andre metoder, som eksempelvis den komparative og statistiske metoden, vil ha langt mer robuste og sterkere resultater enn hvis man utelukkende baserer seg på tilnærminger kun fra casemetoden (Moses & Knutsen 2012:133). For å kunne oppfylle de to ovennevnte målene, å besvare om USAs unipolare periode er over, samt undersøke gyldigheten til denne oppgavens definisjon av innflytelse, er denne masteroppgavens avhengige variabel innflytelse, mens oppgavens uavhengige variabel er makt.

3.1 Midtøsten som case, hvorfor?

For å kunne besvare problemstillingen, må man førts besvare oppgavens forskningsspørsmål: Er USAs innflytelse i Midtøsten dalende? Grunnlaget for å inneha et regionalt fokus på forskningsspørsmålet befinner seg på tre ulike punkter. 1) Globale maktendringer er svært langsomme prosesser, der det internasjonale systemet innehar en lang reaksjonstid for å oppfatte disse endringene, med andre ord bruker systemet og aktørene tid på å oppfatte eventuell maktendringer og tap av innflytelse. 2) Tap av innflytelse og eventuelle maktskiftninger vil oppfattes langt raskere regionalt enn globalt, årsaken er at den unipolare

aktøren vil trekke ut kapabiliteter fra de ulike regionene for fortsatt å opprettholde sin posisjon globalt. 3) Et regionalt fokus hvor man ønsker å undersøke USAs tap av innflytelse, krever at regionen som undersøkes er av stor strategisk viktighet for USA. Hvis en region anses som uviktig for USA, vil dette bety at et eventuelt tap av USAs innflytelse ikke vil nevneverdig svekke USAs globale posisjon, ettersom regionen ikke er sentral for USAs interesser. Derimot vil det anses som en svekkelse hvis man observerer tap av innflytelse i en region som innehar amerikanske interesser av stor strategisk viktighet.

Amerikansk politikk og tilstedeværelse i Midtøsten har historisk sett vært fokusert mot to viktige interesser, olje og Israel. Olje fra Midtøsten bidrar i stor grad til å dekke den store etterspørselen som stammer fra den amerikanske industrien (Watkins 1997:1). Siden seksdagerskrigen i 1967 har USAs hovedpunkt i sin politikk mot Midtøsten vært forholdet til Israel. Denne interessen mot Israel har nokså utvetydig stammet fra den innenrikspolitiske arenaen, og har styrt USAs politikk mot denne regionen. Rundt 3 milliarder dollar har Israel mottatt årlig fra USA i bistand. Dette gjør Israel til den største mottakeren av amerikansk bistand (Walt & Mearsheimer 2006:1). Midtøstens strategiske viktighet symboliseres av de punitive tiltakene USA har iverksatt mot aktører som destabilisere regionen. Gulfkrigene mot Irak er et eksempel hvor slike punitive tiltak har blitt iverksatt (Watkins 1997:1). Disse punitive tiltakene definerer også hvor viktig region Midtøsten er for USAs interesser.

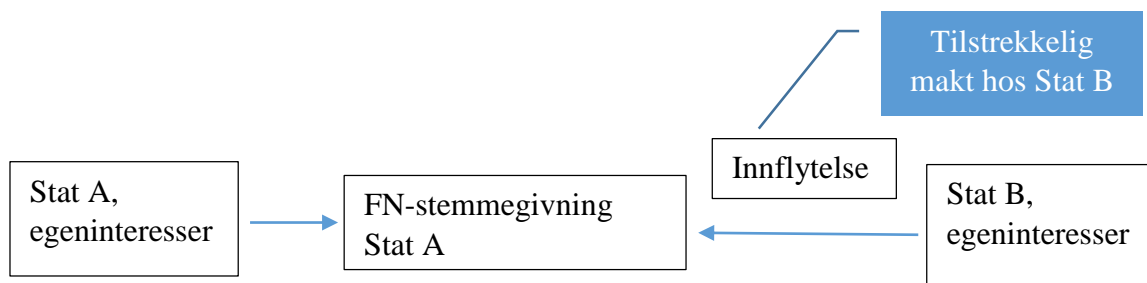
3.2 Operasjonalisering av avhengig variabel, innflytelse

For å kunne løse denne oppgavens forskningsspørsmål, må man operasjonalisere begrepet innflytelse. Flere studier og forskningsarbeid har brukt stemmegivning fra FNs generalforsamling som et mål for å undersøke innflytelse på ulike områder. Likevel er det ingen studier som har anvendt dette datamaterialet ved å undersøke USAs innflytelse innenfor forskjellige regioner. Størsteparten av studiene har brukt FN-stemmegivning som mål på USAs bruk av bistand for å oppnå innflytelse gjennom å styre mottakerens stemmegivning i FNs generalforsamling, altså undersøke hvor stor innflytelse USA oppnår ved å anvende bistand som politisk virkemiddel. Disse studiene inkluderer blant annet Dreher et al. (2008), Thacker (1999), Wang (1999), Kim & Russet (1996).

Argumentasjonen for å operasjonalisere innflytelse gjennom FN-stemmegivning, er at FN er den høyeste offentlige politiske sfæren, hvor stater vil presentere samt vise sine interesser. Disse interessene blir vist i form av FN-stemmegivningen som enten foregår i generalforsamlingen eller i sikkerhetsrådet. Aktører i denne politiske sfæren vil bli dratt mellom to ulike interesser.

1) At man viser sine opprinnelige interesser, altså man definerer hva som er deres interesser og stemmer for disse interessene enten i FNs generalforsamling eller sikkerhetsrådet. 2) Som stat må man ta hensyn til andre staters interesser på grunnlag av deres makt og valgmuligheter, hvor innflytelse utøves mot ens egen FN-stemmegivning. Dette leder til at en stat må ta hensyn til denne makten, ettersom man er bekymret for de ulike valgmulighetene andre stater innehar og konsekvensene av disse valgmulighetene. Dette leder staten til å endre sin stemmegivning bort fra det man egentlig ønsker å stemme. For de fleste statene⁵ vil dermed FN-stemmegivningen være et kompromiss mellom disse to ulike polene. Figur 3.1 illustrer hvordan denne prosessen foregår.

Figur 3.1 Innflytelse i FN-Stemmegivning

Den viktigste årsaken til at jeg velger å operasjonalisere innflytelse gjennom stemmegivning i FNs generalforsamling, er at FN er den høyeste politiske sfæren. Det at svært viktige politiske spørsmål blir tatt opp og drøftet i denne sfæren, medfører til økt villighet til å anvende innflytelse som politisk verktøy for å påvirke disse politiske spørsmålene. Som nevnt i teoridelen er innflytelse et produkt av makt, ettersom man må inneha tilstrekkelig makt for å kunne utøve innflytelse. Hvis man observerer økende enighet med USAs FN-stemmegivning i Midtøsten, vil dette bety at USA har økt sin innflytelse i regionen, som igjen vil bety at man har økt sin makt i denne regionen, altså at man innehar større valgmuligheter som bekymrer aktørene i Midtøsten. Dette medfører at denne oppgaven også vil måle USAs makt i regionen gjennom å måle USAs innflytelse, ettersom de ovennevnte teoretiske antagelsene om innflytelse, argumenterer for at innflytelse er et produkt av makt.

⁵ Stater som er unntaket av denne regelen, vil være særskilt mektige stater, hegemoner, systemledere eller polare makter.

3.2.1 Stemmegivning i De forente nasjoners generalforsamling

For å måle innflytelse operasjonalisert gjennom FN-stemmegivning, vil denne oppgaven observere enigheten mellom USAs stemmegivning i FNs generalforsamling og aktørene i Midtøsten sin stemmegivning i generalforsamlingen. Oppgaven har som mål å dokumentere eventuelle endringer og langsiktige trender i USAs innflytelse i Midtøsten, og derfor vil oppgaven observere enigheten i FN-stemmegivning mellom USA og Midtøsten over en 23-årsperiode, fra 1991-2013. Det er to årsaker for å anvende en slik tidsperiode. 1) Man kan dokumentere de langsiktige endringene og trendene i enighet med USAs FN-stemmegivning. 2) Etersom denne oppgaven søker å besvare om USAs unipolare periode er over, er det naturlig å påbegynne dette datasettet i 1991, Sovjetunionen kollapset i 1991 og signaliserte starten på USAs unipolare periode. Ved å starte i 1991 vil man også kunne undersøke hvordan USAs innflytelse var i Midtøsten etter den kalde krigen, i en periode hvor USA innehadde en ganske stor andel av relativ makt, globalt. 3) En annen fordel ved å starte datasettet i 1991, er at man vil fjerne eventuelle effekter den kalde krigen hadde på FN-stemmegivningen, hvor Øst-Vest-dimensjonen som påvirket stemmegivningen under den kalde krigen, ikke lenger er tilstedeværende (Kim & Russet 1996:651; Wang 1999:201).

Ved å anvende stemmegivning fra FNs generalforsamling vil man støte på to ulike utfordringer.

1) Hvordan skal man kode dataene på en troverdig og valid måte? 2) Hvilken stemmegivning skal man anvende? Den ovennevnte litteraturen som har anvendt FN-stemmegivning som datagrunnlag har drøftet disse to utfordringene. Dreher et al. (2008) og Wang (1999) koder FN-stemmegivningen med at man stemmer likt med USA. Her vektlegger man i liten grad om en aktør velger å avstå fra avstemningen eller ikke stemmer, dersom USA voterer ja eller nei (Dreher et al. 2008:144; Wang 1999:205). Dette konservative målet, som kun godkjenner aktiv enighet, medfører at man mister verdifull informasjon gjennom mellomstemmer, og det presenterer oss med en utfordring vedrørende validitet. Et fiktivt eksempel som illustrer dette poenget, oppstår når USA aktivt stemmer nei angående en resolusjon om Palestina, hvor Tyrkia forholder seg avstående til avstemningen, mens resten av aktørene i Midtøsten foruten Israel stemmer ja. Her vil en slik mellomstemme vise en potensiell amerikansk innflytelse som har endret stemmegivningen til Tyrkia, ettersom Tyrkia ikke aktivt stemmer imot USA, men forholder seg avstående. Av den grunn vil det være feil å kun ha med aktiv enighet, ettersom man vil miste informasjon, samt svekke validiteten til dette datasettet. Samtidig vil en avstående stemme her, vise en form for enighet med USAs stemmegivning. Thacker (1999:46-49) tar denne utfordringen til etterretning under sitt forskningsarbeid og etablerer et liberalt mål for

omkodning av FN-stemmegivning, et mål som vil bli brukt i denne masteroppgaven. Det liberale målet fanger opp mellomstemmene som det utøves innflytelse på, og fanger dermed opp nyansene av mellomstemmer/lav enighet, som det konservative målet ignorerer. Et potensielt problem med en slik koding kan være at noen land får en ufortjent høy enighet, altså at man stemmer avstående eller stemmer ikke fordi man selv ønsker dette, ikke fordi at USA har utøvd innflytelse på deres stemmegivning (Thacker 1999:46-49).

Den andre metodiske utfordringen som har oppstått i den etablerte faglitteraturen vedrørende FN-stemmegivning, omhandler hvordan man skal anvende resolusjoner fra FNs generalforsamling. Skal man inkludere alle resolusjoner, og dermed anslå at alle resolusjoner er like viktige for USA, eller skal man velge ut de resolusjonene som har størst betydning, altså de resolusjonene som USA anser som svært viktige for deres interesser (Drehher et al 2008:145). Wittkopf (1973) konkluderer i sin studie av FN-stemmegivning mellom USA og Sovjetunionen, at det gav liten resultatmessig forskjell å foreta et utvalg av viktige resolusjoner kontra å inkludere alle resolusjoner (Drehher et al 2008:145). Tidligere forskning vedrørende FN-stemmegivning i generalforsamlingen har som oftest anvendt seg av alle resolusjoner, uten å legge noen særlig vekt på resolusjoner av viktighet for USAs interesser (Wang 1999:201). Likevel bør leseren gjøres oppmerksom på at den etablerte fagdebatten vedrørende FN-stemmegivning befinner seg på et annet fagfelt enn hva denne masteroppgaven skal undersøke, selv om begge operasjonaliserer innflytelse gjennom FN-stemmegivning. Wang (1999:201) er av den oppfatning at det hverken er teoretisk eller substansielt meningsfullt å anvende alle resolusjoner fra generalforsamlingen. Årsaken er at de fleste resolusjoner i generalforsamlingen ikke er betydningsfulle nok for USAs interesser til at de skal anvende innflytelse for å endre stemmegivningen til andre aktører. Dette vil i det lange løp medføre store kostnader i form av et vedvarende press, som vil føre til nag og motstand mot USA hos de aktørene man forsøker å påvirke. Dermed vil man kun benytte innflytelse på de resolusjonene man oppfatter som kritiske for USAs interesser (Wang 1999:201). Den største fordelen ved å anvende seg av alle resolusjonene er at man kan fange opp de langsiktige endringene og trendene vedrørende enighet med USAs FN-stemmegivning. Årsaken er at man oppnår et langt større volum av voteringer om man inkluderer alle resolusjonene, enn om man kun benytter seg av få utvalgte. Man vil også i større grad kunne kontrollere og begrense virkninger av store hendelser som påvirker FN-stemmegivningen, som for eksempel 11. september og den arabiske våren. Avslutningsvis er det problematisk å velge ut resolusjoner som er viktige for USA interesser, ettersom denne klassifiseringen i høy grad vil være subjektiv. Denne subjektiviteten vil også

være tilstedeværende, selv når det amerikanske utenriksdepartementet har ansvaret for denne klassifiseringen (Dreher et. al:145). Dette fører til at fordelene ved å anvende seg av alle resolusjonene er større enn å benytte seg av noen få utvalgte. Samtidig er formålet for det empiriske datamaterialet i denne oppgaven, å dokumentere USAs endrede rolle i regionen Midtøsten over en 23-års-periode. Av den grunn er det hensiktsmessig og benytte seg av alle resolusjonene.

Jeg vil presentere resultater fra alle de voterte FN-resolusjonene i tidsperioden 1991-2013. Dermed utelater jeg alle de resolusjonene som blir enstemmig vedtatt, ettersom disse voteringene ikke innehar noen konflikt, hvor USA selv ikke trenger å utøve noen form for innflytelse. Datasettet består av 1614 resolusjoner, hvor stemmegivningen fra 18 land er inkludert: USA, Afghanistan, Bahrain, Egypt, Iran, Irak, Israel, Jordan, Kuwait, Libanon, Oman, Pakistan, Qatar, Saudi-Arabia, Syria, Tyrkia, De Forente Arabiske Emirater, Yemen. Egypt er et land som ikke tilhører regionen Midtøsten, likevel har jeg valgt å inkludere dette landet, ettersom det historisk sett har utøvet stor betydning og innflytelse i regionen. Israel er en aktør som skiller seg fra de andre i dette datasettet, først og fremst fordi aktøren innehar en stor vestlig påvirkning, og på grunn av dets demokratisk styreform i en svært udemokratisk region. Årsaken til at jeg har valgt å inkludere Israel, er at aktøren er den viktigste amerikanske allierte i regionen. Dette fører til at man vil oppleve en langt høyere enighet mot USA for Israel enn andre aktører i Midtøsten. Israel vil derfor fungere som et referansepunkt i datasettet, altså hvor stor enighet befinner det seg mellom Israel og USA i FN-stemmegivningen kontra de rivaliserende aktørene i Midtøsten og de kvasi-allierte aktørene. Syria og Iran vil på sin side fungere som et referansepunkter i den andre enden av skalaen, altså hvor stor enighet er det i FN-stemmegivningen mellom aktører som USA anser for å være en trussel mot den regionale stabiliteten. Datasettet innehar 29052 kodinger av de 1614 resolusjonene som er hentet i perioden mellom 1991 og 2013. Datasettet anvender seg av Thackers (1999) liberale mål for koding av FN-stemmegivning, hvor mellomstemmer er inkludert. Under FN-voteringer innehar man 4 ulike stemmegivningsvalg; Ja, Nei, Avstående, Stemmer ikke. Tabell 3.2 viser hvordan denne stemmegivningen kodes. Stemmer en aktør i datasettet likt med USA, vil denne aktøren få verdien 1, for eksempel: USA: Nei, Israel: Nei, eller USA: Avstående, Iran: Avstående. Stemmer en aktør motsatt av det USA stemmer, vil denne aktøren få verdien 0, for eksempel USA: Nei, Irak: Ja. Hvis USA eller den andre aktøren benytter seg av mellomstemmer, vil man få verdien 0,5, for eksempel USA: Avstående, Iran: Ja eller USA: Nei, Syria: Avstående. Til slutt vil man dele den totale scoren hvert land får med antall voteringer som har foregått i

generalforsamlingen det året (Dreher et al. 2008:144; Thacker 1999: 46-49). Dette fører til at man får en sum som viser den prosentvise enigheten alle aktørene i Midtøsten har mot USA i FN-stemmegivning det året.

Tabell 3.2 Koding av FN-Stemmegivning

Likt(Aktiv enighet)	USA: Nei	Israel: Nei	1 Poeng
Ulikt(Aktiv uenighet)	USA: Nei	Irak: Ja	0 poeng
Mellomstemmer	USA: Avstående	Iran: Ja	0,5 poeng

3.2.2 Potensielle validitetsproblemer

Det eksisterer flere svakheter ved å operasjonalisere innflytelse gjennom FN-stemmegivning. Den største svakheten er at aktører i det internasjonale systemet innehar ulike syn på FN og stemmegivning i FN. Eksempelvis vil aktører som USA vurdere FN-stemmegivning til å være langt viktigere enn aktører som Iran og Syria. Dette vil utvilsomt bidra til å svekke validiteten til denne oppgavens operasjonalisering av innflytelse. Et annet element som kan påvirke våre empiriske resultater, er ulike politiske dimensjoner som eksisterer i FNs generalforsamling. Her går aktører av like politiske interesser sammen og stemmer likt opp mot de ulike resolusjonene (Kim & Russet 1996:633). Etter den kalde krigens slutt, konkluderer Kim og Russet (1996) med at dimensjonen Nord-Sør er den mest dominante, etter at Øst-Vest-dimensjonen mistet sin relevans med fallet til Sovjetunionen (Kim & Russet 1996:651; Wang 1999:2001). Denne dimensjonen defineres av problemstillinger som selvrealisering og nedrustning, og domineres som oftest av utviklingsland (Kim & Russet 1996:641). Kim og Russet (1996:651) konkluderer videre med at denne skillelinjen vil fortsette å dominere FN-stemmegivningen i fremtiden. Spesielt vil problemstillinger rundt økonomisk utvikling og selvrealisering fortsatt markere skillet mellom Nord og Sør. Det kan tenkes at en slik skillelinje potensielt vil kunne påvirke enigheten mot USA i FN-stemmegivningen i Midtøsten. Samtidig vil det være svært tidkrevende og vanskelig å skille om aktører i Midtøsten stemmer mot USA på grunnlag av USAs minkende innflytelse i regionen eller Nord-Sør-skillelinjen, som alle aktører i Midtøsten foruten Tyrkia og Israel er medlem av (Kim & Russet 1996:631). Denne dimensjonen illustrerer svakheten ved å operasjonalisere FN-stemmegivning som innflytelse, hvor slike dimensjoner fungerer som en ekstra beskyttelse mot aktører som ikke befinner seg innenfor samme dimensjon, hvor prosessen med å utøve innflytelse på aktører i Nord, mest sannsynlig vil være langt enklere enn overfor aktører i Sør.

Dette datasettets volum og lengde vil i stor grad bidra til å kunne begrense og delvis fjerne effekten disse dimensjonene innehar, ettersom denne oppgaven vil måle endringer for hvert land over en lengre tidsperiode. Samtidig vil lengden og mengden bidra til at man kan kontrollere for, samt begrense, effektene ulike hendelser har på FN-stemmegivningen i regionen. Terrorangrepene i USA 11. september, krigene i Irak og Afghanistan, valget av Barack Obama som president og den arabiske våren er eksempler på slike hendelser, som kan ha utøvd en effekt på stemmegivningen. Det kan være at ulike aktører ville ha stemt annerledes om disse hendelsene ikke hadde oppstått. Samtidig vil slike hendelser være en del av den empiriske analysen, der man vil observere om slike hendelser har hatt noen reell påvirkning i enigheten mot USA eller ikke.

3.3 Uavhengig variabel, makt

Som nevnt innledningsvis i dette kapitlet, har denne oppgaven en induktiv ambisjon, hvor jeg vil teste gyldigheten til denne oppgavens definisjon av innflytelse. Dette er årsaken til at makt er denne oppgavens uavhengige variabel, hvor jeg vil inkludere en stor mengde maktdata for å undersøke om innflytelse er et produkt av makt. Den ovennevnte definisjon av makt presiserte at makt innehar tre ulike dimensjoner som til sammen utgjør begrepet makt. Disse dimensjonene er økonomisk makt, militær makt og normativ makt. Samtidig poengterte den at normativ makt var svært vanskelig å måle, og av den årsak vil denne oppgaven kun måle den økonomiske og militære maktdimensjonen for Midtøsten, for å undersøke om innflytelse er et produkt av makt.

Jeg har valgt å operasjonalisere økonomisk makt gjennom Brutto nasjonalprodukt (BNP). BNP måler verdien av alt som produseres i et land over en viss tidsperiode, vanligvis over ett år. Målet omfatter verdiskapningen i all næringsvirksomhet, offentlig forvaltning og organisasjoner. For å måle USAs økonomisk makt i Midtøsten fra perioden 1991 til 2013, har jeg skapt et samlet BNP for hele Midtøsten ved å inkludere BNP for alle aktørene i regionen og USA. Deretter deler jeg USAs BNP på det totale BNP til hele regionen, og ender dermed opp med hvor stor andel av regionens BNP (økonomiske makt) USA innehar fra 1991-2013. Maktdimensjonen militær makt operasjonaliseres og måles gjennom militære utgifter. Militære utgifter måler lands drifts- og investeringsutgifter til militære formål. For å måle USAs militære makt i Midøsten mellom 1991-2013, har jeg valgt å anvende meg av den samme metoden som for økonomisk makt, hvor jeg deler USAs militære utgifter på Midtøstens totale militære utgifter, og ender dermed opp med hvor stor andel militære utgifter (militær makt) USA innehar fra 1991-2013

Denne oppgaven anvender Verdensbanken som kilde for å måle USAs økonomiske makt i Midtøsten, mens Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) anvendes som kilde for å måle USAs militær makt i Midtøsten. Interpolering er blitt brukt for å beregne den økonomiske og militære makten, ettersom enkelte tall for de ulike aktørene i forskjellige år mangler. Den ovennevnte teknikken som anvendes for å måles USAs økonomiske og militære makt i regionen innehar en del validitetsproblemer. Årsaken er at USAs økonomiske og militære makt som angis, på langt nær er den reelle økonomiske og militære makten som USA innehar i regionen. Eksempelvis vil ikke alle de militære utgiftene eller hele USAs BNP anvendes i Midtøsten. Disse tallene vil være langt lavere, dog er det vanskelig å anta hvor mye lavere de vil være, ettersom man ikke innehar stor nok kunnskap om de regionale prioriteringene. Med andre ord vil ikke disse målingene gi noe svar om hvordan USAs absolutte makt er i regionen. De resultatene man kan stole på fra disse målingene, er USAs relative økonomisk og militær makt vis-à-vis de andre aktørene i regionen, hvor man kan analysere relative skiftninger mellom USAs økonomiske og militær makt og den militære samt økonomiske makten for aktørene i Midtøsten under perioden.

3.4 Annen empiri

Denne masteroppgaven er det første forskningsprosjektet som vil anvende FN-stemmegivning for å måle innflytelse for en aktør i en hel region. Det eksisterer ingen tidligere forskning som har anvendt FN-stemmegivning for å observere innflytelse og endringer i innflytelse.⁶ Av den grunn vil den empiriske analysen også bestå av kvalitativ empiri og andre kvantitative data for å øke denne oppgavens målenøyaktighet av amerikansk innflytelse i Midtøsten. Med målenøyaktighet mener jeg at bruken av kvalitative data vil kvalitetssikre de kvantitative empiriske resultatene. Tall kan lyve, samtidig har kvalitative datakilder fordelene av en høy indre validitet. Denne indre validiteten vil bidra til å kvalitetssikre vårt empiriske hovedmateriale, som er FN-stemmegivning. Hvis det kvalitative og det øvrige kvantitative datamaterialet kan vise til like resultater som FN-stemmegivningen, vil dette bidra til å øke troverdigheten rundt resultatene fra FN-stemmegivningen. Hvis resultatene for begge datakildene peker i ulike retninger, medfører dette at man i mindre grad kan stole på resultatene fra FN-stemmegivningen.

---

⁶ Definisjonen av innflytelse fører til at man også vil indirekte observere makt og maktendringer.

3.5 Innflytelse og makt

Årsaken til at denne oppgaven anvender et regionalt fokus for å besvare spørsmålet om USAs unipolare periode er over, er at synkende maktkapabiliteter først vil materialisere seg regionalt og ikke globalt. Den unipolare aktøren vil søke å trekke kapabiliteter ut regionalt for å fortsatt kunne opprettholde sin posisjon globalt. Samtidig vil mekanismer som bidrar til å forsinke maktendringer globalt, ikke være like tilstedeværende regionalt. I teoridelen over har jeg definert forskjellen mellom de to analytiske begrepene makt og innflytelse, hvor innflytelse oppstår som et produkt av makt. Forholdet mellom makt og innflytelse er lineært, det vil si at en økning eller nedgang i de relative maktkapabilitetene leder til en økning eller nedgang av innflytelsen. Innflytelse operasjonaliseres gjennom FN-stemmegivning på grunnlag av at FN representerer den høyeste offentlige politiske sfæren. Stater i denne sfæren blir dratt mellom to ulike interesser. 1) Der man viser sine opprinnelige interesser, altså hvor stater stemmer for interesser som man selv definerer som viktige. 2) Der man må ta hensyn til andre staters interesser og ønsker på grunn av disse statenes relative makt.

Kapittel 4: Empirisk dataanalyse

Dette kapittelet består av tre ulike deler. Først vil jeg presentere funnene og de ulike trendene fra denne oppgavens empiriske hovedkilde, nemlig FN-stemmegivning. Den fremste trenden viser at enigheten med USAs FN-stemmegivning er svært synkende for dette datasettets periode. I den andre delen vil jeg undersøke og drøfte om de empiriske resultatene blir påvirket av store hendelser, som inntreffer i regionen under dette datasettets periode. Her ser man at valget av Barack Obama som president hadde en effekt på enigheten til USAs FN-stemmegivning. Avslutningsvis vil jeg drøfte årsakene og konsekvensene av de ulike trendene som man observerer i enigheten med USAs FN-stemmegivning. Resultatene indikerer at den viktigste årsaken til nedgangen i enighet med USAs FN-stemmegivning, er at den unipolare aktøren mister store deler av sin relative makt i regionen under dette datasettets periode. Dette resultatet støtter denne oppgavens teoretiske antagelse og definisjon av innflytelse. Til slutt vil jeg undersøke om den synkende innflytelsen og den relative makten i regionen har bidratt til å skape et maktvakuum i regionen.

I dette kapittelet har jeg valgt å fokusere på de viktigste aktørene i Midtøsten. Disse aktørene har jeg valgt å kategorisere i ulike grupper. Årsaken til denne kategoriseringen er at man lettere vil kunne sammenligne og observere forskjeller hos aktører som har et noenlunde likt forhold til USA. Kategoriseringen fører også til at man vil kunne observere likhetene og forskjellene mellom aktører som har ulike forhold til USA. Aktørene er delt opp i tre forskjellige grupper: De kvasi-allierte aktørene, de rivaliserende aktørene og de allierte aktørene.

4.1 1991-2013, den store nedgangen: Synkende innflytelse

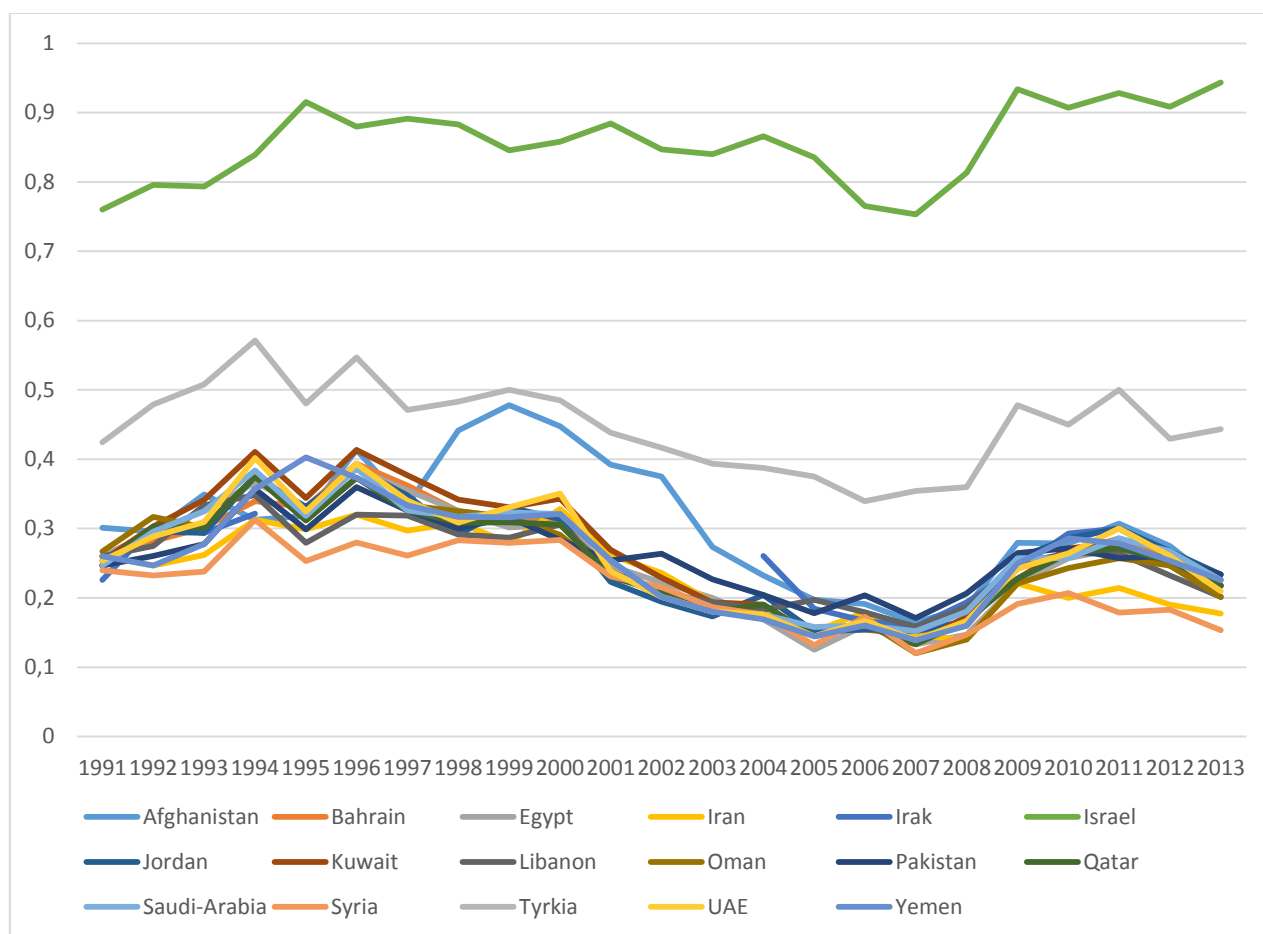
Figur 4.1 viser aktørene i Midtøsten sin enighet med USAs FN-stemmegivning i alle de voterte resolusjonene i generalforsamlingen for perioden 1991 til 2013. Ikke uventet observerer man at USAs nærmeste allierte i denne regionen, Israel, er aktøren i Midtøsten som har høyeste enighet med USAs FN-stemmegivning gjennom hele denne perioden. Året med høyest enighet med USAs FN-stemmegivning finner man i året 2013, med 94 % enighet, mens året med lavest andel enighet er i 2007, med 75 % enighet. Trenden for Israel viser at enighet med USAs FN-stemmegivning er økende rett etter den kalde krigen og frem mot 1995, hvor de har 91 % enighet med USAs stemmegivning. Denne trenden er forventet og gjeldende for alle aktørene i datasettet. Etersom USA på det daværende tidspunktet nettopp har vunnet den kalde krigen og bekjempet sin største rivaliserende aktør, er det naturlig at USA opplever en økt enighet mot FN-stemmegivning tidlig på 1990-tallet. Seieren førte til at USAs relative makt globalt økte

markant med Sovjetunionens kollaps, samtidig forsvinner Øst-Vest-dimensjonen i FN-stemmegivningen. Disse to faktorene bidrar til å øke enigheten med USAs FN-stemmegivning tidlig på 1990-tallet. Avslutningsvis ser det ut som at systemet anvender tid på å «oppfatte» denne endringen, ettersom enigheten med USAs FN-stemmegivning øker jevnt frem mot midten av 1990-tallet. Etter 1995 begynner Israels enighet med USA å synke jevnt ned mot 2007, hvor bunnpunktet i enighet befinner seg med 75 % enighet, altså en nedgang på hele 16 prosentpoeng. Etter 2007 opplever man at enigheten med USAs FN-stemmegivning vokser med 19 prosentpoeng fra 2007 til toppunktet i 2013.

USAs andre allierte aktør i regionen, Tyrkia, viser jevnt over en langt lavere andel enighet for hele perioden i FN-stemmegivning med USA enn Israel, og således bekrefter dette Israels tette bånd med USA. Tyrkias enighet med USA øker fra starten av denne perioden og frem mot 1994 med 57 % enighet. Dette er toppunktet for Tyrkia i hele denne perioden. Etter 1994 begynner enigheten å synke jevnt nedover mot 2006, hvor bunnpunktet for enighet figurerer med 33,9 %, dette er en nedgang på 23,1 prosentpoeng fra 1994. Etter 2006 begynner enigheten å øke igjen frem mot 2011, hvor man observerer 50 % enighet med USAs FN-stemmegivning, altså en økning på 16,1 prosentpoeng fra 2006. Fra 2011 og frem mot slutten av dette datasettets periode starter denne enigheten, som man observerer for de resterende aktørene i Midtøsten, å synke igjen.

Figur 4.1⁷ Enighet med USAs FN-stemmegivning i hele Midtøsten (De Forente Nasjoner 2015).

Note: Y-aksen viser den prosentvise enigheten med USAs FN-stemmegivning.

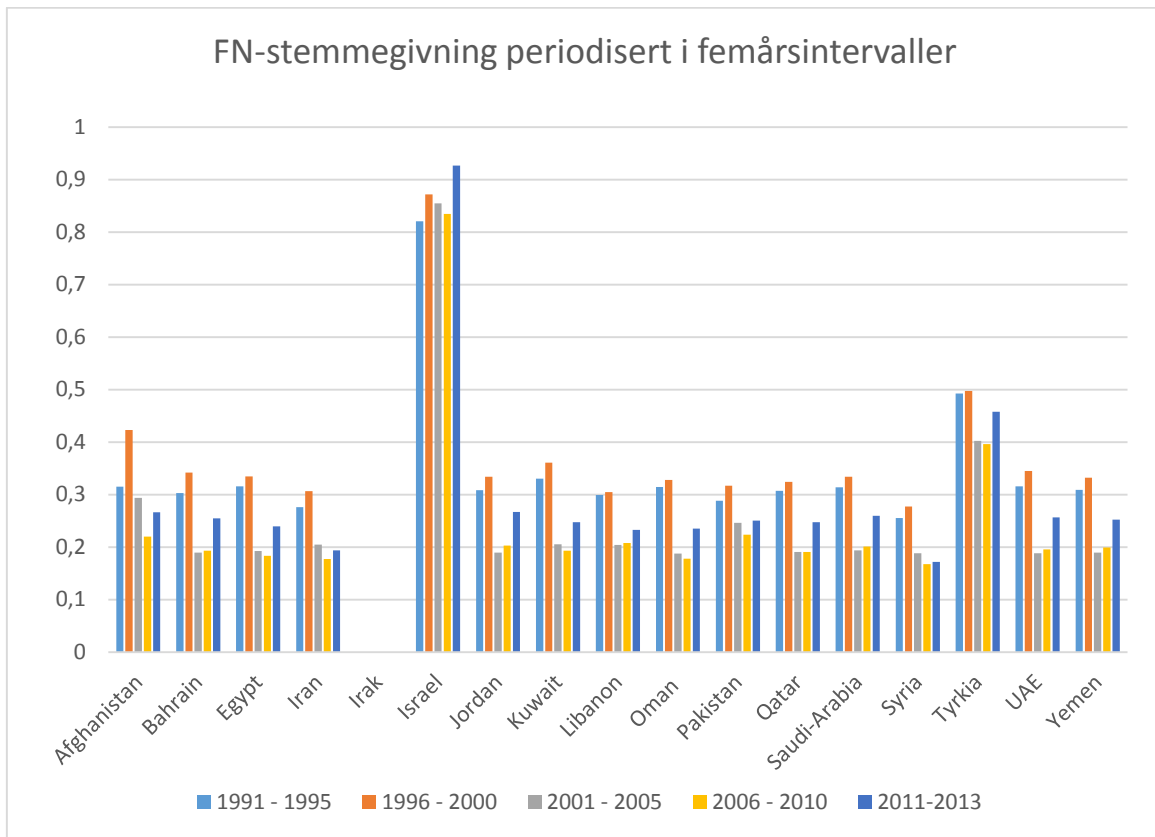
De resterende aktørene i Midtøsten ligger relativt tett rundt hverandre i andel enighet med USAs FN-stemmegivning, dog er det variasjoner i enigheten mellom disse aktørene. Det mest oppsiktsvekkende funnet ved denne figuren, er at alle aktørene foruten Afghanistan viser den samme trenden. Denne trenden viser en økning i enighet etter den kalde krigen og frem mot 1995-1996. Denne enigheten begynner å synke for alle aktørene i 1997 og frem mot 2005-2007, hvor bunnpunktet for alle aktørenes enighet figurerer. Denne trenden endrer seg etter 2007, hvor enigheten for samtlige aktører starter å vokse frem mot 2011. Etter 2011 påbegynner en ny trend, hvor enigheten med USAs FN-stemmegivning synker kraftig mot slutten av dette datasettets periode i 2013. Det virker som at de to siste trendene er påvirket av enkelte hendelser, spesielt trenden med økende enighet etter 2007 og frem mot 2011. Her kan valget av

⁷ Irak var ikke tilstedeværende i generalforsamlingens stemmegivning i perioden 1995-2003.

Barack Obama som president og veien tilbake mot multilateralisme, forklare den økende enigheten i denne perioden.

De ovennevnte trendene befestes gjennom figur 4.2. Denne figuren har periodisert enighet med USAs FN-stemmegivning i femårsintervaller for alle aktørene i Midtøsten. Man observerer at de to første periodene –1991-1995 og 1996-2000– er de to periodene med størst enighet med USAs FN-stemmegivning for samtlige aktører i Midtøsten, foruten Israel. Dette er ikke overraskende funn, ettersom USA under disse periodene nettopp har bekjempet Sovjetunionen og har en forholdsvis enerådende posisjon i det internasjonale systemet. Videre er de to neste periodene –2001-2005 og 2006-2010– de to periodene med klart lavest andel enighet med USAs FN-stemmegivning, dog veksler det litt fra aktør til aktør hvilken av disse periodene som har lavest andel enighet. Det bør nevnes at på grunn av denne periodiseringen, så fanger ikke figur 4.2 opp den ovennevnte trenden med synkende enighet, som de fleste aktørene fra 2011 og frem mot 2013 viser. Trenden med en svært synkende enighet med USAs FN-stemmegivning frem mot midten av 2000 tallet, eksemplifiseres gjennom Jordan og Oman. Fra figur 4.2 observerer man at enigheten med USAs FN-stemmegivning halveres for Oman mellom perioden 1996-2000, hvor den ligger på 32,7 %, til perioden 2001-2005, hvor den ligger på 17,8 %. For Jordan ligger denne enigheten på 33,4 % i perioden 1996-2000, før den synker til 18,9 % i perioden 2001-2005. Disse resultatene er representative for de resterende aktørene i Midøsten.

Figur 4.2 FN-stemmegivning 1991-2013, periodisert i femårsintervaller (De forente nasjoner 2015).

Noter: Y-aksen viser den prosentvise enighet med USAs FN-stemmegivning; X-aksen viser de ulike periodene.

Ettersom dette datasettet består av 17 ulike aktører fra Midtøsten, har jeg valgt å kategorisere disse aktørene i ulike grupper, samtidig som jeg har valgt å fjerne enkelte aktører i regionen⁸ fra en grundigere empirisk analyse. Skillelinjen for denne kategoriseringen er aktørenes forhold til USA. Denne skillelinjen består av tre ulike grupper som aktørene kategoriseres i. 1) De allierte aktørene. 2) De rivaliserende aktørene. 3) De kvasi-allierte aktørene. Den førstnevnte gruppen beskriver aktører som har et formelt alliert forhold, eller et meget tett forhold overfor USA, der man kan vise til et tett samarbeid mot USA over en lengre periode. Israel og Tyrkia er aktørene i Midtøsten som har en slikt forhold til USA. Rivaliserende aktører er aktører som USA anser for å være en trussel mot den regionale stabiliteten i Midtøsten, samt er aktører som motarbeider USA i regionen. De rivaliserende aktørene forsøker på sin side å motbalansere USAs makt i regionen, ettersom kostnadene med et sterkt USA i Midtøsten overgår de

⁸ Afghanistan, Irak, Jordan, Libanon, Oman, Qatar, De forente arabiske emiratene og Yemen er de aktørene som er ekskludert fra en nøyere empirisk analyse.

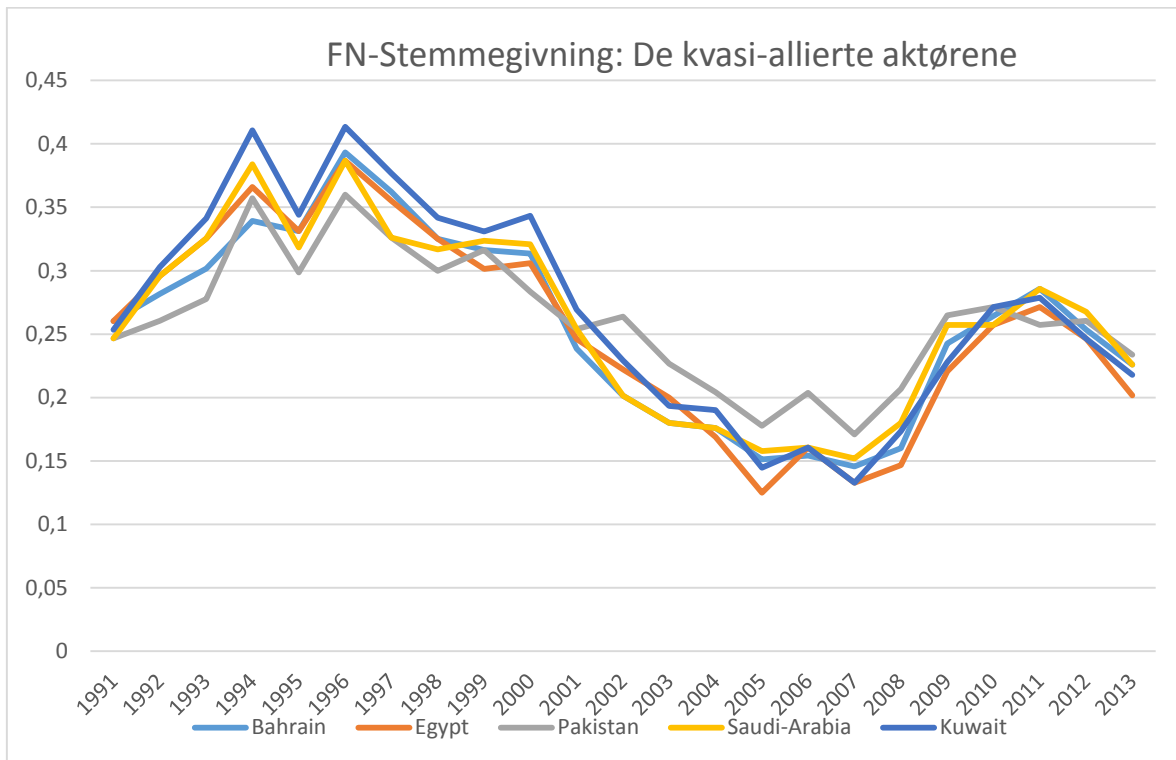
potensielle gevinstene for disse aktørene. Syria og Iran er rivaliserende aktører i regionen etter denne definisjonen.

Kvasi-allierte aktører er en kategorisering som er ulik de to ovenfor, hvor disse er aktører som ikke aktivt forsøker å motarbeide eller motbalansere amerikanske interesser i regionen (som de rivaliserende aktørene), eller er alliert med USA eller har hatt et tett og pågående samarbeid over en lengre tid (de allierte aktørene). De er allierte i den forstand at man har en moderat tilnærming til USA, hvor de aktivt samarbeider med den unipolare aktøren. De er «kvasi» i den forstand at deres forhold til USA primært er pragmatisk, hvor USAs maktposisjon medfører at de potensielle gevinstene med en tettere tilnærming mot den unipolare aktøren, overgår de potensielle kostnadene. Med pragmatisk mener jeg at disse aktørene vil distansere seg fra USA, hvis de potensielle kostnadene overgår de potensielle gevinstene. Bakgrunnen for at jeg har fjernet enkelte aktører fra en grundigere empirisk analyse, er at en inkludering av disse aktørene, ville ha ført til en langt mer omfattende og større empirisk analyse. En slik analyse ville ha vært svært repeterende, ettersom disse aktørene i stor grad kan vise til de samme trendene som de kvasi-allierte aktørene. Årsaken til at akkurat disse aktørene ble fjernet, er at de er mindre relevante for regionenes stabilitet, hvor man ikke innehar en stor nok regional slagkraft på bakgrunn av deres langt lavere maktkapabiliteter.

4.1.1 De kvasi-allierte aktørene

Figur 4.3 viser enigheten med USAs FN-stemmegivning for landets kvasi-allierte aktører i Midtøsten. Den største forskjellen mellom USAs kvasi-allierte og allierte aktører, er at de allierte innehar et langt høyere nivå av enighet med USAs FN-stemmegivning gjennom hele perioden. Antagelsen om at USA har lavere innflytelse hos de kvasi-allierte aktørene enn de allierte aktørene kan dermed bekreftes. Som de andre aktørene, opplever Kuwait økt enighet etter den kalde krigen, der toppunktet i enighet for hele perioden figurerer i 1996, med 41,3 %. Denne enigheten begynner å synke kraftig i 1997 og ned mot bunnpunktet i 2007, hvor det kun eksisterer 13,2 % enighet med USAs FN-stemmegivning. Dermed opplever USA en nedgang i enighet mot Kuwait på over 28,1 prosentpoeng. Dette betyr at enigheten minker nesten 3 ganger i denne 10-årsperioden. Tilslutt observerer man at enigheten med USAs FN-stemmegivning tar seg kraftig opp fra 2007 med 13,2 % til 27,8 % i 2011, altså en vekst på 14,6 prosentpoeng.

Figur 4.3 Enighet med USAs FN-stemmegivning for de kvasi-allierte aktørene i Midtøsten (De Forente Nasjoner 2014).

Note: Y-aksen viser den prosentvise enighet med USAs FN-stemmegivning.

Endringene av det internasjonale systemet og den nye unipolare perioden fører til at Saudi-Arabia, i likhet med Kuwait, opplever toppunktet i andel enighet mot USA i 1996 med 38,6 % enighet. Denne enigheten starter, som i Kuwait, å synke drastisk i 1997 ned mot bunnpunktet i 2007, hvor Saudi-Arabias enighet med USAs FN-stemmegivning ligger på 15,1 %. Dette betyr et fall på 23,5 prosentpoeng for denne 10-årsperioden, med andre ord oppsiktsvekkende tall fra en av USAs største oljeeksportører. Videre ser man at Saudi-Arabias enighet øker ganske kraftig fra bunnivået i 2007 og fram til 2011, før denne enigheten synker igjen mot slutten av denne perioden.

Egyptys enighet med USA øker jevnt etter den kalde krigen, hvor toppunktet for enighet i hele perioden figurerer i 1996 med 38,6 % enighet. Etter 1996 starter den store nedgangen frem mot bunnivået, selv om man opplever et avbrekk i denne nedgangen i 2000, et avbrekk som også eksisterer hos Kuwait og Saudi-Arabia, før nedgangen fortsetter i 2001. Nedgangen i enighet kulminerer i 2005, hvor det kun eksisterer 12,5 % enighet mellom Egypt og USAs FN-stemmegivning. Dette er det laveste nivået av enighet for alle de kvasi-allierte aktørene i Midtøsten, og en nedgang på 26,1 prosentpoeng. Fra 2007 begynner enigheten å øke igjen frem

mot 2011, hvor de har 27,1 % enighet med USAs stemmegivning. Dog starter denne enigheten å synke drastisk etter 2011 og frem mot 2013 med 7 prosentpoeng til 20,1 % enighet. Pakistan skiller seg litt ut fra de andre aktørene ved at aktøren har et litt lavere toppnivå enn de andre aktørene, på 36 % enighet. Samtidig ser man at nedgangen ikke er like skarp og drastisk som hos de andre aktørene frem mot 2007, hvor bunnivået ligger på 17 %, 4,5 prosentpoeng høyere enn Egypt. Pakistans nære samarbeid med USA i krigen mot terror kan være en del av årsaken til at Pakistan skiller seg fra de andre aktørene i denne perioden. Dog er utviklingen og økningen i enighet mot USAs stemmegivning frem mot 2011 lik de andre aktørene, også nedgangen fra 2011 til 2013. Bahrains enighet med USA for denne perioden er lik som de øvrige aktørene, hvor man har de samme generelle trendene. Der enigheten øker rett etter den kalde krigen, hvor toppnivået figurer i 1996, før enigheten synker ned mot bunnivået i 2007. Bahrain gjennomgår den samme økningen i enighet som de andre aktørene fra 2007 til 2011. Spørsmålet er om Obamas inntreden har påvirket enigheten i denne perioden for de kvasi-allierte aktørene. Ettersom økningen under denne delen av perioden virker kunstig, der enigheten synker en del fra 2011 og frem til slutten av dette datasettet i 2013. Samtidig kan den arabiske våren være en hendelse som delvis bidrar til at USA opplever synkende enighet fra 2011 til slutten av dette datasettet.

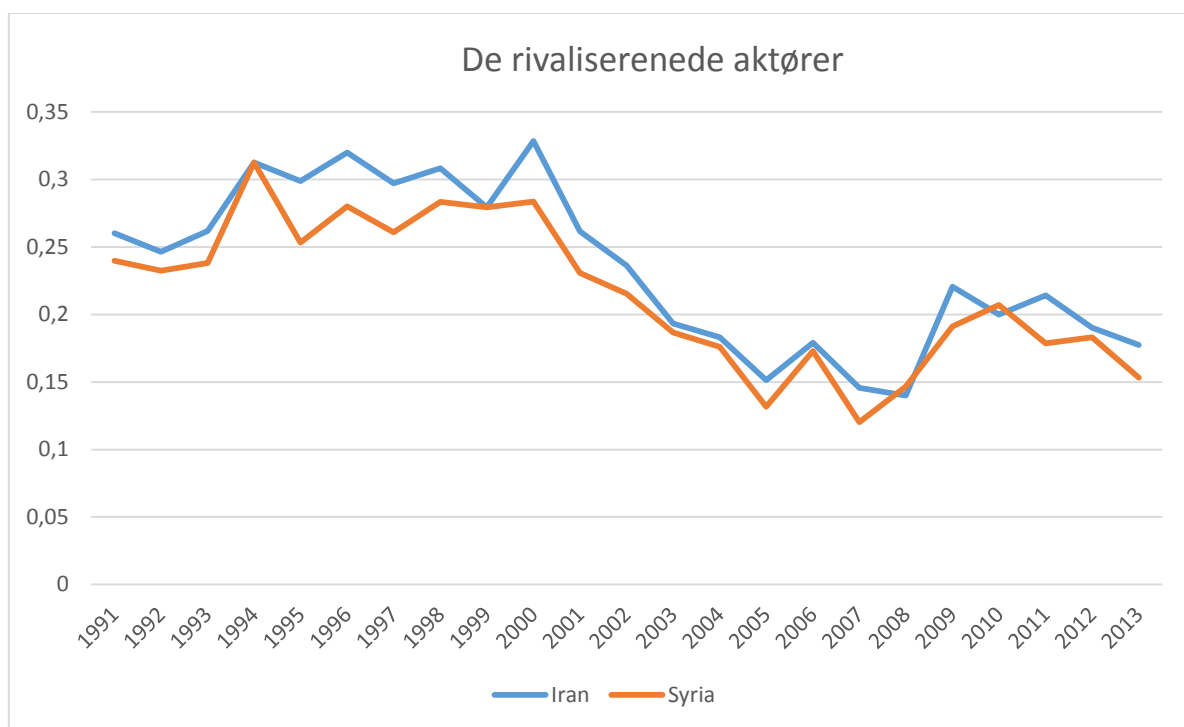
Foruten Egypts lave enighet i 2005, og Pakistans litt særegne utvikling, er de kvasi-allierte aktørene meget lik i sin enighet med USAs FN-stemmegivning. På bakgrunn av den forholdsvis store variasjonen i enigheten som inntreffer for alle de ulike aktørene gjennom dette datasettet, kan man observere at den generelle nedgangen i enighet fra 1991 til 2013 ikke er meget stor. Den største nedgangen for de kvasi-allierte aktørene finner man hos Egypt med 6 prosentpoeng. Årsaken til denne lave nedgangen befinner seg i stor grad av at systemet ikke har oppfattet endringen i det internasjonale systemet, med den kalde krigens slutt. Den økende enigheten som figur 4.3 viser etter 1991, er en klar indikasjon på dette, og viser at det internasjonale systemet ikke reagerer på den unipolare perioden før midten av 1990-tallet. Tar man utgangspunkt i tallene fra midten av 1990-tallet, så vil den relative nedgangen i enighet med USAs FN-stemmegivning være langt større.

4.1.2 De rivaliserende aktørene

Figur 4.4 viser at det eksisterer enkelte likheter mellom de kvasi-allierte aktørene og de rivaliserende aktørene i Midtøsten, angående enighet med USAs FN-stemmegivning. Den største likheten mellom disse grupperingene, er at de begge har de samme generelle trendene. Dog eksisterer det noen forskjeller mellom figur 4.3 og figur 4.4. Eksempelvis ser man at

nedgangen i enighet som varer frem til 2007, begynner noe senere hos de rivaliserende aktørene enn for de kvasi-allierte. Veksten i enighet med USAs FN-stemmegivning etter den kalde krigen fortsetter frem mot 2000 for de rivaliserende aktørene, før den begynner å synke. Avslutningsvis observerer man at USA, som forventet, har en lavere innflytelse hos de rivaliserende aktørene enn de kvasi-allierte aktørene, der enigheten med USAs FN-stemmegivning ligger på et lavere nivå gjennom hele perioden.

Figur 4.4 Enighet med USAs FN-stemmegivning for de rivaliserende aktørene i Midtøsten (De Forente Nasjoner 2015).

Note: Y-aksen viser den prosentvise enighet med USAs FN-stemmegivning.

Figur 4.4 viser at toppunktet for Syria ankommer i 1994 med 31,2 % enighet, langt tidligere enn Iran. Enigheten synker, men stabiliserer seg frem mot 2000, med 28,3 % enighet, før den synker drastisk ned mot 2007, hvor den laveste andelen enighet for alle aktørene i Midtøsten fremtrer med 12 %. Som de andre aktørene øker enigheten igjen frem mot 2010-11 med 20 %, altså en økning på 8 prosentpoeng, før den så synker jevnt mot slutten av denne perioden. Irans enighet med USAs FN-stemmegivning øker noe etter den kalde krigen. Denne utviklingen fortsetter frem mot 2000, hvor Iran har 32 % enighet med USAs FN-stemmegivning, dette er også toppunkt til Iran for hele perioden. Den påbegynnende nedgangen i enighet fra 2000 varer

frem til 2008 hvor man har 14,6 % enighet, en nedgang på 17,4 prosentpoeng fra år 2000. Denne enigheten øker noe i 2009, før den synker igjen frem mot 2013. Den mulige forklaringen om at valget av Barack Obama som president påvirket de kvasi-allierte aktørene i denne perioden, virker ikke å være tilstedeværende for Iran.

4.2 Sjokk i regionen: Hendelser som påvirker stemmegivningen

Ovenfor har man sett tendenser til at enkelte hendelser muligens har påvirket FN-stemmegivningen og enigheten med USA. Flere observatører og forskere fra den etablerte faglitteraturen vil grunnlegge slike hendelser som den direkte årsaken til USAs synkende enighet i FN-stemmegivning, for hele regionen i denne perioden. Grunnlaget for denne påstanden finner en i at de største internasjonale hendelsene etter den kalde krigen, nettopp har foregått i denne regionen. Videre vil de påpeke at disse hendelsene og sjokkene som har inntruffet, i stor grad har påvirket FN-stemmegivning, og spesielt påvirket enigheten mot USA. Årsaken er at den unipolare aktøren har vært sterkt medvirkende og i noen tilfeller er den direkte årsaken bak flere av disse hendelsene, som kan ha ledet til den nedadgående enigheten med USAs FN-stemmegivning. Invasjonen av Afghanistan i 2001, invasjonen av Irak i 2003, valget av Barack Obama som president og den arabiske våren er slike hendelser. Disse har vært store nok til å ha skapt sjokk i regionen, samt muligens påvirket FN-stemmegivningen og enigheten med USA.

Den 11. september 2001 utførte den islamistiske terrorgruppen al-Qaida flere angrep mot USA. To fly ble fløyet inn i World Trade Center, ett havnet i åkeren utenfor Pennsylvania og ett ble fløyet inn i Pentagon, Virginia. Resultatet av disse angrepene bestod av 2974 drepte mennesker og et USA som ledet den største kampen mot terror i nyere historie. En liten måned etter angrepene, 7. oktober 2001, gikk USA sammen med NATO til angrep på Afghanistan. Målet var å fjerne Taliban-regimet som hadde støttet al-Qaida og huset store deler av organisasjonens treningsleirer (Waage 2013:464). To år senere, i mars 2003, invaderte USA sammen med andre villige allierte Irak. Målet var, blant annet, å erstatte Saddam Husseins regime med demokrati og etablere et stabilt Irak. Grunnlaget for denne handlingen, var at USA angivelig mente at Irak var på god vei til å erverve seg masseødeleggelsesvåpen i form av kjemiske og biologiske våpen, samt at landet var en grønn oase for internasjonale terrororganisasjoner (Baxter & Akbarzadeh 2008:160-161). USA tolket dermed Irak som en destabiliserende faktor i Midtøsten med svært høye kapabiliteter, og kombinerte dette med å forsøke å fremheve Irak som en fiende i kampen mot terror (Baxter & Akbarzadeh 2008:162). Invasjonen av Irak var et produkt av en ny unilateral retning i amerikansk utenrikspolitikk, hvor en forkjøpsstrategi var den etablerte konsensusen for beskyttelse av amerikanske interesser, som i dette tilfellet var sikkerhet (Baxter

& Akbarzadeh 2008:160). Disse to krigene –Afghanistan og Irak– skaper alene sjokk i regionen og vil dermed kunne påvirke FN-stemmegivning, dog er USA den avgjørende faktoren. Ettersom den unipolare aktøren iverksetter begge krigene, er det mulig at disse handlingene alene kan forklare den svært synkende enigheten USA opplever i denne perioden. Det man foreløpig kan konkludere med, er at disse hendelsene, og spesielt 11. september, endret USAs syn på regionen Midtøsten, og hvilken rolle USA framtidig ville innta i regionen.

«I have come here to Cairo to seek a new beginning between the United States and Muslims around the world, one based on mutual interest and mutual respect, and one based upon the truth that America and Islam are not exclusive and need not be in competition.» (Obama 2009:174).

Dette sitatet er hentet fra Barack Obamas tale til den muslimske verden fra universitetet i Cairo den 4. juni 2009. Skiftet fra Bush til Obama, som skjedde 6 måneder før denne talen, symboliserte en ny utenrikspolitisk retning for den unipolare aktøren. Bush sin unilaterale reaksjon på 11. september ble erstattet med multilateralisme og et nytt syn på verden, spesielt Midtøsten. Tidlig i sin periode gjennomførte Obama flere viktige politiske endringer som muligens kan ha påvirket FN-stemmegivningen. Han signaliserte og redefinerte USAs rolle mot Islam, hvor den muslimske verden ikke var en fiende av USA, og krigen mot terror ikke definerte USAs rolle i verden (Brzezinski 2010:16). Videre signaliserte han at USA ville innta en langt mer fornuftig og bestemt rolle mellom Israel og Palestina, for å skape fred i denne delen av regionen. Videre ønsket han å forhandle med Iran om landets atomprogram, samt endre USAs militære tilstedeværelse i Irak og Afghanistan (Brzezinski 2010:16-17). Obamas nye utenrikspolitiske strategi for USA, og spesielt hans nye rolle mot Midtøsten, resulterte i at han ble tildelt Nobels fredspris under hans første regjeringssår. Valget av Barack Obama som USAs president kan ha produsert et sjokk i regionen og påvirket FN-stemmegivningen. Hans «nye» utenrikspolitiske strategi mot Midtøsten produserte forhåpninger om en langt mer positiv atferd fra USA, og kan ha ført til et kunstig hopp med økende enighet med USAs FN-stemmegivning.

Mohamed Bouazizis «selvantenning» den 17. desember 2010 fungerte som katalysatoren for den arabiske våren. Tunisia gikk inn i en 28 dagers lang revolusjon som endte med et nytt regime i landet. Revolusjonen spredte seg videre til Egypt, hvor Mubaraks regime endte etter 18 dager med protester i januar/februar 2011. Fallet til Mubarak førte til at den arabiske våren fikk en ny glød over hele Midtøsten og Nord-Afrika. I Jordan og Oman førte de økende protestene til nye reformer, mens protestene i Bahrain og Saudi-Arabia ble slått ned med makt (Kahl & Lynch 2013:41). I Syria fikk protestene et helt annet utfall, de utviklet seg til en

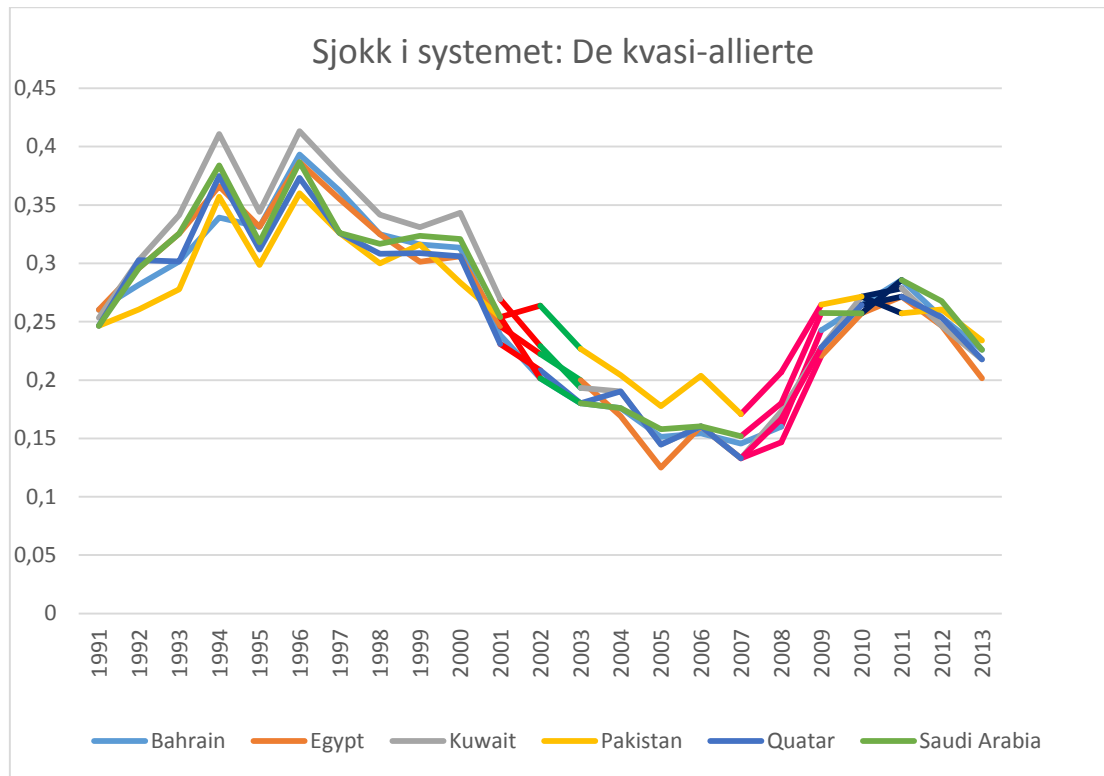
langvarig borgerkrig som fortsatt pågår. Midtøsten er en region som med få unntak kun har hatt autokratiske regimer. Den arabiske våren røpet at den angivelige tryggheten hos disse regimene på langt nær er like stabil og vedvarende som først antatt (Kahl & Lynch 2013:42). Ettersom den arabiske våren destabiliserte store deler av Midtøsten gjennom å velte, samt reformere, flere regimer, er det meget sannsynlig at denne hendelsen produserte sjokk i systemet og dermed påvirket enigheten med USAs FN-stemmegivning.

4.2.1 De kvasi-allierte aktørene

Figur 4.5 fremhever de fire ovennevnte hendelsene i enighet med USAs FN-stemmegivning. Den røde fargen illustrerer effekten invasjonen av Afghanistan hadde på enigheten med USAs FN-stemmegivning. Den grønne fargen illustrerer effekten krigen og invasjonen av Irak hadde på enigheten med USAs FN-stemmegivning. Ettersom begge disse hendelsene foregikk innenfor et relativt kort tidsrom, er det naturlig å analysere disse sammen. Man observerer raskt at den generelle trenden for enighet med USAs FN-stemmegivning for begge disse hendelsene er nedadgående for alle de kvasi-allierte aktørene foruten Pakistan. Eksempelvis går Saudi-Arabias enighet ned med 7 prosentpoeng i denne perioden, mens Egypt reduseres med 4,5 prosentpoeng. Kuwaits tilbakegang er størst for alle de kvasi-allierte aktørene, med en nedgang på 7,8 prosentpoeng i perioden hvor begge disse hendelsene inntraff. Dog er det vanskelig å konkludere med at invasjonene og krigene i Irak og Afghanistan har en effekt på enigheten med USAs FN-stemmegivning, for de kvasi-allierte aktørene. Årsaken er at den nedadgående trenden i enighet med USAs FN-stemmegivning, som man observerer i perioden hvor begge disse hendelsene inntreffer, starter langt tidligere. Denne nedgangen for de kvasi-allierte aktørene starter som nevnt ovenfor i 1997 og synker ganske drastisk frem mot 2000, før denne nedgangen i enighet avtar litt frem mot bunnårene i 2005/2007. Dette betyr at disse hendelsene ikke skaper en ny trend eller forsterker/svekker den gjeldende trenden drastisk. Av den grunn er det vanskelig å konkludere med at invasjonene og krigene i Afghanistan og Irak har hatt en stor effekt på enigheten med USAs FN-stemmegivning for de kvasi-allierte aktørene, ettersom den relative svekkelsen i enighet begynner langt tidligere, og fallet i enighet er langt brattere i årene før disse hendelsene. Likevel er det sannsynlig at disse hendelsene kan ha forsterket den relative nedgangen i enighet noe. Samtidig er det vanskelig å avgjøre hvor stor effekt hendelsene i Irak og Afghanistan har hatt på den relative nedgangen i enighet som man observerer i 2001 til 2003. Bakgrunnen for dette er at det kan være andre trender og hendelser som har hatt en større effekt på enigheten med USAs FN-stemmegivning i disse årene. Det

eneste man kan konkludere med, er at disse hendelsene sannsynligvis har hatt en liten effekt på enigheten til USAs FN-stemmegivning, men ikke så stor effekt som først antatt.

Figur 4.5 Sjokk i systemet: De kvasi-allierte (De Forente Nasjoner 2015).

Noter: Y-aksen viser den prosentvise enigheten med USAs FN-stemmegivning; den røde fargen viser effekten invasjonen av Afghanistan hadde på FN-stemmegivningen, den grønne fargen viser hvilken effekt krigen i Irak hadde, den rosa fargen viser effekten valget av Barack Obama hadde på FN-stemmegivning, mens den mørkeblå fargen viser effekten den arabiske våren hadde på USAs FN-stemmegivning.

Den rosa fargen illustrerer den effekten valget av Barack Obama som USAs nye president, og hans nye utenrikspolitiske retning, hadde på regionen. For å måle denne hendelsen har jeg valgt å inkludere årene 2008 og 2009, altså presidentvalgkampen og hans første år som president. Årsaken til at jeg velger å inkludere disse årene er at hans utenrikspolitiske mål og endringer figurerte i valgkampen, samt i perioden etter at han vant valgkampen. Samtidig varer et år med FN-stemmegivning i generalforsamlingen fra høst til høst, dette betyr at året 2008 vil måle alle stemte resolusjoner fra høsten 2008 til høsten 2009. For de kvasi-allierte observerer man at valget av Obama hadde en effekt hos alle aktørene. Her ser man tydelig at en trend endres i disse årene, fra nedadgående enighet hos samtlige aktører i 2007, til en økende enighet i 2008 og 2009. Eksempelvis går Qatar fra å ha en enighet på 13 % i 2007 til 22 % enighet i 2009,

altså en økning på 9 prosentpoeng. Sannsynligheten for at Barack Obama innehadde en effekt og var en hendelse som påvirket FN-stemmegivningen for de kvasi-allierte aktørene, virker å være stor. Videre virker det som at denne hendelsen gav USA en kunstig høy innflytelse i regionen for en kort tidsperiode, ettersom den normaliserte seg etter kort tid og ble nedadgående. Hendelsen gir kunstig høy innflytelse fordi forhåpninger om en ny amerikansk president mest sannsynlig gav en økende normativ makt, en normativ makt som ble fjernet når disse forhåpningene ikke ble innfridd. Det resulterte i synkende innflytelse under den første regjeringssperioden.

Den blå fargen illustrerer effekten den arabiske våren hadde på enigheten med USAs FN-stemmegivning for de kvasi-allierte aktørene i Midtøsten.⁹ Figuren viser at alle aktørene har den samme utviklingen for året 2011, der enigheten mot USA øker svakt. Denne svake økningen er også et ledd i den generelle trenden av enigheten med USAs FN-stemmegivning som man observerer fra 2007 og utover. Her tar enigheten seg kraftig opp fra bunnivået i 2007. Således ser det ut som at den arabiske våren ikke har en effekt. Likevel observerer man at enigheten mot USA synker drastisk i årene etter at den arabiske våren har opptrådt, men når hendelser som ble forårsaket av den arabiske våren fortsatt er svært gjeldende. Ettersom enigheten med USAs FN-stemmegivning synker såpass kraftig etter 2011, og etablerer en helt ny trend for alle de kvasi-allierte aktørene, er det meget sannsynlig at ettermålet til den arabiske våren og de ulike situasjonene som oppstod med Libya, Egypt og Syria påvirket denne nedgangen i enighet. Det store spørsmålet vedrørende denne hendelsen er om nedgangen i USAs innflytelse mot Midtøsten skyldes at flere av disse regimene endrer seg på grunn av den arabiske våren, eller om USAs passive rolle og fraværende maktutøvelse under den arabiske våren var årsaken.

4.2.2 De rivaliserende og allierte aktørene

Figur 4.6 viser hvilken effekt de ovennevnte hendelsene har hatt på de allierte og rivaliserende aktørene i Midtøsten. Den ovennevnte observasjonen for de kvasi-allierte aktørene gjør seg også gjeldende for disse aktørene unntatt Israel. Man observerer at invasjonene og krigene i Afghanistan og Irak ikke hadde en nevneverdig effekt på enigheten med USAs FN-stemmegivning for disse fire aktørene. Nedgangen i enigheten som man observerer i de årene hvor disse hendelsene foregikk, er kun en fortsettelse fra nedgangen man observerer i 1997 for

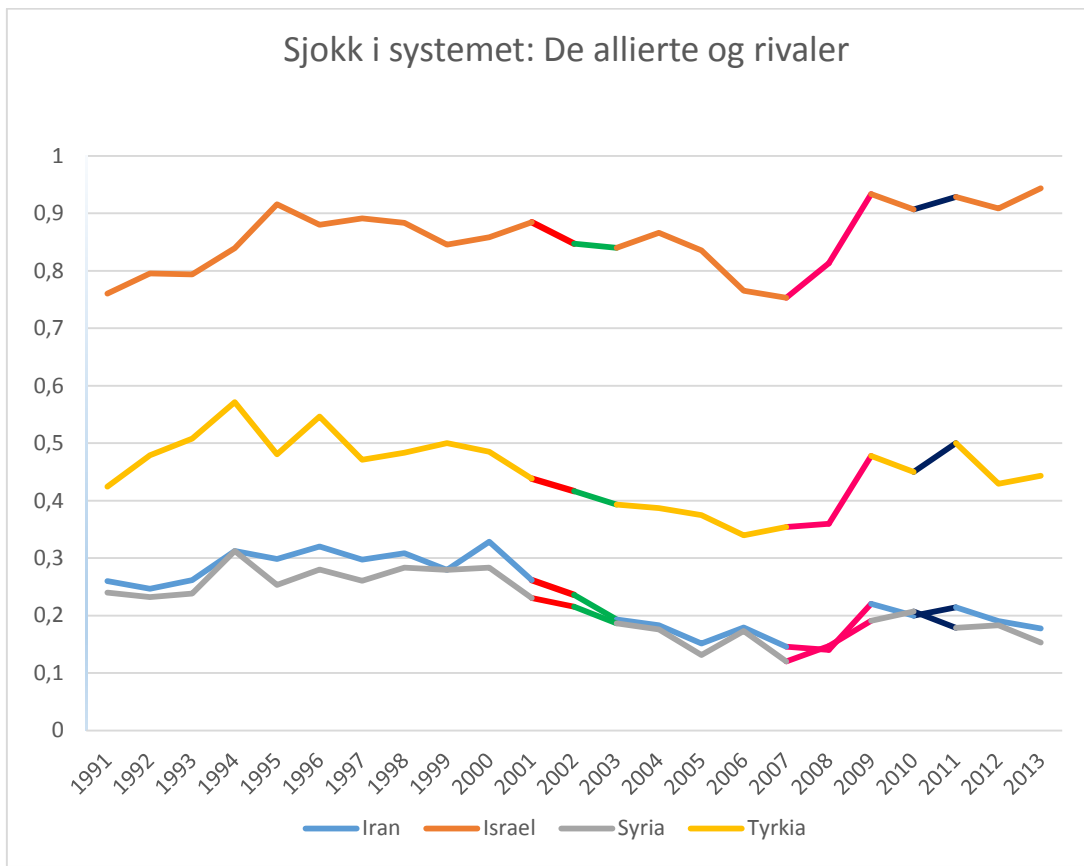
---

⁹ FN-stemmegivning i generalforsamling for året 2011 er fremhevet her. Selv om den arabiske våren startet sent i 2010, foregikk de fleste hendelsene i 2011. Den arabiske våren som hendelse vil dermed potensielt ha størst effekt på FN-stemmegivningen dette året.

Tyrkia, og i år 2000 for Iran og Syria. Ettersom hendelsene hverken forsterker, svekker eller endrer trenden nevneverdig, er det sannsynlig at disse hendelsene ikke har hatt en effekt på enigheten til USAs FN-stemmegivning. Likevel ser det ut som at situasjonen for Israel er en annen. Her virker det som at disse hendelsene sannsynligvis har hatt en effekt, ettersom man observerer at trenden med synkende enighet endrer seg til økende enighet i 2004, altså rett etter at begge disse hendelsene inntraff. Men som nevnt ovenfor er det vanskelig å konkludere med at det er disse hendelsene som er den direkte årsaken til den økende enigheten som inntreffer i 2004, hvor andre forhold i den tette relasjonen mellom USA og Israel kan ha påvirket enigheten mot FN-stemmegivningen.

Figur 4.6 viser at valget av Barack Obama som USAs president og hans nye utenrikspolitiske linje startet en ny trend for Iran og Syria. Selv om styrken på denne trenden ikke er stor, så hadde denne hendelsen sannsynligvis en effekt. Hos Israel ser man noe oppsiktsvekkende, nemlig at hendelsen innehadde en større effekt, hvor den iverksatte en ny trend og en trend som innehadde en stor styrke fra 75 % enighet i 2007 til 93 % enighet i 2009, en økning på hele 18 prosentpoeng. Dette funnet er oppsiktsvekkende, ettersom man ville tro at Israel fortsatt ønsket et unilateralt USA, med en kraftig tilstedeværelse i Midøsten. For Tyrkia observerer man at valget av Barack Obama ikke startet en ny trend, men forsterket den gjeldende trenden, hvor man gikk fra 35 % enighet i 2007 til 47 % enighet i 2009. Figur 4.6 viser at valget av Barack Obama som president var en hendelse som hadde en forholdsvis svak effekt hos de rivaliserende aktørene, som ikke har påvirket enigheten mot USA i nevneverdig grad.

Figur 4.6 Sjokk i systemet: De allierte og rivaliserende aktørene (De Forente Nasjoner 2015).

Noter: Y-aksen viser den prosentvise enigheten med USAs FN-stemmeavgivning; den røde fargen viser effekten invasjonen av Afghanistan hadde på FN-stemmeavgivningen, den grønne fargen viser hvilken effekt krigen i Irak hadde, den rosa fargen viser effekten valget av Barack Obama hadde på FN-stemmeavgivning, mens den mørkeblå fargen viser effekten den arabiske våren hadde på USAs FN-stemmeavgivning.

Figur 4.6 viser også at den arabiske våren sannsynligvis hadde en umiddelbar effekt på enighet med USAs FN-stemmeavgivning for Syria og Israel. Selv om enigheten med USAs FN-stemmeavgivning ikke endres nevneverdig hos Syria, har den arabiske våren hatt en effekt, ettersom landet under denne perioden gjennomgår en påbegynnende borgerkrig. Hos Israel er utviklingen en helt annen. Her observerer man en helt ny trend, hvor enigheten mot USA øker i 2011. Hos disse to aktørene er det mange forstyrrende elementer som kan påvirke denne enigheten, spesielt Israels tette relasjon til USA. Tyrkia og Iran viser denne samme utviklingen for den arabiske våren som de kvasi-allierte aktørene, der spesielt ettermålet til den arabiske våren og de ulike hendelsene som oppstår, sannsynligvis har påvirket enigheten med USAs FN-stemmeavgivning, som synker etter 2011.

Hva er årsaken til at USA opplever nedgang i innflytelse mot de ulike aktørene rett etter den arabiske våren? Er det hendelsen i seg selv, hvor den destabiliserer flere regimer i regionen,

som medfører nedgang i amerikansk innflytelse, eller er det som nevnt ovenfor og i teorien, manglende amerikansk makt og maktutøvelse som fører til denne nedgangen i innflytelse? Flere observatører påpeker at den arabiske våren viste hvor begrenset USAs makt var i regionen, hvor den unipolare aktøren ikke lenger hadde makten eller villigheten til å dominere de ulike hendelsene som opptrådte i regionen (Kaussler & Grant 2014; Woods 2014). USAs fravær og manglende vilje til å påvirke de hendelsene som ulike aktører i regionen opplevde under den arabiske våren, viste hvor handlingslammet USA var. Eksempelvis var de økonomiske kapabilitetene ikke lenger store nok til å påvirke hendelsene som den arabiske våren førte med seg (Keiswetter 2012:2). Dette blir spesielt fremtredende da USA truet med å fjerne sin økonomiske støtte til Egypt hvis det nye regimet, det Muslimske brorskap, ikke samarbeidet med opposisjonen. Slike trusler ble små når det nye regimet ble støttet med 8 milliarder dollar av Qatar og 12 millioner dollar fra Kuwait, Saudi-Arabia og De Forente Arabiske Emirater (Byman 2013). USA klarte dermed ikke å utøve innflytelse på de hendelsene som foregikk rett etter den arabiske våren, og var handlingslammet i store deler av denne perioden. Situasjonen i Syria er et annet godt eksempel på denne handlingslammelsen, en destabiliserende situasjon som USA heller ikke klarte å utøve innflytelse på (Byman 2013). Denne handlingslammelsen til USA kan ha to ulike grunner. 1) At man ikke er villig til å anvende makt for å oppnå innflytelse på hendelsene som oppstår i den arabiske våren.¹⁰ 2) At man ikke innehar de nødvendige maktkapabilitetene i regionen for å kunne utøve innflytelse på de hendelsene som inntreffer under og etter den arabiske våren. Fellesnevneren for begge disse årsaksforklaringene, er at de leder til en synkende innflytelse i regionen. Således stemmer den ovennevnte kvalitative empirien med våre resultater, altså den observerte nedgangen i enighet fra 2011 til 2013, samt at den arabiske våren hadde en effekt og påvirket enigheten med USAs FN-stemmegivning i negativ retning.

4.3 Makt, årsaken til den synkende innflytelsen

Ovenfor startet jeg med å forklare effekten av den arabiske våren og årsaken til den synkende enigheten mot slutten av dette datasettets periode. Her vil jeg besvare hvorfor USA opplever en synkende innflytelse fra 1991-2013. Hva er årsaken til den drastiske variasjonen og nedgangen i innflytelse, som man observerer gjennom hele datasettet? Hva er årsaken til den svært

---

¹⁰ En slik uvillighet kan naturligvis skyldes flere årsaker. Eksempelvis kan det være slik at Midtøsten ikke lenger er en like viktig region for USA, der man ikke lenger prioriterer like store maktressurser mot denne regionen, ettersom man har mindre vitale interesser i Midtøsten. Et annet eksempel kan være at det innenrikspolitiske miljøet er av en slik natur, som ikke er forenlig med bruk av maktkapabiliteter i denne regionen.

synkende enigheten USA opplever mot regionen fra 1997 og ned mot 2007, og hvorfor er denne trenden generell, hvor så å si alle aktørene halverer sin enighet med USAs FN-stemmegivning?

I teorikapittelet definerte jeg innflytelse som følgende: *Innflytelse er et produkt av makt, den økende makten vil gi aktøren større valgmuligheter, hvor de økende valgmulighetene vil gi aktøren økt innflytelse. Det vil si at økende makt ville medføre økende innflytelse, og synkende makt ville medføre synkende innflytelse.*

Ettersom resultatene ovenfor viser at den amerikanske innflytelsen for perioden 1991-2013 er svært synkende, kan man ut i fra denne oppgavens definisjon av innflytelse forvente at makten for USA i denne regionen også er synkende, og hvor den synkende makten er den direkte årsaken til den synkende innflytelsen. I teoridelen definerte jeg også begrepet makt, hvor dette begrepet hadde tre ulike dimensjoner: økonomisk makt, militær makt og normativ makt. Disse tre dimensjonene utgjør begrepet makt, det vil si at prestasjoner innenfor disse tre dimensjonene vil avgjøre hvor mye makt en aktør vil inneha. Ettersom innflytelsen er svært varierende og dalende etter den kalde krigen og frem til i dag, vil man anta at USAs prestasjoner innenfor disse ulike maktdimensjonene også er svært varierende og dalende.

Som nevnt i metoddelen har jeg valgt å måle USAs økonomiske makt og militære makt i Midtøsten gjennom BNP og militære utgifter. Figur 4.7 og figur 4.9 viser USAs relative makt i regionen. Årsaken til at de kun viser den relative makten er at USA ikke vil anvende hele sin økonomiske og militære makt i Midtøsten. Her har USA som unipolar aktør i det internasjonale systemet, flere regioner som krever store deler av de militære og økonomiske kapabilitetene. Til sammenligning vil de andre aktørene i Midtøsten, som for eksempel Saudi-Arabia, anvende all sin militære og økonomiske makt i Midtøsten. Man kan derfor ikke uttale seg eksplisitt om hvor stor USAs absolutte makt i regionen er, man kan bare uttale seg om hvor stor denne makten er relativt mot de andre aktørene, og hvordan denne makten endrer seg i løpet av denne masteroppgavens gitte tidsrom.

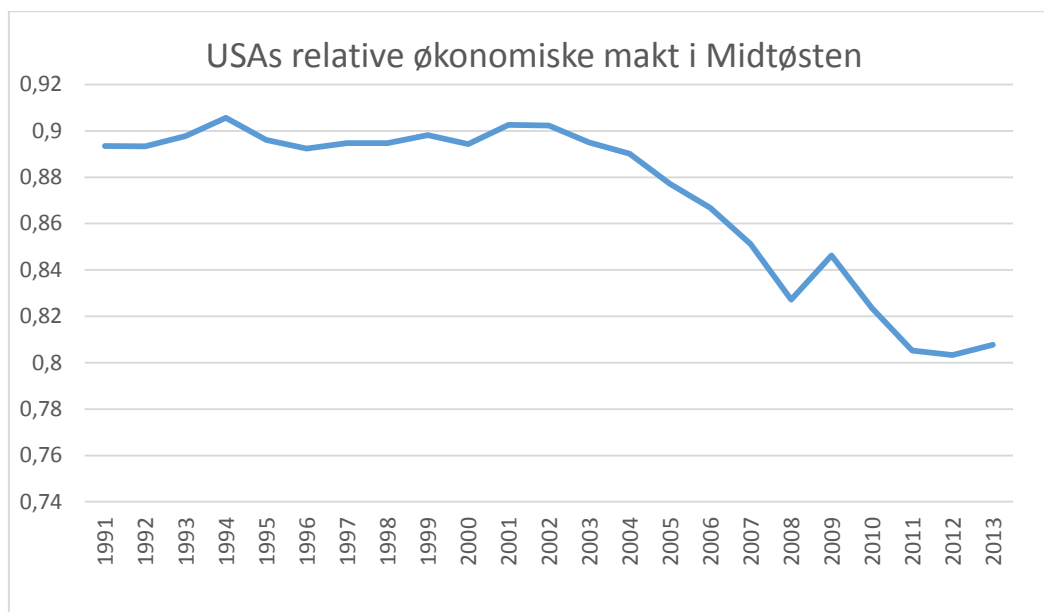
4.3.1 Økonomisk makt

Figur 4.7 viser at USAs relative økonomiske makt i Midtøsten synker. Ved første øyekast kan man observere et USA som kontrollerer en meget stor del av de økonomiske kapabilitetene i regionen. Toppunktet for andelen økonomisk makt ligger på 90,5 %. Dette tallet lyver selvfølgelig, ettersom USA har andre regioner som den økonomiske makten vil anvendes på. Det besynderlige ved denne figuren er at de fleste trendene som USAs relative økonomiske makt opplever i regionen, er de samme som inntreffer for USAs innflytelse. Man ser at USAs

relative økonomiske makt holder seg stabilt på rundt 90 % frem til år 2002, før USAs relative økonomiske makt i regionen begynner å synke kraftig frem til 2008. Her går man fra en 90 % andel av den relative økonomiske makten i 2002 til 82 % i 2008. Videre eksisterer det et opphold i 2009 hvor den økonomiske makten øker litt før den fortsetter å synke jevnt mot 2013, altså likt med den synkende innflytelsen. I 2013 har USA kun 80 % av den relative økonomiske makten i Midtøsten, dette betyr et fall på rundt 10 prosentpoeng for hele denne perioden. Et slikt resultat er en relativt klar indikasjon på at denne oppgavens definisjon av innflytelse er gyldig.

Figur 4.7 USAs relative økonomiske makt i Midtøsten (Verdensbanken 2015).

Noter: Y-aksen viser USAs prosentvise andel av den relative økonomiske makten i Midtøsten; tallene er ikke justert for inflasjon.

Den mest oppsiktsvekkende observasjon ved disse BNP-tallene, er at USAs BNP er sterkt økende under hele perioden (altså deres absolutte økonomiske makt øker). Det nesten tredobler seg fra 1991 til 2013. Dette betyr at den økonomiske makten hos de andre aktørene i Midtøsten vokser langt raskere enn USAs, ettersom man opplever et fall på nesten 10 prosentpoeng for denne perioden. Dette tyder på at fallet i relativ økonomisk makt sammenfaller med nedgangen i innflytelse for USA i regionen; eksempelvis ser man at fallet i økonomisk makt frem til 2007 er tilnærmet likt fallet i innflytelse. Selv om disse dataene ikke gir oss noen kunnskap om USAs absolutte makt i regionen, ser man at den relative nedgangen for USAs økonomiske makt betyr en meget sterk økonomisk vekst hos de andre aktørene i Midtøsten. Eksempelvis vokser Saudi-Arabias BNP fra 131 milliarder dollar i 1991 til 748 milliarder dollar i 2013. Utviklingen er den

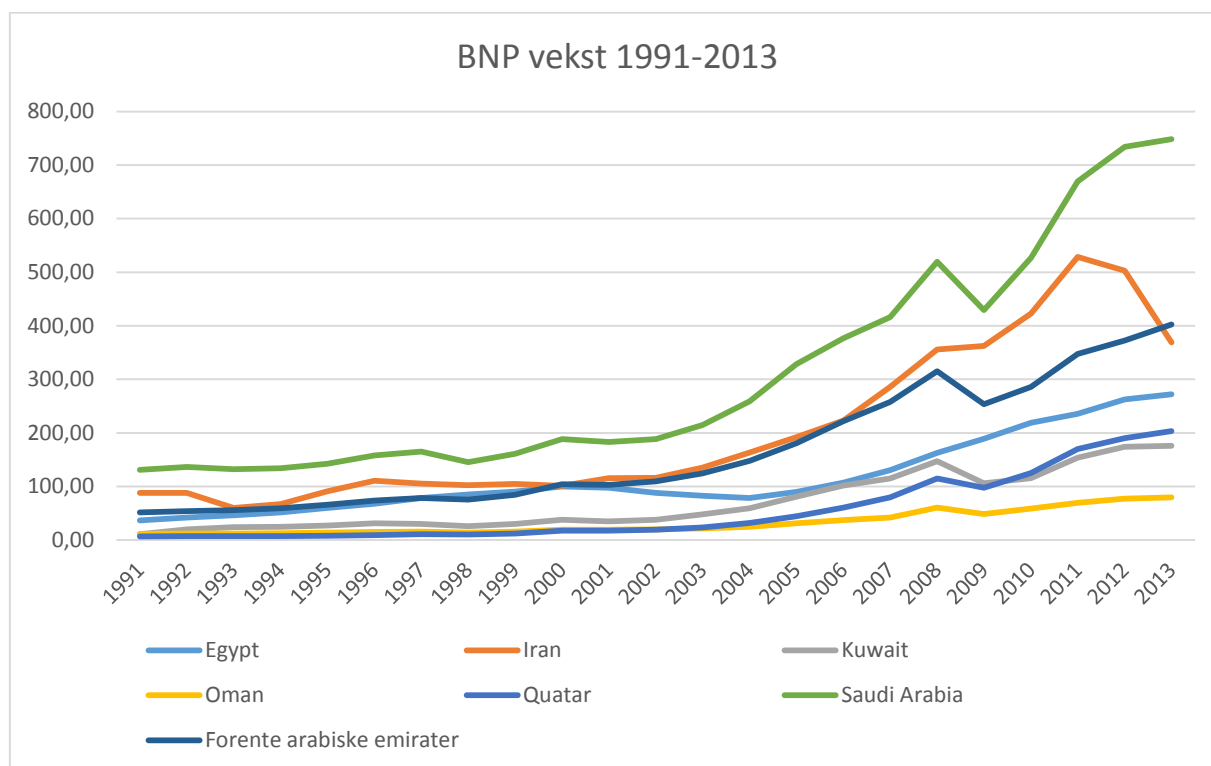
samme for Bahrain som har et BNP på 4,6 milliarder dollar i 1991, dette vokser til 32,8 milliarder dollar i 2013. Med andre ord er denne veksten såpass sterk at USAs relative økonomiske makt i Midtøsten er synkende.

Ved å inkludere USAs globale andel av økonomisk makt,¹¹ vil man kunne observere utviklingen av USAs globale økonomiske makt og om denne makten følger den samme trenden som USAs regionale innflytelse og regionale relative økonomiske makt. Den globale økonomiske makten vil også måle USAs absolutte makt, ettersom USA vil anvende alle sine økonomiske kapabiliteter globalt. Figur 3 i Appendiks viser at USAs globale økonomiske makt er sterkt økende etter den kalde krigen. Andelen økonomisk makt øker fra 26 % i 1991 til 32% i 2001, dette er også toppunktet for andelen økonomisk makt i denne perioden. Således følger den globale økonomiske makten den samme trenden som USAs innflytelse og den regionale relative økonomiske makten. Fra 2001 begynner denne andelen å synke jevnt til 2007 med 23 %. Således følger USAs globale økonomiske makt den samme trenden som USAs innflytelse i regionen, samt den relative økonomiske makten i regionen. Som den økonomiske makten i Midtøsten, viser den globale økonomiske makten det samme oppholdet i 2008, før det synker igjen ned mot 2013 til 22 %. USAs globale økonomiske makt og dets relative økonomiske makt i Midtøsten viser stort sett de samme trendene; den største forskjellen ligger i at den globale økonomiske makten er sterkt voksende etter den kalde krigen, mens den økonomiske makten i Midtøsten forholder seg stabil. Dog ser man at nedgangen i økonomisk makt for både Midtøsten og verden begynner å synke på det samme tidspunktet (2002), og at denne nedgangen er sterk. For Midtøsten er nedgangen i relativ økonomisk makt på 10 prosentpoeng fra 2002 til 2013, globalt er nedgangen på 9 prosentpoeng. Som nevnt ovenfor er USAs BNP for denne perioden sterkt voksende i hele denne perioden, også mellom årene 2002 til 2013, der den største nedgangen befinner seg. Dette er en ytterligere indikasjon på at trenden fra Midtøsten, hvor de andre aktørene opplever en større vekstrate på BNP enn USA, også er gjeldende globalt. Analysen av USAs økonomiske makt både globalt og regionalt i Midtøsten tydeliggjør at denne makten er svært synkende.

---

¹¹ Figur 3 i Appendiks viser USAs andel av verdens BNP ved å dele USAs BNP på verdens BNP.

Figur 4.8 BNP vekst for utvalgte aktører i Midtøsten, 1991-2013 (Verdensbanken 2015).

Noter: Y-aksen viser aktørenes BNP-vekst i milliarder dollar; tallene er ikke justert for inflasjon.

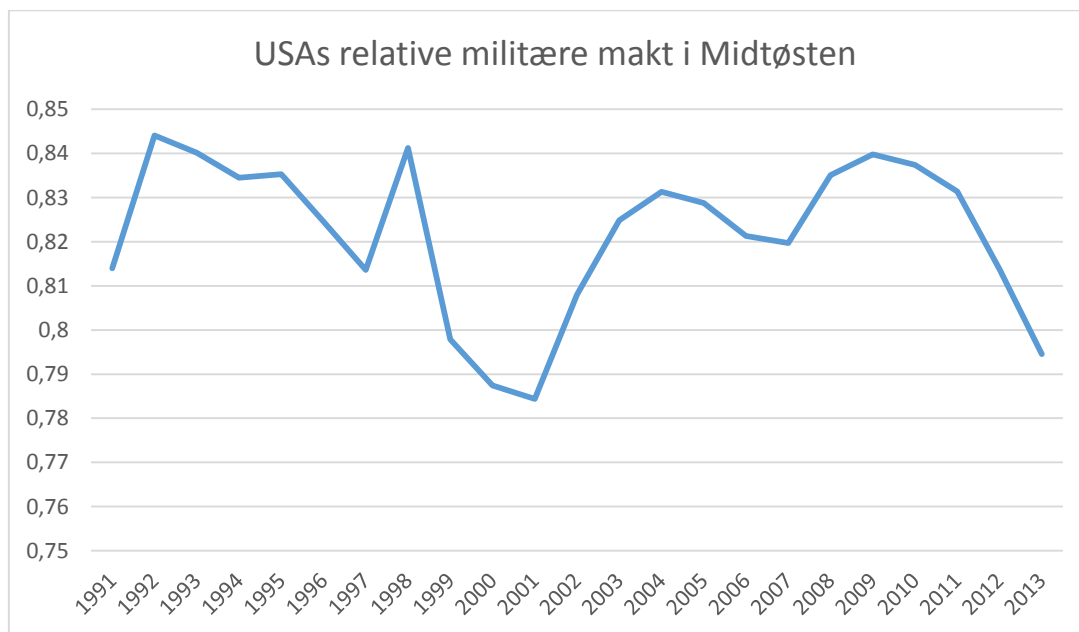
Disse resultatene indikerer at antagelsen om at innflytelse er et produkt av makt stemmer, ettersom den synkende innflytelsen korrelerer med USAs nedgang i sin relative regionale økonomiske makt og absolutte globale økonomiske makt. Figur 4.8 viser hovedårsaken til den amerikanske økonomiske makttilbakegangen i Midtøsten, der andre aktører kan vise til en langt større vekst i BNP enn USA selv, som fører til at USAs relative økonomiske makt i regionen synker. Den samme forklaringen vil også være gjeldende globalt, for å forklare USAs økonomiske makttilbakegang. Figur 4.8 viser hvor drastisk BNP har vokst for de ulike aktørene i Midtøsten gjennom denne perioden, for eksempel 7-dobler Saudi-Arabias BNP seg fra 1991 til 2013.

Hvilke konsekvenser vil dette få for Midtøsten, og USAs posisjon i Midtøsten? Økende økonomiske kapabiliteter hos flere aktører i Midtøsten medfører en langt bedre plattform hos de andre aktørene til å øke sine militære kapabiliteter, først og fremst gjennom at man innehar muligheten til å øke de militære utgiftene. Saudi-Arabias enorme vekst i BNP eksemplifiserer dette. Med en antakelse om 4 % bruk av BNP på militære utgifter ville Saudi-Arabia i 1991 anvendt 5,2 milliarder dollar på militære utgifter, mens man i 2013 ville ha brukt 29,9 milliarder dollar på militære utgifter. Dette er en økning på 475 %.

4.3.2 Militær makt

Figur 4.9 viser USAs relative militære makt i Midtøsten ved å måle aktørenes militære utgifter. Resultatene viser at USAs militære makt i Midtøsten er noe varierende. Bakgrunnen for denne variasjonen skyldes to ulike hendelser: De militære utgiftene hos de andre aktørene i Midtøsten øker samt at USAs militære utgifter varierer noe. Disse to faktorene er gjeldende for hele perioden, hvor det er vanskelig å observere en generell trend gjennom denne perioden. USAs militære utgifter øker jevnt fra 2001 til 2013. Eksempelvis skyldes USAs relativt store militære makt fra 2001 til 2004 en solid økning i deres egne militære utgifter, hvor utgiftene til USA øker, fra 397 334 milliarder dollar i 2001 til 553 441 milliarder dollar i 2004. Disse resultatene er forventet med tanke på de to krigene den unipolare aktøren fører i regionen. Etter 2004 ser man at USAs relative militære makt synker frem mot 2007, selv om USAs militære utgifter øker. Dette indikerer at de militære utgiftene hos de andre aktørene øker betydelig. De militære utgiftene hos USA fortsetter å øke hele veien frem mot 2013, dog i varierende grad fra år til år. Dette indikerer på at den relative økningen i militær makt fra 2007 og frem til 2009 skyldes at de andre aktørene i regionen ikke kan vise til en lignende økning i militære utgifter. Disse mekanismene reverseres fra 2009 til 2013, hvor de andre aktørene i Midtøsten anvender større beløp på de militære utgiftene enn USA. Dette resulterer i minsket relativ militær makt i regionen for den unipolare aktøren.

Figur 4.9 USAs relative militære makt i Midtøsten (SIPRI 2015A).

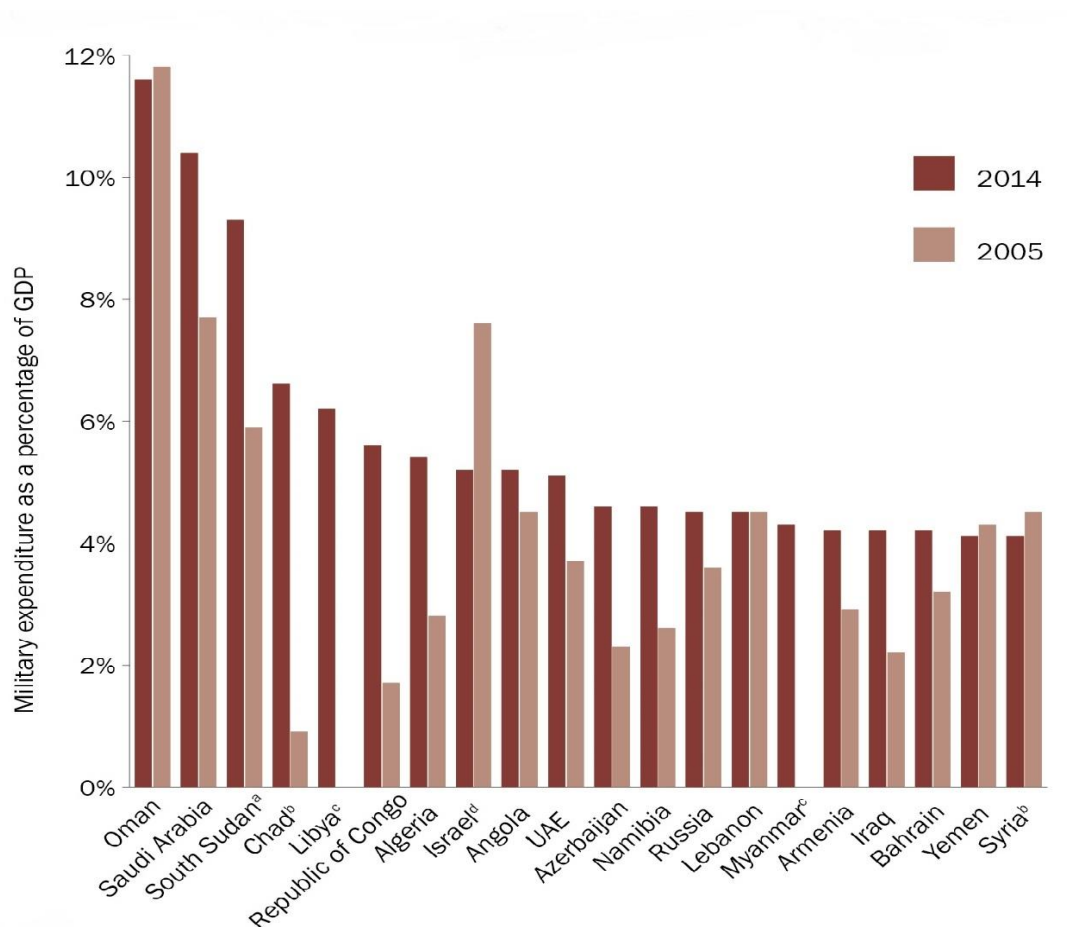
Noter: Y-aksen viser USAs prosentvise andel av den relative militære makten i Midtøsten; tallene er ikke justert for inflasjon.

En annen observasjon man kan merke seg fra denne tabellen, er at variasjonen i realiteten ikke er så stor. Toppunktet for andelen relativ militær makt i regionen – 84,5 % – inntreffer rett etter den kalde krigen i 1992. Bunnivået inntreffer i 2001 med – 78,4 % –. Figur 4.9 viser noe utydelig at USAs relative militære makt i regionen hovedsakelig følger de samme trendene som USAs regionale innflytelse; der den militære makten til USA øker etter den kalde krigen og øker fra 2007 og frem mot 2010, før den synker frem mot 2013. Trenden som ikke er tilstedeværende for den militære makten, men hos den regionale innflytelsen, er den store nedgangen man observerer fra slutten av 1990-tallet og frem mot 2007.

Ved å måle USAs globale militære utgifter, vil man kunne observere USAs globale militære makt. Samtidig vil man også måle USAs absolutte militære makt og undersøke om denne makten følger de samme trendene som den regionale militære makten og innflytelsen. Figur 4 i Appendiks viser de samme tendensene som figur 4.9, nemlig et USA som øker sin militære makt i de første årene etter den kalde krigen. Dette er i tråd med den regionale innflytelsen i Midtøsten samt den regionale relative økonomiske makten. Dog synker USAs militære makt etter 1992 og frem til 2001. Denne nedgangen i militære utgifter er naturlig, ettersom USAs største trussel i Sovjetunionen var utkjempet på dette tidspunktet. Den globale militære makten til USA begynner å øke etter 2001 og jevnt frem mot 2010. Årsaken til denne økningen befinner seg som nevnt ovenfor, i de to krigene aktøren utkjemper i Midtøsten. Avslutningsvis ser man at den globale andelen av militær makt synker fra 2010 til 2013, og dermed følger den samme trenden som den regionale militære makten samt innflytelsen i regionen.

USA opplever at den relative militære makten i Midtøsten varierer i stor grad, men er synkende mot slutten av perioden. Den globale militære makten understøtter dette poenget, der den også synker mot slutten av denne perioden. Alle maktdata tegner et bilde av USA som opplever nedgang, og konsekvensene av denne nedgangen er synkende innflytelse. Ovenfor antyd det jeg at den enorme økningen i de økonomiske kapabilitetene til de ulike aktørene i Midtøsten ville medføre økte militære utgifter og militære kapabiliteter hos aktørene i Midtøsten. Tall fra SIPRI viser at flere av aktørene har økt sine militære utgifter betraktelig. Eksempelvis har Saudi-Arabia økt sine militære utgifter med 118 % fra 2004 til 2013. Samtidig vet man fra figur 4.8 at landet har 7-doblet sitt BNP fra 1991-2013. Oman og Bahrain er andre aktører som befinner seg i samme kategori, hvor de militære utgiftene har økt med henholdsvis 111 % og 110 % i samme periode (SIPRI 2015B).

Figur 4.10 Militære utgifter som prosent av BNP (SIPRI 2015C).

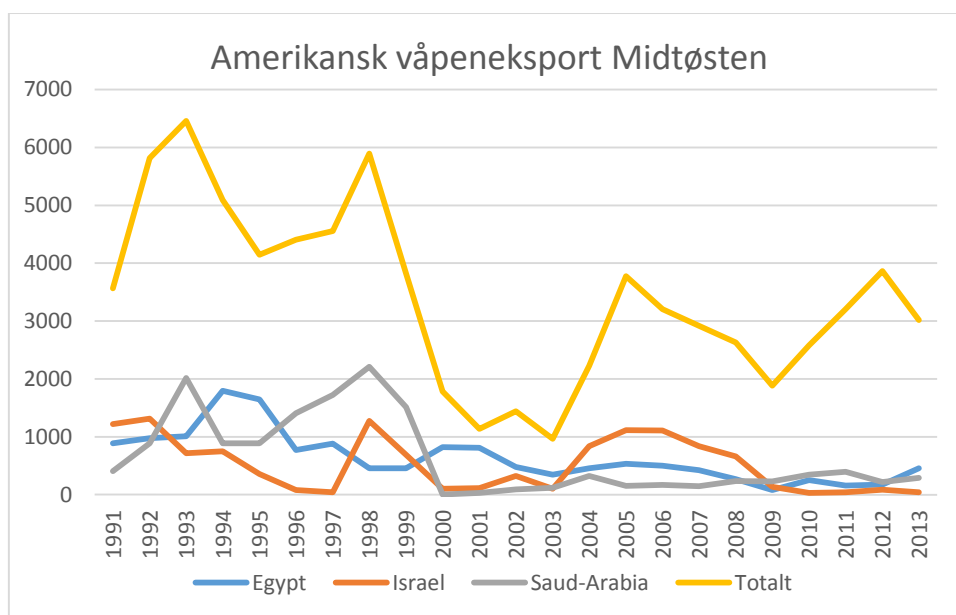
Note: Y-aksen viser hvor mange prosent av BNP aktørene bruker på militære utgifter.

Figur 4.10 viser de aktørene som anvender størst andel av BNP på militære utgifter globalt. Regionen Midtøsten er godt representert på denne topplisten, hvor Oman og Saudi-Arabia anvender nesten 12 % av sitt BNP på militære utgifter. Samtidig bruker aktører som Syria, Israel, UAE, Bahrain, Libanon og Yemen rundt 6 % av sitt BNP på militære utgifter. Når man inkluderer resultatene fra figur 4.8, betyr dette at disse aktørene har økt sine militære kapabiliteter betraktelig fra 1991 til 2013. Eksempelvis har Saudi-Arabia blitt den fjerde største aktøren i verden på ressurser som anvendes på militære utgifter, hvor aktøren innehar 4,5 % av verdens totale militære utgifter. Bare USA, Kina og Russland kan vise til en større andel (SIPRI 2015D). Konklusjonen av de ovennevnte data blir at de ulike aktørene i Midtøsten har økt sine militære kapabiliteter betraktelig i løpet av perioden. Denne økningen har ført til at USA har mistet deler av sin relative militære makt i regionen til andre aktører i Midtøsten. Denne trenden starter i midten av perioden (1991-2013), når den relative økonomiske makten til USA synker, før den opptrer i den relative militære makten mot slutten av perioden; der økningen i militære utgifter til de andre aktørene i Midtøsten fører til at USA mister deler av sin relative militære

makt i regionen. Samtidig viser de globale maktdata den samme trenden som målingene fra Midtøsten.

Med den relativt store økningen i militære utgifter hos de ulike aktørene i Midtøsten, spesielt mot slutten av perioden, vil det være naturlig å anta at importen av våpen også vil øke. Som jeg har poengtert ovenfor har de fleste aktørene i Midtøsten, foruten Syria og Iran, et tett forhold til USA, enten som en alliert eller kvasi-alliert aktør, og dette har som oftest resultert i handelsforhold som også omfatter våpen. Figur 4.11 viser hvor stor den amerikanske våpeneksporten til Midtøsten mellom 1991 og 2013 har vært.

Figur 4.11 Amerikansk våpeneksport til Midtøsten (SIPRI 2015D).

Noter: Y-aksen viser aktørenes import av amerikanske våpen i millioner dollar; tallene er ikke justert for inflasjon.

Figur 4.11 viser at den amerikanske våpeneksporten er synkende, sett hele perioden under ett, også for de enkelte uthevede aktørene. Med tanke på den relativt store økningen i militære utgifter, er det underlig å observere et Saudi-Arabia som importerer såpass lite våpen fra USA mot slutten av denne perioden. Det mest overraskende funnet er at importen av amerikansk våpen var langt større på 1990-tallet, et tiår hvor de økonomiske kapabilitetene hos aktørene i Midtøsten var langt lavere enn de nåværende. Med antagelsen om at USA er den største våpeneksportøren til aktører i Midtøsten, er tallene for våpeneksport langt lavere mot slutten av denne perioden enn hva de normalt sett skal være, med tanke på den relativt store økningen i militære utgifter. Årsakene til dette resultatet kan være flere, eksempelvis kan det være: 1) At enkelte land har kjøpt inn de nødvendige våpnene og modernisert militæret på et tidligere tidspunkt. 2) Man kan ha prioritert de militære utgiftene på andre områder enn kjøp av våpen.

3) Man er selvforsynt og produserer de nødvendige våpnene selv. 4) De ulike aktørene i Midtøsten kan ha prioritert å importere våpen fra andre aktører. Årsaken til at det sistnevnte alternativet er den mest sannsynlige, finner man i at den politiske risikoen vil reduseres betraktelig ved å importere fra andre aktører. Man vil fremstå som politisk sårbar hvis én aktør kun kjøper våpen fra én eksportør. Konsekvensene vil bli store dersom den ene eksportøren ikke lenger ønsker å selge deg våpen. Ved å kjøpe våpen fra flere aktører enn kun USA, vil man skape en langt større uavhengighet fra den unipolare aktøren, ettersom aktørene i Midtøsten ikke kun er avhengig av USA for anskaffelse av militære våpen. En slik utvikling vil utvilsomt bidra til å senke den amerikanske makten i regionen, som igjen vil føre til en lavere innflytelse.

4.4 Maktvakuum i Midtøsten?

Ovenfor har jeg konkludert med at den amerikanske makten i Midtøsten er synkende. Denne nedgangen i makt har ført til en synkende amerikansk innflytelse i regionen. Den kausale koblingen mellom makt og innflytelse fremstår som spesielt sterkt i starten og slutten av dette datasettets periode, ettersom den økende amerikanske makten etter den kalde krigen fører til en høyere innflytelse for USA i regionen. Mot slutten av perioden ser man at de økonomiske kapabilitetene til aktørene i Midtøsten vokser langt raskere enn USAs, hvilket resulterer i høyere militære utgifter og økende militære kapabiliteter. En slik trend skaper en større politisk uavhengighet fra den unipolare aktøren, og en mindre amerikansk innflytelse i regionen mot slutten av perioden. Med politisk uavhengighet, mener jeg at den unipolare aktøren ikke lenger er like sentral for at enkelte aktører i Midtøsten skal kunne nå sine interesser i regionen. Hvilke regionale konsekvenser vil en slik utvikling få for USAs rolle i Midtøsten? Den minkende makten i regionen samt synkende innflytelse vil gjøre det vanskeligere for USA å opprettholde sine nasjonale interesser i regionen. Spesielt vil det bli vanskeligere å holde regionen stabil for å ivareta sine interesser i arabisk olje og Israels sikkerhet. Tradisjonelt sett har USA påtatt seg rollen med å løse destabiliserende situasjoner, for fortsatt å kunne ivareta disse interessene. Gulfkrigen og krigen i Afghanistan er eksempler på hvor man har utført denne rollen. Nedenfor vil jeg henvise til tre ulike destabiliserende situasjoner som har oppstått i regionen, som eksemplifiserer USAs nedadgående makt og innflytelse i regionen. Dette er en utvikling som endrer den unipolare aktørens rolle i regionen.

Ovenfor beskrev jeg USAs handlingslammelse vedrørende den arabiske våren, hvor den unipolare aktøren ikke lenger hadde de økonomiske kapabilitetene for å utøve innflytelse mot hendelsene som foregikk i Egypt. Den syriske borgerkrigen og Den islamske stats (IS) krigføring for opprettelsen av et nytt islamsk kalifat er nyere eksempler på destabiliserende

situasjoner som har oppstått. Her har den unipolare aktøren innehar et visst ønske om å gå inn å løse disse situasjonene, men mangler viljen og dermed de nødvendige maktkapabilitetene til å gjøre det. USAs rolle under den syriske borgerkrigen er et, i skrivende stund, levende eksempel på hvor stor den relative nedgangen i makt for USA har vært i regionen. I denne situasjonen er det Saudi-Arabia som har påtatt seg det overordnede ansvaret for å løse denne konflikten, og her har aktøren hovedrollen i å forsyne Free Syrian Army (FSA) – den største opprørsgruppen i borgerkrigen; hvor Saudi-Arabia anvender betydelige ressurser på å distribuere sivilt og militært materiell for å bekjempe Bashar al-Asads regime (Karouny 2013). USAs rolle i denne konflikten har tidvis vært fraværende, hvor de kun har støttet FSA med sivilt materiell (dog ble denne støtten på rundt 250 millioner dollar fjernet i 2014 (Landler 2014)). Midtøsten-analytiker Aaron David Miller hevder at USAs fraværende rolle i Syria var den riktige. Det feilede forsøket på å utøve innflytelse i Egypt gjennom bruk av økonomiske kapabiliteter, viser at USA ikke lenger innehar den samme maktposisjonen i regionen. Samtidig er det en illusjon å tenke at USA kan utøve en signifikant innflytelse i borgerkrigen i Syria (Miller 2014). USAs manglende vilje til å utføre den uttalte trusselen om å bombe Syria, hvis Assad-regimet benyttet seg av kjemiske våpen i sin krigføring, viser videre hvor uvillig USA er til å anvende makt i denne konflikten (Pleitgen & Cohen 2013). Situasjonen i Syria beskriver USAs handlingslammelse og uvillighet, til å anvende makt i denne destabiliserende situasjonen. Den ovennevnte uvilligheten til å anvende makt for å løse en situasjon som destabiliserer hele regionen, indikerer USAs synkende makt og innflytelse i regionen.

Den Islamske Stats fremtreden i Syria og Irak er en annen indikasjon på USAs maktmessig reduserte rolle i regionen. Denne grupperingen har bidratt til ytterligere å destabilisere regionen, gjennom å destabilisere Irak og forverre borgerkrigen i Syria. For å kunne møte denne økte regionale trusselen, inngikk USA en uformell allianse med Iran, landets rivaliserende aktør i regionen, hvor et sett av felles interesser satte disse aktørene i samme båt (Arango & Erdbrink 2014; Black 2014). Denne løse alliansen går først og fremst ut på å koordinere amerikanske og iranske flyangrep og iranske bakkeangrep mot IS-mål (Arango & Erdbrink 2014). Grunnlaget for at denne situasjonen fremviser manglende amerikansk makt i regionen, ligger i at USA må samarbeide med en aktør som har blitt ansett som den største trusselen mot regional sikkerhet i over et tiår. At USA må gå til det skrittet å anvende seg av en slik aktør, for å få fjernet en trussel som i storpolitisk sammenheng er svært liten, indikerer ytterligere at amerikansk makt og innflytelse i regionen er nedadgående. Avslutningsvis vil USAs og Irans samarbeid og kamp mot IS, bidra til å styrke Irans posisjon i regionen på lang sikt, ettersom man fjerner/svekker en

gruppering som bidrar til å motbalansere Irans posisjon i Midtøsten, noe som kan gjøre veien mot regionalt hegemoni lettere.

Den siste hendelsen som indikerer synkende amerikansk makt og innflytelse i regionen, er situasjonen i Yemen. Den 25. mars 2015 begynte Saudi-Arabia å bombe store deler av Yemen. Bombingen var en reaksjon på Houthienes¹² erobring av landets midlertidige hovedstad Aden (Reuters 2015a). Denne nye offensiven fra Houthiene, formodentlig støttet av Iran, tvang Yemens øverste leder, president Hadi, til å rømme landet (Reuters 2015a). USAs rolle i denne konflikten er også her meget fraværende, fordi den unipolare aktøren kun bidrar med etterretning og logistikk, for å støtte den brede arabiske koalisjonen med Saudi-Arabia i spissen, som ønsker å fjerne Houthiene fra Yemen (Habib & Entous 2015; Reuters 2015b). I denne situasjonen observerer man igjen et USA som spiller en sekundær rolle, hvor den unipolare aktøren har overgitt oppgaven med å holde regionen stabil til en maktmessig svakere, kvasi-alliert aktør. Samtidig som denne situasjonen igjen indikerer lavere amerikansk makt og innflytelse i regionen, viser situasjonen den relativt store maktøkningen til de andre aktørene i regionen, en maktøkning som gjør at Saudi-Arabia disponerer over såpass store militære og økonomiske kapabiliteter, slik at de kan påta seg lederskapet for å løse denne situasjonen.

Denne masteroppgaven har presentert systematiske data, som indikerer hva det etablerte fagmiljøet har antatt om USAs rolle i Midtøsten etter den arabiske våren, men som ikke har hatt nok data til å kunne bekrefte. Disse dataene bekrefter at USAs rolle og makt i Midtøsten er redusert og synkende, på bakgrunn av at de andre aktørene i Midtøsten har økt sine økonomiske og militære kapabiliteter betraktelig. Denne trenden bekreftes av den kvalitative empirien gjennom de tre ovennevnte situasjonene, der USA har inntatt en mer tilbakeholden rolle i disse nyere og destabiliserende situasjonene.

Er det slik at USA har valgt å trekke seg tilbake fra Midtøsten, hvor den synkende makten og innflytelsen, samt den ovennevnte handlingslammelsen og tilbakeholdenheten i de ulike situasjonene er en indikasjon på denne tilbaketrekningen? Grunnlaget for en slik refleksjon er at store regionale aktører som Iran og Saudi-Arabia, nå er langt mer aktive aktører i det regionale bildet. De forsøker å fremme sine egne interesser gjennom aktiv deltakelse i de oppståtte situasjonene. Denne aktive deltakelsen indikerer at flere aktører i regionen, nå innehar kapabiliteten til å løse slike situasjoner selv. En slik trend bekrefter den ovennevnte konklusjonen om økte økonomiske og militære kapabiliteter hos de ulike aktørene i Midtøsten.

---

¹² Shia-muslimsk opprørsgruppe.

En slik aktiv deltakelse fra aktører i Midtøsten ville vært utenkelig for 10-15 år siden. Denne aktive deltakelsen tyder på at disse aktørene i større grad har blitt mer uavhengig av den unipolare aktøren, som fører til at man kan innta en rolle som en langt mer aktiv og spillende aktør i regionen. En slik utvikling viser ikke at USA trekker maktkapabiliteter ut fra regionen, men at USA har mistet sin relative makt i regionen, som medfører at den unipolare aktørens innflytelse og rolle har endret seg i Midtøsten. Den synkende relative makten i regionen har mest sannsynlig tvunget USA til å revurdere og endre sin rolle i denne regionen. Spørsmålet som stilles vil naturligvis være om de voksende aktørene i Midtøsten forsøker å dekke et oppstått maktvakuum i regionen, et maktvakuum som er forårsaket av synkende amerikansk makt og innflytelse og som har redusert USAs rolle betydelig. Å komme med en slik konklusjon vil være risikabelt, ettersom denne masteroppgaven ikke innehar noen eksplisitte data på eksempelvis militær tilstedeværelse, og heller ikke har gode nok mål på absolutt amerikansk militær og økonomisk makt i Midtøsten. Det man kan konkludere med, er at det eksisterer presedens for å ta opp en slik problemstilling, hvor de ovennevnte data tyder på at et slikt maktvakuum har oppstått.

4.5 Endringer i Midtøsten

Hva er det disse maktdataene viser? Økonomisk viser de et USA som har et voksende BNP gjennom hele perioden. Nedgangen i relativ økonomisk makt for USA, spesielt fra 2002 og frem mot 2013, viser et Midtøsten som vokser langt raskere økonomisk enn USA. Denne raske veksten hos de andre aktørene i Midtøsten, betyr at USAs økonomiske makt er synkende. USAs militære makt i Midtøsten er svært vekslende. Årsaken til dette ligger i at de militære utgiftene mellom USA og de andre aktørene i regionen varierer i noen grad. Dog ser vi en trend mot slutten av perioden, hvor USAs militære makt synker. Bakgrunnen for denne trenden er at aktørene i Midtøsten innehar langt større økonomiske kapabiliteter enn tidligere, hvor man kan anvende større ressurser mot de militære kapabilitetene. Her ser man at de militære utgiftene hos aktørene i Midtøsten vokser i langt større grad enn USAs, mot slutten av perioden. De voksende økonomiske og militære kapabilitetene til aktørene i Midtøsten mot slutten av denne perioden, leder til en økende uavhengighet fra den unipolare aktøren, en uavhengighet som også inntreffer på området våpenkjøp, hvor de ovennevnte dataene tyder på at aktører i Midtøsten i større grad anvender flere aktører for å møte den etterspørselen. Denne uavhengigheten kommer også til syne i flere av den senere tids destabiliserende hendelser som har oppstått i Midtøsten. Konklusjonen på den synkende amerikanske makten i Midtøsten og den påfølgende

uavhengigheten av den unipolare aktøren, som inntreffer på grunnlag av den økte makten, blir en lavere innflytelse i regionen.

Med utgangspunkt i de ovennevnte dataene kan man konkludere med fire følgende punkter:

1) USAs innflytelse i Midtøsten, USAs relative militære makt og økonomiske makt i Midtøsten er alle nedadgående og synkende gjennom hele perioden. Denne nedgangen har ført til at USAs rolle i regionen har endret seg, en endring som eksemplifiseres gjennom de seneste destabiliserende hendelsene i regionen. 2) Koblingen og den kausale sammenhengen mellom makt og innflytelse er spesielt sterk i starten og slutten av perioden. USAs relative økonomiske makt i Midtøsten viser hovedsakelig den samme utviklingen som USAs innflytelse i regionen, hvor den økonomiske makten har de samme trendene som innflytelse. Disse resultatene peker mot å bekrefte den ovennevnte teoretiske antagelsen om at innflytelse er et produkt av makt. 3) USAs rolle i regionen holder på å forvitte, på grunn av den senere tids destabiliserende hendelser, som truer USAs interesser i regionen, og deres uttalte mål om å holde regionen stabil. 4) USAs militære makt i regionen følger noen av de samme trendene som innflytelsen, eksempelvis den relative nedgangen fra 2009/10-2013 og den voksende innflytelsen etter den kalde krigen. Likevel varierer USAs relative militære makt, hvor man eksempelvis ikke observerer en nedgang i militær makt, spesielt i perioden mellom 1997 og 2007, der innflytelsen til USA i regionen synker betraktelig. Den store variasjonen i USAs relative militære makt i Midtøsten avviker i flere tilfeller fra trendene i den regionale innflytelsen. Dette resultatet kan bidra til å så tvil om den ovennevnte teoretiske antagelsen om innflytelse er korrekt, ettersom den militære makten ikke forklarer trendene i innflytelse. De globale målene av USAs absolutte økonomiske og militære makt har det samme innholdet som den relative økonomiske makten i Midtøsten. Disse målene følger i stor grad de samme trendene som USAs innflytelse i Midtøsten, dog er det enkelte trender disse målene ikke følger. Svaret på hvorfor enkelte av disse maktdataene ikke alltid følger innflytelse, kan være flere. De fremste årsakene er:

1) Sjokk i systemet og store hendelser i regionen kan ha påvirket FN-stemmegivningen i for stor grad. Ovenfor har vi konkludert med at flere av disse hendelsene har påvirket FN-stemmegivningen og innflytelsen, og disse hendelsene kan ha bidratt til å gjøre makten mindre relevant i bestemmelsen av innflytelse i enkelte perioder. 2) Denne oppgaven har ikke inkludert den tredje maktdimensjonen, normativ makt, fordi denne maktdimensjonen, som nevnt i teoridelen, er svært vanskelig å måle. Den normative makten kan bidra til å forklare de enkelte trendene i innflytelse, som spesielt den militære makten ikke følger og kan forklare. 3) Målet på militær makt (militære utgifter) som denne oppgaven har anvendt, er et forholdsvis dårlig

mål å bruke for å undersøke om den teoretiske antagelsen om innflytelse er gyldig, ettersom dette målet innehar såpass store variasjoner. Eksempelvis vil et mål av militær tilstedeværelse, gjennom utplasserte militære styrker eller amerikanske baser, være et langt bedre mål, her vil man også kunne måle USAs absolutte militære makt i regionen. De to første punktene, hendelser som påvirker FN-stemmegivningen og fraværet av mål på normativ makt, er usikkerhetsmomenter som kan så tvil rundt gyldigheten om denne oppgavens definisjon av innflytelse. Men som vist ovenfor, er koblingen mellom innflytelse og makt såpass sterk i starten og slutten av denne perioden, at det er vanskelig å ikke bekrefte den ovennevnte teoretiske antagelsen. Samtidig viser den store mengden av data, at maktkapabiliteter er livsviktig for å kunne oppnå innflytelse. Avslutningsvis er det ikke slik at USA har mistet all sin innflytelse i Midtøsten, men at innflytelsen USA kan vise til i regionen, er langt lavere nå enn hva den var etter den kalde krigen.

Kapittel 5: En regional eller en global trend?

Målet med denne masteroppgaven har vært å besvare spørsmålet om USAs innflytelse i Midtøsten er dalende. I sin tur vil svaret på dette spørsmålet hjelpe til med å besvare den overordnede problemstillingen, om USAs unipolar periode er over. Resultatene fra Midtøsten styrker Laynes (1993) teori om at ulike vekstrater vil felle den unipolare systemstrukturen. Rasktvoksende økonomiske kapabiliteter hos aktører som Saudi-Arabia, UAE, Qatar og Iran, har resultert i økende militære kapabiliteter. Denne store veksten har gått på bekostning av USAs relative makt i regionen og dets innflytelse.

USAs endrede rolle i Midtøsten, samt nedgangen i relativ makt og innflytelse, er en indikasjon på at USAs unipolare periode nærmer seg slutten. I dette kapittelet vil jeg drøfte og beskrive om de samme mekanismene og trendene er tilstedeværende i USAs posisjon når det gjelder de tre andre viktige regionene: Amerika, Europa og Øst-Asia. Avslutningsvis vil jeg drøfte om USAs nåværende globale posisjon faktisk innfrir den ovennevnte teoretiske definisjonen av unipolaritet. Samtidig vil jeg, på grunnlag av maktmekanismen, drøfte hvordan en eventuell endring av dagens systemstruktur vil foregå, og hvilke kriterier som må innfris for at den skal endres. Avslutningsvis vil jeg lage et fiktivt eksempel til leseren om hvordan den nåværende systemstrukturen kan endre seg i praksis, hvor jeg tar utgangspunkt i en av de nåværende destabiliserende situasjonene i verden.

5.1 USAs globale posisjon

William Wohlforth (1999) presiserte at en systemendrende konflikt under unipolaritet, og endring av den unipolare systemstrukturen, kun vil oppstå hvis den unipolare aktøren og utfordreren er uenige om deres egen relative makt. Et slikt scenario vil oppstå under to ulike omstendigheter. 1) Der maktdistribusjonen mellom den unipolare aktøren og utfordreren er så jevn at utfordreren innehar muligheten til å utfordre status quo. 2) Utfordreren har utkonkurrert systemlederen innenfor enkelte maktkapabiliteter, hvor den unipolare aktøren og utfordreren er uenige om hvor viktige disse kapabilitetene er (Wohlforth 1999: 24).

Den hegemoniske maktmekanismen, presentert gjennom Gilpin (1981), Rosecrance (1987) og Thompson (1986), innehar de samme faktorene for endring som Wohlforth. Et skifte av systemleder vil foregå på bakgrunn av to årsaker: Når systemlederens relative maktkapabiliteter synker, samtidig som maktkapabilitetene til utfordreren forbedrer seg drastisk. Usikkerheten som oppstår, på grunnlag av uenighet om hvilken aktør som innehar de største kapabilitetene, fører til krig. Dette er den eneste løsningen som vil kunne gi et svar om hvilken aktør som er

den mektigste i systemet (Rosecrance 1987:284-5; Thompson 1986:597). Kostnadene forbundet med å endre systemet, vil synke drastisk for utfordreren når systemlederens maktkapabiliteter minker, kombinert med at ens egen makt øker. Dette medfører at de potensielle gevinstene forbundet med å endre systemet vil overgå de potensielle kostnadene. Dermed er det i utfordrerens interesse å endre status quo i det internasjonale systemet og innsette seg selv om systemleder (Gilpin 1981: 187).

5.1.1 Amerika, Europa og Øst-Asia

USAs posisjon i Amerika kan karakteriseres som meget sterk. Årsaken er at USA ikke innehar noen potensielle stormaktsrivaler i regionen. Samtidig er regionen svært viktig for USAs sikkerhet, der man ønsker å inneha stabilitet for å fortsatt kunne opprettholde sin geostrategiske gunstige posisjon. Tabell 5.1 viser hvor sterk USAs posisjon er i denne regionen, der ingen andre aktører er i nærheten av å utfordre USAs økonomiske makt (BNP) eller militære makt (militære utgifter). BNP og militære utgifter vil måle USAs absolutte makt i regionen, ettersom formodentlig USA vil bruke størsteparten av sine økonomiske og militære kapabiliteter i denne regionen, hvis deres posisjon er truet.

Tabell 5.1 Kapabiliteter i Amerika (A - Verdensbanken 2015), (B - SIPRI 2015), (C - Correlates of war 2015).

	(A)BNP(2013, Trillioner Dollar)	(B)Militære utgifter(2013, Milliarder Dollar)	(C)Regional Makt(2007)
USA	16,7	609,9	66
Brasil	2,45	31,7	11
Canada	1,82	17,4	4,8
Mexico	1,26	8,6	5,5
Venezuela	0,43	5,5	2,1

Note: BNP og militære utgifter er ikke justert for inflasjon.

Dette er også hovedårsaken til at USAs posisjon i regionen er såpass sterk, ettersom den er vital for amerikanske interesser. Eksempelvis er USA avhengig av et stabilt og sikkert Amerika, for å kunne utøve og opprettholde sine interesser globalt. BRICS,¹³ hevdet Smith (2011), er en gruppering som potensielt kunne true USAs globale maktposisjon, hvor denne gruppen har et uttalt mål om å endre den globale systemstrukturen, og det internasjonale systemets regler og

¹³ En gruppering bestående av Brasil, Russland, India, Kina og Sør-Afrika som søker å endre dagens globale systemstruktur.

normer. Ettersom Brasil er medlem av denne grupperingen, har tidligere observatører, slik som Smith, skissert et bilde der Brasil muligens vil forsøke å utfordre USAs regionale posisjon i Amerika. Tallene fra tabell 5.1 viser at Brasil ikke innehar de nødvendige maktkapabilitetene for å kunne innta en slik posisjon. Den store forskjellen i den regionale makten¹⁴ mellom disse aktørene, illustrerer hvor langt unna Brasil er fra å kunne utfordre USAs posisjon.

USAs posisjon i Europa kan karakteriseres som betydelig etter den andre verdenskrig. Den unipolare aktøren har fokusert på regional stabilitet, i en region hvor de fleste av aktørens allierte er lokalisert. Trusselen mot Europas stabilitet har vært meget lav siden den kalde krigen. Årsaken var at Russland etter den kalde krigen, ikke lenger innehadde kapabiliteten til å true Europas stabilitet. Denne trenden førte til at USA i 2010 annonserte sin nye strategi «Pivot to Asia». Dette var en strategi hvor USA valgte å omprioritere sine militære og økonomiske kapabiliteter fra Europa til Øst-Asia, for å møte den nye potensielle utfordreren mot den unipolare systemstrukturen, Kina. Antagelsen om at Europa var og fortsatt ville være en stabil region, skulle vise seg å være feil.

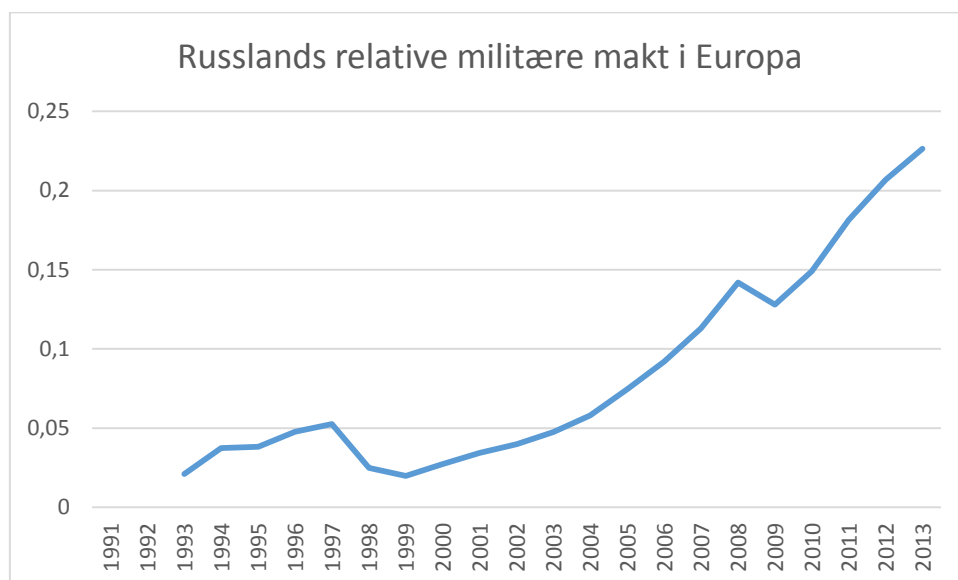
Den russiske bjørnen våknet fra sin dvale i 2008, en dvale som hadde vart siden slutten av den kalde krigen. Femdagerskrigen mellom Georgia og Russland fra 7. august til 12. august markerte en endring i Russlands atferd mot det internasjonale systemet. Russland ville nå stå frem og beskytte sine viktigste interessesfærer fra vestlig påvirkning, for å opprettholde sin sfære av sikkerhet (Bukkvoll et.al 2009). Denne atferden viste seg også å være gjeldende da Russland invaderte og annekterte Krim-halvøya fra Ukraina 21. mars 2014 (BBC 2014), på bakgrunn av Ukrainas revolusjon og dets tilnærming til vesten og EU. USA, sammen med EU, reagerte på denne situasjonen ved å innføre økonomiske sanksjoner, for å straffe og irettesette Russlands nye aggressive atferd i det internasjonale systemet (Yueh 2014). Det virker imidlertid som at disse økonomiske sanksjonene har hatt liten effekt, ettersom trusselen Russland utgjør overfor de baltiske stater fortsatt virker høy. Dette er en situasjon hvor Russland flere ganger blant annet har krenket estisk suverenitet, både i luftrommet og på bakken (Pritchard 2015). Denne betente situasjonen har ført til at NATO har reagert med en høyere militær tilstedeværelse i området, for å beskytte sine allierte (Aftenposten 2015). Hvilken verdi Russland ser i Baltikum og hvor stor den er, er det vanskelig å uttale seg om, men likevel er det naturlig å tro at dette landområdet anses for å være et ledd i å utvide landets sfære av sikkerhet.

---

¹⁴ Den regionale makten (cinc) er et mål produsert av Correlates of War (<http://www.correlatesofwar.org>). Denne indikatoren måler en aktørs makt basert på seks forskjellige komponenter: Jern- og stålproduksjon, militære utgifter, militært personell, energikonsumpsjon, populasjon og urban populasjon.

Hovedårsaken til den økende destabiliseringen og endringen av russisk atferd i det internasjonale systemet er todelt. 1) Russland har et uttalt ønske om å endre den nåværende systemstrukturen til multipolaritet, for å forhindre at USA ytterligere klarer å konsolidere den unipolare systemstrukturen. Man vil i større grad kunne opponere mot USA i en multipolar systemstruktur, og ikke lenger være plassert i et system hvor man er en juniorpartner til USA (Smith 2012: 133, 146). 2) Figur 5 i Appendiks viser et Russland som har økt sine økonomiske kapabiliteter betraktelig fra 1991-2013. Aktøren har mer enn firedoblet sitt BNP siden slutten av den kalde krigen. Denne betydelige veksten i økonomiske kapabiliteter har ført til en tilsvarende økning i de militære utgiftene. Figur 6 i Appendiks, viser at de militære utgiftene til Russland nesten 8-dobler seg fra 1993-2014, samtidig kan man observere at de militære utgiftene øker lineært med veksten av de økonomiske kapabilitetene. Det virker dermed som at de mekanismene som er tilstedeværende i Midtøsten, også befinner seg hos Russland, ettersom veksten i de økonomiske kapabilitetene legger grunnlaget og fører til en nesten tilsvarende vekst i de militære kapabilitetene. Denne absolutte veksten i de økonomiske og militære maktkapabilitetene, er hovedårsaken til den økte russiske aktiviteten i det internasjonale systemet, og involveringen mot Øst-Europa, denne veksten illustreres gjennom figur 5.2.

Figur 5.2 Russlands relative militære makt i Europa (SIPRI 2015A).¹⁵

Noter: Y-aksen viser den prosentvise andelen av Russlands relative militære makt i Europa; tallene er ikke justert for inflasjon.

¹⁵ Figur 5.2 måler Russlands andel av Europas militære makt. Ved å dele Russlands militære utgifter med Europas samlede militære utgifter, får man Russlands prosentvise andel av Europa militære utgifter. Manglende data fra SIPRI, gjør at vi ikke har noen tall på denne andelen i 1991 og 1992.

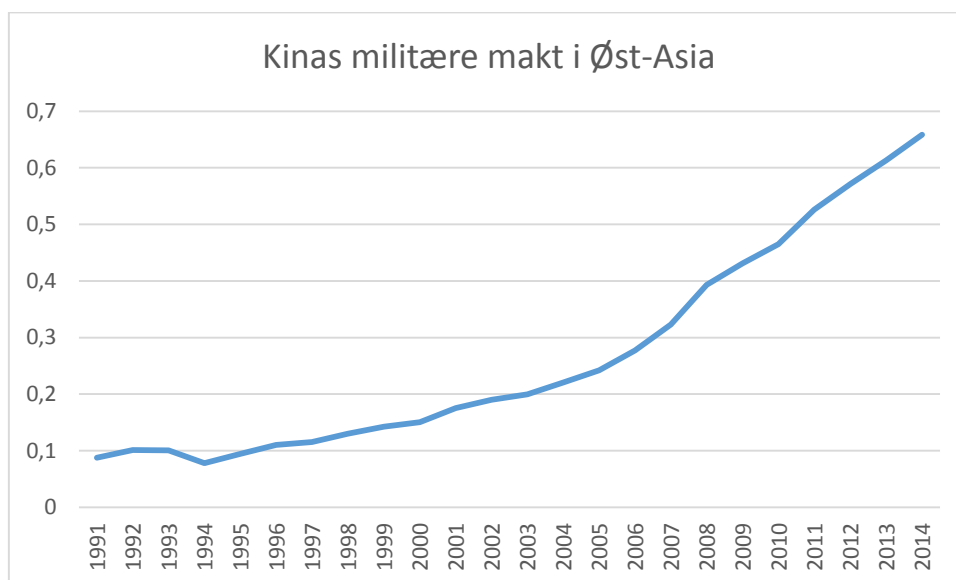
Figuren viser et Russland som har økt sin andel av Europas relative militære kapabiliteter betraktelig. Aktøren går fra 2 % andel av Europas militære utgifter i 1993, til hele 22 % i 2013. Denne økende makten bidrar til å muliggjøre den endrede russiske atferden som man nå observerer i det internasjonale systemet, der aktøren kan innta en langt mer aggressiv rolle i det internasjonale systemet for å beskytte sine interesser.

Hvilke konsekvenser får en slik utvikling for USA? Russlands økende maktkapabiliteter medfører at aktøren igjen har potensial til å fremstå som en mulig regional hegemon i Europa. De seneste hendelsene i Øst-Europa beviser ikke dette, men indikerer at den økte russiske makten gir aktøren langt større muligheter til å oppnå disse interessene. Den økte russiske makten medfører videre at USA ikke kan gjennomføre sin strategi om å trekke maktkapabiliteter ut fra Europa, for å møte samt motbalansere den kinesiske fremveksten i Øst-Asia. Årsaken er at den unipolare aktøren fortsatt må anvende maktkapabiliteter i Europa, for å motbalansere Russland og sikre sine NATO-allierte fra et Russland som søker å endre den globale systemstrukturen.

Figurene 3 og 4 i Appendiks viser at USAs globale økonomiske og militære makt er dalende, mens Russlands militære og økonomiske makt i stor grad er voksende. Om USAs «Pivot to Asia» er en reaksjon på deres synkende maktkapabiliteter, er det vanskelig å uttale seg om. Likevel er det mulig at Russland vil anse en slik strategi som en strukturell svakhet til den unipolare aktøren. Med USAs synkende maktkapabiliteter og et Russland som tvinger USA til å fortsatt prioritere maktressurser til Europa, vil dette utvilsomt bidra til å øke presset mot USAs globale maktkapabiliteter. Samtidig ser man at den vestlige reaksjonen med økonomiske sanksjoner på annekteringen av Krim-halvøya, ikke har bidratt til å endre Russlands atferd, ettersom trusselen mot Baltikum fortsatt virker å være høy. Igjen ser man de samme tendensene mot Russland som i Midtøsten, hvor man så et USA som ikke har de nødvendige økonomiske kapabiliteter til å endre Egypts atferd under den arabiske våren. Her disponerer ikke USA sammen med EU de nødvendige økonomiske kapabilitetene til å endre Russlands atferd. En slik utvikling tyder på at det økonomiske tyngdepunktet har forskjøvet seg, hvor Russland ikke lenger er like økonomisk avhengig av de vestlige aktørene, ettersom de økonomiske sanksjonene ikke er sterke nok til å endre Russlands atferd. Videre tyder de feilede økonomiske sanksjonene på at USAs innflytelse mot Russland er betydelig mindre nå, enn hva den var for ti år siden. Eksempelvis kunne Vesten med USA i spissen bombe Jugoslavia i 1999 og innlemme Baltikum i NATO i 2004. En slik atferd fra den unipolare aktøren vil være (nesten) utenkelig i dag, på bakgrunn av den russiske maktøkningen.

Figur 7 i Appendixs viser veksten av Kinas økonomiske kapabiliteter fra 1991-2013. Kinas BNP var på 379 milliarder dollar i 1991, og dette har vokst seg til litt over 9000 milliarder dollar i 2013. Denne veksten fører til at Kina er verdens andre største økonomi, med en prognose til å overgå USAs BNP i 2027(Nye 2010:4). Veksten i de økonomiske kapabilitetene fører også her til økende militære kapabiliteter. Figur 8 i Appendixs viser at Kinas militære kapabiliteter har nesten 20-doblet seg fra 1991 til 2014, hvor de militære utgiftene har økt med 206 000 millioner dollar i inneværende periode. Med 216 000 millioner dollar i 2014, innehar Kina verdens nest høyeste militære utgifter. Disse tallene viser en aktør som på lang sikt innehar potensialet til overgå USAs økonomiske kapabiliteter, dog er de militære kapabilitetene til aktøren en del bak dagens unipolare aktør, på grunn av at de militære utgiftene i stor grad har gått til opprustning av det kinesiske forsvaret (Smith 2012:149-150).

Figur 5.3 Kinas militære makt i Øst-Asia (SIPRI 2015A).

Noter: Y-aksen viser Kinas prosentvise andel av den absolutte militære makten i Øst-Asia; tallene er ikke justert for inflasjon.

Figur 5.3 viser hvor stor andel av den militære makten Kina har i Øst-Asia, en andel som har økt kraftig siden 1991. Denne figuren, viser til forskjell fra tidligere lignende figurer, Kinas absolutte makt i regionen, ettersom Kina i stor grad forholder seg til kun en region, og vil anvende størsteparten av sine militære utgifter i Øst-Asia. Med en andel på 65 % av de militære utgiftene i Øst-Asia i 2014, er det liten tvil om at aktøren innehar kapabiliteten til å innta posisjonen som en regional hegemon. Likevel er det flere observatører som hevder at Kina ikke ønsker å innta en slik posisjon på det nåværende tidspunkt. Ettersom kostnadene ved å innta en

slik posisjon, inkludert risikoen for at man må utkjempe en mulig hegemonisk krig mot USA, vil overgå de potensielle gevinstene (Smith 2012:154).

Innenrikspolitiske utfordringer, samt sosiale og etniske problemer, har delvis hindret Kina fra å innta en mer dominerende posisjon i det internasjonale systemet. Aktøren har fokusert på løse sine egne utfordringer, kombinert med å forsvare Kinas kjerneinteresser i sin egen region (Smith 2012:164-165). Aktøren har selv påpekt flere ganger at man ønsker å utføre en fredfull vekst, hvor de ønsker å vokse seg til en stormakt, uten å true med å endre den internasjonale orden og velte status quo, en rolle som de selv mener de fleste tidligere stormakter har inntatt (Smith 2012:171-173). Smith (2012:179-180) presiserer at en slik atferd ikke kommer fra en kinesisk altruisme, men kinesisk pragmatisme. Kina trenger et stabilt internasjonalt system for å fortsatt kunne vokse, både økonomisk og militært, hvor et ustabil system vil bringe langt større kostnader for Kina enn gevinster. Av den grunn utgjør Kina en mindre trussel mot den unipolare aktøren enn Russland på kort sikt. På det nåværende tidspunkt nøyer Kina seg med status quo. Men Kina vil utgjøre en større trussel mot USA og den unipolare systemstrukturen på langt sikt, ettersom aktørens raske vekst i de økonomiske og militære kapabilitetene (som figur 5.3 viser) medfører at de i fremtiden, vil inneha potensialet til å endre den globale systemstrukturen. Et potensial som er langt større enn Russlands.

Selv om Kina ikke har et sterkt ønske om å endre dagens internasjonale orden, levner det liten tvil om at et sterkt voksende Kina vil søke å tilfredsstille sin kjerneinteresse i å etablere en større regional kontroll over Øst-Asia. Kampen om territorielle gevinster i Sør- og Øst-Kinahavet fremstår som det største konfliktområde mot USA, og bidrar til å øke den regionale ustabiliteten. Kina ønsker her å etablere suverenitet over enkelte øyer¹⁶ i Sør- og Øst-Kinahavet, for å kunne etablere en militær dominans over strategiske mål. På den andre siden står andre aktører som også forsøker å hevde suverenitet over disse øyene. Noen av disse er allierte med USA, og får støtte i kampen om disse øyene mot Kina, og bidrar til å dra USA sterkere inn i kampen om disse territorielle gevinstene (Smith 2012:173). Det er derfor liten tvil om at Kinas vekst har bidratt til å skape et større press mot de amerikanske maktressursene, maktressurser som brukes for å motbalansere Kinas fremvekst i Øst-Asia. Dette er en trend som USA selv har innsett over en lengre periode, ettersom den unipolare aktøren i 2010 forsøkte å trekke ut maktkapabiliteter fra Europa, for å kunne møte den voksende aktøren i øst.

---

¹⁶ Spratlyøyene, Senkakuøyene og Paraceløyene

“The level of defense spending reflects the amount necessary to protect Japan’s air, sea and land, and guard the lives and property of our citizens.” - Gen Nakatani – Japans Forsvarsminister (McCurry 2015).

Japan annonserte nylig en økning av de militære utgiftene, samt forsøk på å endre lovgivningen slik at japanske soldater kan kjempe på utenlandsk jord. Dette indikerer et nervøst Japan som tar et raskt voksende Kina på alvor (McCurry 2015). Når Japan har økt sine militære utgifter tre år på rad, indikerer dette at aktøren har konkludert med at USA har mistet makt og innflytelse i Øst-Asia, hvor den unipolare aktøren ikke lenger kan håndtere Kina alene. Samtidig er dette et tegn på at alliansen mellom USA og Japan er satt under press, ettersom japansk opprustning uttrykker en tvil om USA innehar de nødvendige maktkapabilitetene og viljen til å beskytte Japan fra Kina. Selv om Kina ikke vil endre det internasjonale systemet på kort sikt, har Kinas fredfulle vekst bidratt til å øke presset mot amerikanske maktressurser. USAs ikke fullførte strategi om «pivot to Asia» og Japans økende militære utgifter, er klare indikasjoner på hvilke konsekvenser kinesisk vekst har påført de amerikanske maktressursene.

5.2 Et økende press mot amerikansk makt

Situasjonen i Europa og Øst-Asia, viser som i Midtøsten, et økende press mot de amerikanske maktkapabilitetene, kapabiliteter som relativt sett synker mot de antatt rivaliserende aktørene. En økende vekst hos andre aktører bidrar til å senke USAs relative økonomiske og militære makt i disse regionene. Et relevant spørsmål er om denne globale trykkede situasjonen som USA nå opplever, tvinger den unipolare aktøren til å trekke maktkapabiliteter ut fra en region for å fortsatt opprettholde status quo. Ifølge Gilpin kan en systemleder eller en unipolar aktør som gjennomgår makttilbakegang velge å redusere sine forpliktelser og kostnader, på en måte som ikke truer dets globale posisjon. Her velger man å redusere sine forpliktelser internasjonalt gjennom økonomisk, politisk og territoriell tilbaketrekning. Som oftest gjennomføres denne strategien gjennom å trekke seg ut fra kostbare strategiske posisjoner og områder, uten at det skader deres globale posisjon.

Tidligere drøftet denne oppgaven om USAs synkende innflytelse og makt, samt reduserte rolle i Midtøsten, var en indikasjon på at den unipolare aktøren trakk maktkapabiliteter ut fra Midtøsten. En slik atferd fra den unipolare aktøren fremstår som langt mer rasjonell, når man tenker på den pressede situasjonen USA opplever i Øst-Asia og Europa. Har det økende presset globalt, med fremveksten av flere potensielle utfordrere mot den unipolare systemstrukturen, ført til at USA har måttet trekke seg ut fra Midtøsten for å prioritere andre regioner? Deler av

empirien indikerer en slik utvikling. Den kvantitative empirien viser at USA mister innflytelse og makt i Midtøsten. Dette fallet er spesielt stort mot slutten av perioden. Samtidig viser den kvalitative empirien et USA som er fraværende i å forsøke å løse de destabiliserende hendelsene som oppstår i regionen. Unntaket er USAs samarbeid med sin antatt rivaliserende aktør i regionen, –Iran– for å bekjempe IS. Videre viser den kvalitative og kvantitative empirien, at den relative og absolutte maktøkningen hos flere aktører i Midtøsten, har ført til en større uavhengighet fra USA, en uavhengighet som har ført Saudi-Arabia til å delvis påta seg USAs tidligere rolle, i å løse enkelte destabiliserende situasjoner i regionen. Et annet argument som indikerer at USA trekker sine maktkapabiliteter ut fra Midtøsten, er at regionen har vært en kostbar region. En god andel maktkapabiliteter har blitt brukt for å holde regionen stabil siden slutten av den kalde krigen. Den unipolare aktøren har utkjempet tre (tradisjonelle mellomstatlige) kriger i regionen siden slutten av den kalde krigen. Samtidig er ikke regionen essensiell for å opprettholde USAs globale posisjon som den unipolare aktøren, i form av at det er ingen potensielle aktører som på nåværende tidspunkt innehar de nødvendige maktkapabilitetene for å opprette et regionalt hegemoni som truer USAs allierte i regionen. Dette er den fremste årsaken til at en eventuell uttrekning av kapabiliteter i Midtøsten ikke vil skade USAs posisjon i det internasjonale systemet, ettersom man ikke vil miste noen nevneverdig troverdighet ved å utføre en slik handling. Derimot er andre regioner langt viktigere for å kunne motbalansere Russland og Kinas fremvekst. Disse aktørene utgjør en fremtredende trussel mot den unipolare aktørens allierte i Europa og Øst-Asia, og utgjør derfor en trussel mot den unipolare aktørens troverdighet i det internasjonale systemet. Avslutningsvis ser man at USAs uttalte strategi om «Pivot to Asia», fremviser behovet for en omprioritering av sine maktkapabiliteter, for å møte den økende trusselen fra Kina. Strategien feilet på grunnlag av Russlands endrede atferd i det internasjonale systemet mot Europa. Likevel viser behovet for en slik strategi, at USAs maktkapabiliteter er presset, hvor en slik omprioritering muligens må utføres for å fortsatt opprettholde status quo. Midøsten virker derfor som den eneste mulige regionen som USA kan trekke maktkapabiliteter ut fra, for å kunne møte den økende makten og innflytelsen fra hovedsakelig Kina, men også Russland.

De empiriske resultatene viser at USAs posisjon i Midtøsten har sunket betraktelig. Man observerer også at USAs rolle i regionen har endret seg. Den unipolare aktøren er langt mer fraværende og tar ikke lenger like stort ansvar i å holde regionen stabil, der USA har inntatt en fraværende rolle i de seneste destabiliserende situasjonen. Borgerkrigen i Yemen, den arabiske våren og borgerkrigen i Syria fremviser denne endrede rollen. Selv det økende presset mot

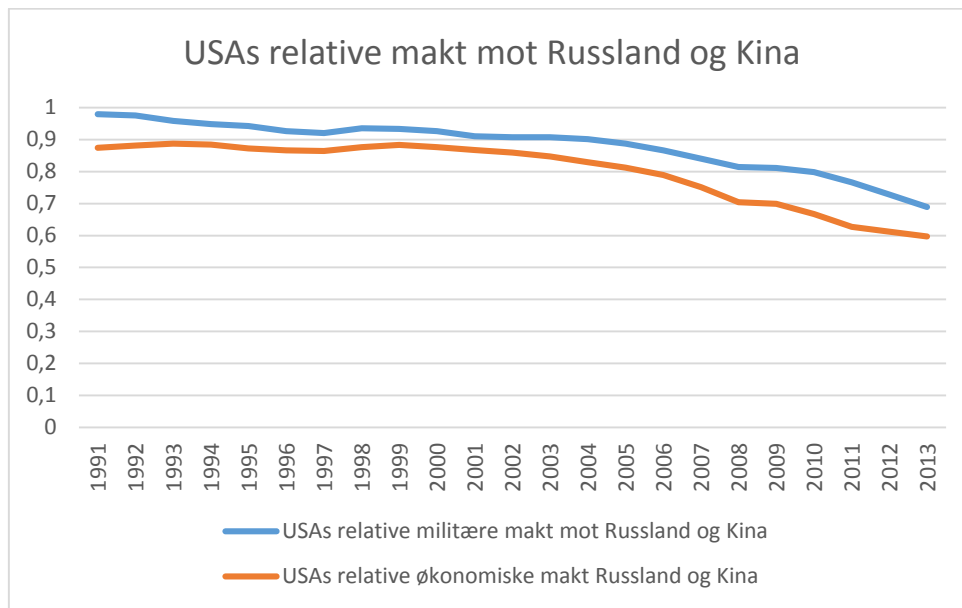
amerikanske maktkapabiliteter, og nødvendigheten av å prioritere disse mot langt viktigere regioner for fortsatt å opprettholde sin globale status, indikerer at USA trekker ut maktkapabiliteter fra Midtøsten. Derimot er det vanskelig å påvise en slik utvikling ut fra de empiriske resultatene. Det de empiriske resultatene indikerer, er at USA har endret sin rolle i regionen, hvor de ikke lenger velger å prioritere store maktkapabiliteter til denne regionen for fortsatt å holde den stabil. Bruken av amerikanske maktkapabiliteter i andre regioner er langt viktigere for fortsatt å kunne opprettholde status quo, og den unipolare systemstrukturen.

5.3 Er dagens systemstruktur unipolar?

Den ovennevnte maktmekanismen antyder at et skifte av den globale systemstrukturen eller systemlederen vil skje når det oppstår uenighet om hvilken aktør som innehar mest makt i systemet. Her vil de potensielle gevinstene overgå de potensielle kostnadene med å endre det internasjonale systemet. Resultatet fra Midtøsten viser at USAs innflytelse og makt i denne regionen har sunket betraktelig siden starten av USAs unipolare periode. Dette er en trend som også viser seg å være tilstedeværende i Europa og Øst-Asia. Her har økte økonomiske og militære kapabiliteter hos andre aktører i systemet bidratt til å senke USAs relative militære og økonomiske makt. Men selv om USA har mistet relativ makt og innflytelse i de ulike regionene, eksisterer det fortsatt liten tvil om hvilken aktør som er den mektigste i systemet. Likevel er det store spørsmålet om dagens maktdistribusjon i det internasjonale systemet møter denne oppgavens definisjon av unipolaritet, med tanke på USAs endrede makt og rolle i Midtøsten og de andre regionene. Jeg definerte at en unipolar systemstruktur inntreffer når det internasjonale systemet innehar en meget ujevn maktdistribusjon, som følger av at kun én aktør eier store deler av denne maktdistribusjonen. Denne aktørens maktkapabiliteter er såpass store, at den ikke kan motbalanseres av andre aktører.

Figur 5.4 USAs relative makt mot Russland og Kina (SIPRI 2015A; Verdensbanken 2015).

Noter: Y-aksen viser USAs prosentvise andel av den relative militære og økonomiske makten mot Russland og Kina; tallene er ikke justert for inflasjon.

Figur 5.4 viser et USA som fortsatt innehar en langt større relativ og absolutt økonomisk og militær makt mot sine potensielle utfordrere i den unipolare systemstrukturen. Videre viser figurene 3 og 4 i Appendiks at USA fortsatt innehar henholdsvis 22 % og 36 % av verdens økonomiske og militære maktkapabiliteter. Empirien viser også at det eksisterer flere destabiliserende konflikter i verden som inkluderer den unipolare aktøren, likevel er det ingen av disse som er såkalte systemendrende konflikter. Dog er det noen av disse konfliktene som innehar potensialet til å kunne utvikle seg til det. Selv om USA har mistet deler av sin makt og innflytelse i Midtøsten, samt at deres maktkapabiliteter blir presset i flere andre regioner på grunnlag av fremveksten til andre aktører, så er dagens maktdistribusjon i det internasjonale systemet fortsatt unipolar, med USA som den unipolare aktøren. Likevel er det flere indikasjoner som peker mot at USAs unipolare periode nærmer seg slutten. Christopher Layne (1993) hevdet at ujevne vekstrater er den største årsaken til at en unipolar systemstruktur ikke kan vedvare. De empiriske resultatene viser at et slikt argument er gyldig, hvor spesielt resultatene fra Midtøsten viser et USA som har mistet store deler av sin relative makt i perioden etter den kalde krigen, selv om man har økt sin absolutte makt i samme periode. Her har andre aktører hatt en langt større og raskere vekst enn USA, dette gjelder først og fremst for de økonomiske maktkapabilitetene, som igjen leder til en økende vekst hos de militære

maktkapabilitetene. Den delvise årsaken til denne raskere veksten og fallet i relativ makt er at enkelte aktører i Midtøsten utkonkurrer USA, innenfor enkelte økonomiske kapabiliteter, som fører til en større økonomisk vekst enn USA. Denne trenden viser seg også å være gjeldende i Øst-Asia og Europa, hvor Kina og Russlands raske økonomiske og militære vekst har gått på bekostning av USAs relative makt i disse regionene.¹⁷ Det virker som denne trenden har pågått en stund og vil fortsette å pågå, spesielt for de økonomiske kapabilitetene. Konsekvensene av en slik utvikling vil medføre at disse aktørene (spesielt Kina og Russland) vil kunne oppnå kapabiliteten til å utfordre og velte den unipolare systemstrukturen, på grunnlag av den store maktøkningen disse aktørene har gjennomgått de siste årene. Selv om dagen globale systemstrukturen fortsatt er unipolar, viser empirien at Russland og Kina har påbegynt en begynnende motbalansering. Kinas adferd i Sør- og Øst-Kinahavet, samt Russlands adferd i Øst-Europa, er klare indikasjoner på at disse to aktørene forsøker å destabilisere USAs rolle og posisjon i Europa og Øst-Asia. Denne begynnende motbalanseringen indikerer at Russland og Kina så smått begynner å inneha kapabiliteten til å balansere den ubalanserte makten i det internasjonale systemet. En slik begynnende motbalansering indikerer at den unipolare perioden nærmer seg slutten.

Det at veksten i de økonomiske kapabilitetene fører til en tilsvarende vekst i militære kapabiliteter, tyder på at Paul Kennedys definisjon av makt virker å være gyldig, hvor han fremhever viktigheten av å prestere innenfor de økonomiske kapabilitetene, som også er svært viktig for å skape vekst innenfor de militære kapabilitetene. Årsaken til at andre aktører vokser i langt raskere grad enn USA, som medfører et tap av relativ makt, kommer fra USA selv. Det strukturelle problemet og den største trusselen mot den unipolare systemstrukturen, ligger i at den unipolare aktøren virker å underprestere innenfor de økonomiske kapabilitetene. En slik trend vil utvilsomt felle den unipolare systemstrukturen, dog vil det ta tid å endre en slik struktur, ettersom den ovennevnte maktmekanismen for skifte av systemstruktur presiserer at potensielle utfordrere må inneha såpass store maktkapabiliteter, at det oppstår en uenighet om hvilken aktør som er den mektigste i systemet. Det vil ta tid før et slik scenario eventuelt oppstår.

---

¹⁷ Et annet spørsmål er om denne veksten er bærekraftig, og vil fortsette i det samme tempoet. Denne oppgaven har hverken tid eller rom til å drøfte et slikt spørsmål i denne masteroppgaven, selv om det er høyst relevant.

5.4 Regionale forskjeller

Selv om alle de tre regionene kan vise til de samme trendene, eksisterer det noen regionale forskjeller. FN-stemmegivningen og den kvalitative empirien indikerer at USAs innflytelse og rolle i Midtøsten har delvis kollapset, der innflytelse har sunket betraktelig. Aktørene i denne regionen kan også vise til en langt større uavhengighet, hvor Saudi-Arabia delvis har påtatt seg USAs tidligere rolle. I de to andre regionene observerer man de samme trendene som man finner i Midtøsten, med synkende relativ makt. Likevel indikerer den kvalitative empirien at USAs innflytelse i disse regionene er på et høyere nivå enn i Midtøsten. Samtidig er USAs posisjon i disse regionene langt vanskeligere, ettersom disse regionene kan vise til rivaliserende aktører som er langt mektigere enn de som eksisterer i Midtøsten. Selv om denne oppgaven konkluderer med at årsaken bak USAs lavere innflytelse i Midtøsten er at USA nedprioriterer Midtøsten som region, for å fokusere sine maktkapabiliteter i regioner som er langt mer essensielle, vil jeg her presentere mulige medvirkende forklaringer, som kan bidra til å forsterke den regionale forskjellen i innflytelse. En mulig forklaring på at USAs rolle og innflytelse i Midtøsten er såpass synkende sammenlignet med de andre regionene, kan være at den unipolare aktørens prestisje og troverdighet har redusert seg betydelig. USAs atferd i Midtøsten, hvor de eksempelvis inntok en fraværende rolle i den arabiske våren, kan ha betydelig redusert USAs troverdighet som den unipolare aktøren i regionen, der aktørene i Midtøsten, anser USA for å være langt mindre mektigere, enn hva de andre aktørene i andre regioner anser USA for å være.

Tre andre mulige årsaker kan være medvirkende i å forklare hvorfor det er lettere for å USA å utøve innflytelse i Øst-Asia og Europa, enn i Midtøsten: 1) Med de to krigene USA utkjempet i Midtøsten på starten av årtusenet, samt den fraværende rollen den unipolare aktøren har inntatt i de seneste destabiliserende situasjonene, er det naturlig å anta at den normative makten er langt lavere i Midtøsten enn hva den er i Europa og Øst-Asia. En lavere normativ makt i Midtøsten kan være en medvirkende forklaring på hvorfor USAs innflytelse i Midtøsten er såpass mye lavere, sammenlignet med Europa og Øst-Asia. 2) Aktørene i Midtøsten er svakere integrert i det institusjonelle systemet enn aktørene i de andre regionene. Disse institusjonene bidrar med å gi økt troverdighet og legitimitet til USA, og forsterker USAs maktposisjon i det internasjonale systemet, spesielt den normative maktdimensjonen. Dette bidrar til å gi USA større innflytelse. Aktører som er svakere integrert i et slik system, vil dermed inneha et svakere maktmessig syn på USA enn aktører som er tett integrert. Dette vil føre til at USA får mindre innflytelse hos de svakere integrerte aktørene, enn aktører som er fullt integrert i et slikt system. 3) Det kan være lettere å øve innflytelse i de to andre regionene ettersom de er langt mer stabile.

Samtidig kan de to andre regionene vise til langt flere allierte av USA enn i Midtøsten. Her vil inngåtte sikkerhetsavtaler/garantier de allierte har med USA, mest sannsynlig føre til en langt større prestisje (rykte for makt), hvor man fortsatt anser og antar at USAs makt er så stor at potensielle rivaliserende aktører avskrekkes. Dette ryktet for makt eksisterer ikke i like stor grad i Midtøsten.

5.5 Starten på slutten av USAs unipolare periode

Selv om resultatet fra den empiriske analysen indikerer starten på slutten av USAs unipolare periode, viser figur 5.4 og figurene 3 og 4 i Appendix, et USA som fortsatt er den mektigste aktøren i systemet. Potensielle utfordrere som Kina og Russland, har fortsatt en vei å gå for å kunne oppnå kapabiliteter nok til å utfordre USA og endre den unipolare systemstrukturen. Hvor lang tid vil det ta før den unipolare perioden er over og avveksles med en ny systemstruktur? Endring av den globale systemstrukturen er en langsom prosess, og det internasjonale systemet bruker tid på å endre seg. Storbritannias utsettelsesperiode er et godt eksempel på hvor langsom denne prosessen er, hvor andre mekanismer var tilstedeværende og medvirket til å forsinke denne endringsprosessen. Dette er mekanismer som deler av den etablerte faglitteraturen (Rosecrance 1987; Thompson 1986; Wohlforth 1999 med flere) har valgt å ignorere, hvor de mener at maktmekanismen er tilstrekkelig for å forklare skifte av systemstruktur. Eksempelvis vil den unipolare systemstrukturen fortsette å være unipolar, så lenge aktørene i det internasjonale systemet fortsatt oppfatter denne strukturen for å være unipolar, der USA fortsatt anses å være den klart mektigste aktøren i systemet, selv om realiteten tilsier noe annet. Samtidig vil det være fornuftig å anta at prestisjen (ryktet for makt), altså andre aktørers oppfattelse av ens egen makt, vil være forholdsvis høy for USA. Dette er tilfellet ettersom USA er den aktøren som har hatt den høyeste konsentrasjonen av relativ og absolutt makt globalt i den nyere historien. Videre vil nettverket av etablerte internasjonale institusjoner, som eksempelvis FN, IMF og NATO, bidra til å ytterligere øke USAs prestisje, men også gi USA en unaturlig høy grad av legitimitet som systemleder og unipolar aktør, ettersom USA selv skapte disse institusjonene. Dette fører til at potensielle utfordrere må ha nok makt til å fjerne USAs prestisje og legitimitet som den unipolare aktøren i det internasjonale systemet, for å kunne endre den globale systemstrukturen. Det er ikke nok at potensielle utfordrere må overgå USAs relative makt i det internasjonale systemet for å kunne motbalansere USA og endre dagens globale systemstruktur. De må også fjerne troverdigheten fra USA som den unipolare aktøren, en slik handling vil føre til at de andre aktørene i systemet ikke lengre anser den globale systemstrukturen for å være unipolar. For å kunne gjøre dette må disse

potensielle utfordrerne mest sannsynlig inneha maktkapabiliteter som overgår USA sine. Med tanke på dagens maktdistribusjon, vil det ta tid før de potensielle utfordrerne innehar en slik kapabilitet.

5.5.1 Et praktisk eksempel på endring av den unipolare systemstrukturen

Selv om det internasjonale systemet bruker tid på å endre seg, hvor andre mekanismer enn kun den maktmessige bidrar til å forsinke denne endringen, kan eksplosive hendelser i systemet tvinge frem en endring. Slike hendelser kan eksempelvis sette den unipolare aktøren i et nytt lys og fjerne dens prestisje og troverdighet som den unipolare aktøren i systemet. Resultatene fra Midtøsten, hvor USAs relative makt og innflytelse synker, og den lignende trenden som man kort observerer i de to andre regionene, indikerer at sjansen for at slike eksplosive situasjoner inntreffer er betydelig mer sannsynlig i dag enn for 10 år siden. Potensielle rivaler kan forsøke å utnytte disse omstendighetene, med en nedgang i USAs relative makt, gjennom å utfordre den unipolare aktøren i en slik eksplosiv situasjon. Av de to potensielle utfordrerne som er nevnt ovenfor, er det størst sannsynlighet for at Russland vil anvende seg av en slik strategi. Russland vil på bakgrunn av maktmekanismen oppfatte at en endring av dagens systemstruktur vil ta tid, og vil derfor forsøke å innlemme USA i en eksplosiv situasjon for å fremskynde denne prosessen. Målet er ikke å innlemme USA i en potensiell systemendrende krig (som Russland sannsynligvis vil tape), men å fjerne denne aktørens troverdighet, legitimitet og prestisje. En eskalering av situasjonen i Baltikum er et praktisk og sannsynlig eksempel, der Russland vil forsøke å fjerne USAs troverdighet (Pritchard 2015).

Dette kunstige eksempelet er bygget på antagelsen om Russlands oppfattelse av NATO. De anser USAs rolle i NATO-alliansen, og dermed alliansen som helhet, for ikke lenger å være troverdig, hvor de mener at USA ikke lenger er villig til å følge Artikkel 5 i NATO-traktaten (som spesifiserer at et angrep på én, er å anset som et angrep på alle), hvis situasjonen i Baltikum eskalerer (Pritchard 2015). Denne oppfattelsen til Russland er bygd opp av to ulike fundament. 1) Den synkende relative makten til USA fører til at kostnadene forbundet ved å følge Artikkel 5 hvis situasjonen i Baltikum eskalerer, vil være høyere enn de potensielle gevinstene ved å forsvare dette området. 2) Man har observert en trend i USAs atferd i det internasjonale systemet, som har bidratt til å senke den unipolare aktørens troverdighet. USAs tomme lovnad om å bombe Syria, hvis kjemiske våpen ble brukt i krigføringen, er et eksempel på amerikansk atferd som antagelig bidrar til å senke den unipolare aktørens troverdighet, legitimitet og prestisje (Pleitgen & Cohen 2013). Dog er ikke situasjonen i Syria betydningsfull nok, til at denne atferden straffer USAs troverdighet tilstrekkelig. En slik atferd fra USA, leder

Russland til å konkludere med at USA ikke er villig til å anvende kapabiliteter på situasjoner som ikke er «essensielle» for den unipolare aktøren. Dermed er sannsynligheten for at USA vil intervenere i Baltikum, hvis de bestemmer seg for å invadere, i russiske øyne langt lavere enn hva den har vært på lang tid.

Hvis Russland skulle bestemme seg for å intervenere i Baltikum, en atferd som USA velger å ikke respondere på, vil dette medføre at den unipolare systemstrukturen formodentlig kollapser og den globale systemstrukturen endrer seg. Årsaken er at USAs allierte og resterende aktører i det internasjonale systemet, vil oppfatte at USAs makt ikke lenger kvalifiserer til en unipolar systemstruktur. Disse aktørene vil tolke USAs ikke-intervensjon i denne konflikten, som at USA ikke lenger har de nødvendige maktkapabilitetene til å bekjempe Russland i denne konflikten. En slik atferd fjerner USAs prestisje, troverdighet og legitimitet som den unipolare aktøren i systemet og leder til en endring av den globale systemstrukturen, ettersom de andre aktørene ikke lenger oppfatter systemet for å være unipolart. Denne konflikten vil, på en annen side, utvikle seg til en systemkrig (verdenskrig), hvis USA bestemmer seg for å reagere på denne situasjonen og støtte Baltikum i kampen mot Russland. Dette er en krig som NATO med USA i spissen mest sannsynlig vil vinne.

Kapittel 6: Konklusjon

Denne oppgaven har hatt to ulike mål: 1) Et induktivt mål om å undersøke om denne oppgavens definisjon av innflytelse er gyldig. 2) Et deduktivt mål om å undersøke om dagens systemstruktur fortsatt er unipolar, gjennom å undersøke USAs innflytelse i Midtøsten, og drøfte om trendene som er tilstedeværende i Midtøsten også eksisterer i andre regioner av strategisk viktighet for USA. Å komme med et klart svar på denne oppgavens problemstilling, vil være vanskelig ettersom denne oppgaven ikke har gjennomgått eller innhentet nok data fra andre regioner, som er av strategisk viktighet for USA. Dog vil resultatene hovedsakelig fra Midtøsten, men også andre regioner, gi klare indikasjoner på om USAs unipolare periode er over.

Resultatene fra den empiriske analysen viser klart og tydelig at USAs innflytelse i Midtøsten er dalende. Her ser man at USA mister innflytelse mot alle aktørene i regionen foruten Israel. Denne nedgangen skyldes tap av USAs relative makt i regionen. Målingene viser at selv om USAs absolutte økonomiske makt har vokst, så har dens relative økonomiske makt i Midtøsten sunket gjennom denne oppgavens tidsperiode. Årsaken til denne nedgangen, er at den økonomiske veksten hos aktørene i Midtøsten har vært langt større enn USAs. Denne økende veksten hos aktørene i Midtøsten har ført til at større ressurser anvendes på de militære utgiftene. Dette resulterer i at USAs relative militære makt i regionen også er synkende. Konsekvensene av nedgangen i relativ makt, er at aktørene i Midtøsten opplever en langt større uavhengighet fra den unipolare aktøren. Denne uavhengigheten eksemplifiseres gjennom våpensalg, der aktørene i Midtøsten nå importerer langt færre våpen fra USA enn hva de gjorde på 1990-tallet, en periode hvor de økonomiske kapabilitetene til aktørene i regionen var en god del lavere. Videre er det denne uavhengigheten som følge av USAs nedgang i relativ makt, som har ført til den unipolare aktørens synkende innflytelse i regionen. Resultatene fra den kvalitative empirien viser at denne synkende innflytelsen har endret USAs rolle i regionen, hvor USA har inntatt en mer tilbakeholden rolle i å løse de seneste destabiliserende situasjonene.

Deler av de identifiserte trendene i Midtøsten viser seg også å være gjeldende i Europa og Øst-Asia. Nedgangen i USAs relative makt viser seg å være enda sterkere i disse regionene, sammenlignet med Midtøsten. Veksten i de økonomiske og militære kapabilitetene hos spesielt Russland og Kina, har gått på bekostning av USAs relative makt i disse regionene. Denne trenden har skapt et økende press mot de amerikanske maktkapabilitetene, kapabiliteter som er i relativ nedgang. Dette økende globale presset indikerer videre at USA velger å nedprioritere

Midtøsten, ettersom Midtøsten ikke er en essensiell region for å opprettholde USAs globale status. USA velger heller å prioritere maktkapabiliteter til Europa og Øst-Asia for å møte den økende trusselen Russland og Kina utgjør. Resultatet fra den kvalitative empirien indikerer at den store veksten i de økonomiske og militære maktkapabilitetene hos Kina og Russland, og USAs relative nedgang innenfor disse kapabilitetene, også har skapt grobunn for begynnende motbalansering i Europa og Øst-Asia. Russlands endrede atferd i det internasjonale systemet, og dets aggressive tilnærming mot Øst-Europa, samt Kinas fremferd i søken etter territoriale gevinster i Øst- og Sør-Kina havet, viser at disse aktørene forsøker å motbalansere USAs posisjon i disse regionene. En slik form for motbalansering kunne ikke ha inntruffet for ti år siden.

Gjennom denne oppgavens empiriske analyse og drøfting har jeg vist leseren systematiske data som indikerer at USAs unipolare periode nærmer seg slutten. Likevel konkluderer denne masteroppgaven med at dagens globale systemstruktur fortsatt er unipolar. Årsaken er at selv om USA har tapt deler av sin relative makt og innflytelse i Midtøsten, Europa og Øst-Asia, så kan den unipolare aktøren fortsatt vise til en maktdistribusjon som fortsatt er meget ubalansert i favør USA, og innfrir dermed denne oppgavens definisjon av unipolaritet. Samtidig er USAs troverdighet og legitimitet som den unipolare aktøren, og som den klart mektigste aktøren i systemet, såpass høy at andre aktører i det internasjonale systemet fortsatt anser den globale systemstrukturen for å være unipolar. Hvis fraværet av eksplosive situasjoner som kan bidra til å fjerne USAs troverdighet og legitimitet fortsetter, vil det mest sannsynlig ta en god del tid før den unipolare systemstrukturen endrer seg. Potensielle utfordrere som Kina og Russland, trenger fortsatt tid til å øke sine respektive maktkapabiliteter, for å kunne fjerne denne troverdigheten og legitimiteten bort fra USA.

Selv om den globale systemstrukturen fortsatt er unipolar, og USAs unipolare periode ennå ikke er over, har denne oppgaven presentert leseren for klare indikasjoner på at denne perioden nærmer seg slutten. Tapet av innflytelse og relativ makt i flere regioner har bidratt til å øke presset med USAs globale maktressurser. Videre har disse tapene medført en begynnende motbalansering, en motbalansering for å balansere den ubalanserte makten i det internasjonale systemet som USA disponerer. Som nevnt i innledningen, ville ikke denne oppgaven predikere når den unipolare periode er over, dog kan man si at sannsynligheten for at denne perioden nærmer seg slutten, og at den globale systemstrukturen endrer seg, aldri har vært høyere.

Denne oppgaven introduserte også en ny definisjon av det omstridte begrepet innflytelse, der jeg definerte innflytelse som et produkt av makt. Resultatene fra den empiriske analysen viser

at makt er en svært avgjørende faktor for innflytelse. Koblingen mellom makt og innflytelse er spesielt sterk i starten og slutten av denne oppgavens periode. Slike resultater indikerer at denne oppgavens definisjon av innflytelse er gyldig. Dog er det vanskelig å kunne bekrefte en slik definisjon for fullt, ettersom denne oppgaven ikke har inkludert et mål av den normative maktdimensjonen. Likevel viser den sterke koblingen mellom makt og innflytelse, at FN-stemmegivning kan brukes som et mål på innflytelse. Et slikt mål på innflytelse har aldri blitt brukt innenfor lignende problemstillinger, kun deler av bistandslitteraturen har anvendt FN-stemmegivning som et mål på innflytelse. Dette funnet er kanskje det største bidraget denne masteroppgaven har å gi til den etablerte faglitteraturen.

Jeg vil gjerne avslutte denne masteroppgaven med et par refleksjoner og råd til den fremtidige forskningen:¹⁸ 1) Det ville vært svært interessant å inkludere et bedre mål av militær makt. Denne oppgavens mål av militære makt er noe svakt, ettersom militære utgifter inneholder forholdsvis store variasjoner. Her ville eksempelvis en operasjonalisering av militær makt gjennom militær tilstedeværelse være fordelaktig. Her kunne man måle militær tilstedeværelse gjennom eksempelvis utplasserte tropper eller baser. 2) Ettersom denne oppgaven viser at FN-stemmegivning kan brukes som et mål på innflytelse, ville det vært svært interessant å utvide det gjeldende datasettet, en utvidelse hvor man kan undersøke USAs innflytelse i regioner som Øst-Asia og Europa. En slik utvidelse ville gi langt sterkere resultater i problemstillinger som ligner på denne oppgaven. 3) Avslutningsvis ville det vært meget spennende å konstruere samt kvantifisere et større datasett av FN-stemmegivningen, der man kunne ha inkludert mål av økonomisk, militær og normativ makt, for å kontrollere disse på en langt bedre måte, og i enda sterkere grad teste gyldigheten av denne oppgavens definisjon av innflytelse. Samtidig ville man kunne teste ut langt flere problemstillinger i et slik datasett. Er eksempelvis Iran og Syria helt like i sin FN-stemmegivning? Hvordan er stemmegivningen mellom de sunni- og shiamuslimske regimene? Er Russland og Kina helt like i sin stemmegivning?

Jeg startet denne masteroppgaven med å nevne utenriksmagasinet URIX sitt spørsmål om USAs neste president fortsatt vil være verdens mektigste mann. Hvis man antar at den unipolare aktøren ikke blir inkludert i noen eksplosive situasjoner, og at den ovennevnte trenden fortsetter, så vil USA fortsatt være den mektigste aktøren i det internasjonale systemet i 2016.

---

¹⁸ Forskere som ønsker å studere dette datasettet eller bruke datasettet i sin forskning, kan ta kontakt med forfatteren for å få tilgang. Mailadresse: oddvar.ystgaard@gmail.com

Likevel er det vanskelig å «predikere» om den neste amerikanske presidenten vil beholde posisjonen som verdens mektigste mann ut sin presidentperiode.

Litteratur:

Aftenposten.(2015). *Norske jagerfly til Baltikum*. Hentet 06.05.2015 fra: <http://www.dn.no/nyheter/politikkSamfunn/2015/02/04/2048/norske-jagerfly-til-baltikum>

Arango, T. & T. Erdbrink.(2014). *U.S. and Iran both attack ISIS, but try not to look like allies*. Hentet 22.04.2015 fra: <http://www.nytimes.com/2014/12/04/world/middleeast/iran-airstrikes-hit-islamic-state-in-iraq.html>

Baxter, K. & S. Akbarzadeh.(2008). *US Foreign Policy in the Middle East: The roots of anti-Americanism*. Routledge: New York.

BBC.(2014). *Ukraine: Putin signs Crimea annexation*. Hentet 06.05.2015 fra: <http://www.bbc.com/news/world-europe-26686949>

Black, I.(2014). *US and Iran have been forced on to the same side by Isis*. Hentet 22.04.2015 fra: <http://www.theguardian.com/world/2014/dec/03/us-iran-forced-same-side-isis>

Brzezinski, Z.(2010). From Hope to Audacity: Apraising Obamas Foreign Policy. *Foreign Affairs*, 89(1), 16-30.

Bukkvoll, T. S. Glærum, I. Johansen, J.H. Pay.(2009). *Krigen i Georgia – konsekvenser for Norge?* Forsvarets forskningsinstitutt rapport 2009/00268.

Byman, D.(2013). *Go big or go home*. Hentet 18.03.2015, fra: <http://foreignpolicy.com/2013/07/23/go-big-or-go-home-2/>

Colby, E. & P. Lettow.(ukjent). *Have We Hit Peak America*. Hentet 16.04.2015 fra: <http://foreignpolicy.com/2014/07/03/have-we-hit-peak-america/>

Corrlates of War.(2015). *National material capabilities from 1816-2007 version 4.0*. Hentet 09.04.2015 fra: <http://www.correlatesofwar.org/>

Dahl, R.(1961). *Who governs? Democracy and Power in an American City*. New Haven: Yale University Press

De Forente Nasjoner.(2015). *Stemmegivning i de forente nasjoners generalforsamling*. Hentet 17.11.2014 fra: <http://www.un.org/documents/resga.htm>

Dreher, A, P. Nunnenkamp, R. Thiele.(2008). Does US aid buy UN general assembly votes? A disaggregated analysis. *Public Choice*, 136(ukjent), 139-164.

The Economist.(2014). *The Decline of Deterrence*. Hentet 16.04.2015 fra: <http://www.economist.com/news/united-states/21601538-america-no-longer-alarming-its-foes-or-reassuring-its-friends-decline>

Gilpin, R.(1981). *War and Change in World Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Habib, G.H. & A. Entous.(2015). *U.S. Widens Role in Saudi-led Campaign Against Houthi Rebels in Yemen*. Hentet 22.04.2015 fra: <http://www.wsj.com/articles/u-s-widens-role-in-saudi-led-campaign-against-yemen-rebels-1428882967>

Hawtrey, R.G.(1952). *Economic Aspects of Sovereignty*. London: Longman.

Holsti, K.J.(1995). *International Politics: A Framework for Analysis*. Sted ukjent: Prentice-Hall International.

Ikenberry, J.G & C.A. Kupchan.(1990). Socialization and Hegemonic Power. *International Organization*, 44(3), 283-315.

Ikenberry, J.G.(2002). *America Unrivaled: The Future Of The Balance Of Power*. USA: Cornell University Press.

Ikenberry, J.G, M. Mastanduno, W.C Wohlforth.(2009). Introduction: Unipolarity, State Behaviour and Systemic Consequences. *World Politics* 61(1), 1-27.

Ikenberry, J.G, M. Mastanduno, W.C Wohlforth.(2011). *International Relations Theory and the Consequences of Unipolarity*. New York: Cambridge University Press

Jervis, R.(1976). *Preception and Misperception in International Politics*. Princeton: Princeton University Press

Jervis, R.(2009). Unipolarity: A Structural Perspective. *World Politics* 61(1), 188-213.

Karim, W.J.(2011). Stratagems and Spolis in US Policy in the Middle East. *Globalizations*, 8(5), 601-607.

Karouny, M.(2013). *Saudi edges Qatar to control Syrian rebel support*. Hentet 22.04.2015 fra: <http://www.reuters.com/article/2013/05/31/us-syria-crisis-saudi-insight-idUSBRE94U0ZV20130531>

Kaussler, G. & K.A. Grant.(2014). *Could the Arab Spring Create a New Balance of Power in the Middle East?*. Hentet 04.06.2015 fra: <http://nationalinterest.org/feature/could-the-arab-spring-create-new-balance-power-the-middle-10529>

Keiswetter, A.(2012). *The Arab Spring: Implications for US Policy and Interests*. Hentet 19.03.2015, fra: <http://www.mei.edu/content/arab-spring-implications-us-policy-and-interests>

Kennedy, P.(1987). *The rise and fall of the great power*. New York: Random House.

Keohane, R. O.(1986). *Theory of world politics: Structural realism and beyond*. New York: Columbia University Press.

Kim, S.Y & B. Russet.(1996). The New Politics of Voting Alignments in the United Nations General Assembly. *International Organization*, 60(4), 629-652.

Kitchen, G. N.(2011). *The Contradictions of Hegemony: The United States and the Arab Spring*. Hentet 19.03.2015, fra: http://www.lse.ac.uk/IDEAS/publications/reports/pdf/SR011/FINAL_LSE_IDEAS__UnitedStatesAndTheArabSpring_Kitchen.pdf

Landler, M.(2014). *US Considers Resuming Nonlethal Aid to Syrian Opposition*. Hentet 22.04.2015 fra: <http://www.nytimes.com/2014/01/10/world/middleeast/syria-aid-may-resume-despite-fears-over-where-it-will-go.html>

Layne, C.(1993). The unipolar illusion: why new great powers will rise *International security*, 17(4), 5-51.

Layne, C.(2012). This time it's real: The End of Unipolarity and the Pax Americana. *International Studies Quarterly*, 56(ukjent), 203-2013.

Leng, R.J. & H.G. Wheeler.(1979). Influence Strategies, Success, and War. *The Journal of Conflict Resolution*, 23(4), 655-684.

- Mastanduno, M, D. A. Lake, G. J. Ikenberry.(1989). Toward a Realist Theory of State Action. *International Studies Quarterly*, 33(4), 457-474.
- Mastanduno, Michael.(1997).Preserving the Unipolar Moment: Realist Theories and U.S. Grand Strategy after the Cold War. *International security*, 21(4), 49-88.
- McCurry, J.(2015). *Japan reveals record defence budget as tensions with China grow*. Hentet 08.08.2015 fra: <http://www.theguardian.com/world/2015/jan/14/japan-reveals-record-defence-budget-as-tensions-with-china-grow>
- Mearsheimer, J.J.(2001). *The Tragedy of Great Power Politics*. New York: Norton.
- Miller, A. D.(2014). *Syrian conflict is tragic, but U.S. can't fix it*. Hentet 22.04.2015 fra: <http://edition.cnn.com/2014/01/23/opinion/miller-syria-american-involvement/>
- Monteiro, N. P. (2012). Unrest Assured: Why unipolarity is not peaceful. *International security*, 36(3), 9-40.
- Moses, J. W. & Knutsen, T.L.(2012). *Ways of Knowing: Competing Methodologies in Social and Political Research (Second edition)*. New York: Palgrave Macmillan.
- Noreng, Ø.(2007). USAs politikk overfor Midtøsten – drivkrefter og virkninger. *Internasjonal politikk*, 65(1), 61-89.
- NRK.(2015). *URIX, NRK, 21. mai*. Hentet 23.mai fra: <http://tv.nrk.no/serie/urix/NNFA53052115/21-05-2015>
- Nye, J.(1990). The Changing Nature of World Power. *Political Science Quarterly*, 105(2), 177-192.
- Nye, J.S. & D. A. Welch.(2009). *Understanding global conflict and cooperation*. Boston: Pearson Longman.
- Nye, J.(2010). The Future of American Power: Dominance and Decline in Perspective. *Foreign Affairs*, 89(6), 2-12.
- Obama, B.(2009). “*A new beginning*”. Hentet 11.03.2015, fra: http://www.zparl.nomos.de/fileadmin/zse/doc/Aufsatz_ZSE_09_02.pdf
- Pleigten, F. & T. Cohen.(2013). ‘*War-weary*’ Obama says Syria chemical attack requires response. Hentet 13.05.2015, fra: <http://edition.cnn.com/2013/08/30/world/europe/syria-civil-war/>
- Posen, B.R.(2003). Command of the Commons: The Military Foundation of U.S. Hegemony. *International Security*, 28(1), 5-46.
- Pritchard, A.E.(2015). *Putin could attack Baltic states warns former Nato chief*. Hentet 13.05.2015 fra: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/russia/11393707/Putin-could-attack-Baltic-states-warns-former-Nato-chief.html>
- Rapkin, D. P, W. R. Thompson, J.A. Chistopherson.(1979). Bipolarity and Bipolarization in the Cold War Era: Conceptualization, Measurement, and Validation. *The Journal of Conflict Resolution*, 23(2), 261-295.

- Reuters.(2015a). *Yamni leader Hadi leaves country as Saudi Arabia keeps up air strikes*. Hentet 22.04.2015 fra: <http://www.reuters.com/article/2015/03/26/us-yemen-security-idUSKBN0ML0YC20150326>
- Reuters.(2015b). *Saudi-led coalition announces end to Yemen operation*. Hentet 22.04.2015 fra: <http://www.reuters.com/article/2015/04/21/us-yemen-security-saudi-idUSKBN0NC24T20150421>
- Rosecrance, R.(1987). Long cycle theory and international relations. *International Organization*, 41(2), 283-301.
- Ross, R.S.(2012). The Problem With the Pivot. *Foreign Affairs, November/Desember Issue 2012*. Hentet 06.05.2015 fra: <https://www.foreignaffairs.com/articles/asia/2012-11-01/problem-pivot>
- Schweller, R.L. & X. Pu.(2011). After Unipolarity: China's Visions of International Order in an Era of U.S. Decline. *International Security*, 36(1), 41-72.
- Singer, J. D. (1961). The Level of Analysis Problem in International Relations. *World Politics*, 14(1), 77-92.
- Singer, J.D.(1963). Inter-Nation Influence: A Formal Model. *The American Political Science Review*, 57(2), 420-430.
- Smith, J. A. (2011) BRIC Becomes BRICS: Changes on the geopolitical chessboard. *Foreign Policy Journal*. Hentet 05.05.2015 fra: <http://www.globalresearch.ca/bric-becomes-brics-emerging-regional-powers-changes-on-the-geopolitical-chessboard/22812>
- Smith, M.A.(2012). *Power in the Changing Global Order*. Cambridge: Polity Press.
- Stockholm International Peace Research Institute.(2015A). *Military Expenditure Database*. Hentet 15.03.2015, fra: http://www.sipri.org/research/armaments/milex/milex_database
- Stockholm International Peace Research Institute.(2015B). *The Countries that doubled their military spending between 2004 and 2013*. Hentet 20.04.2015 fra: http://www.sipri.org/research/armaments/milex/milex-graphs-for-data-launch-2014/the-countries-that-doubled-military-spending-between-2004-and-2013.png/image_view_fullscreen
- Stockholm International Peace Research Institute.(2015C). *Countries with military burdens of 4 % or more*. Hentet 20.04.2015 fra: <http://www.sipri.org/research/armaments/milex/recent-trends>
- Stockholm International Peace Research Institute.(2015D). *The share of world military expenditure of the 15 states with the highest expenditure in 2014*. Hentet 23.04.2015 fra: <http://www.sipri.org/research/armaments/milex/milex-graphs-for-data-launch-2015/The%20share%20of%20world%20military%20expenditure%20of%20the%2015%20states%20with%20the%20highest%20expenditure%20in%202014.png>
- Thacker, S.C.(1999). The High Politics of IMF Lending. *World politics*, 52(1), 38-75.
- Thompson, W. R.(1986). Polarity, the Long Cycle, and Global Power Warfare. *The Journal of Conflict Resolution*, 30(4), 587-615.
- Thompson, W.R.(2006). Systemic Leadership, Evolutionary Process, and International Relations Theory: The Unipolarity Question. *International Studies Review*, 8(1), 1-22.

- Verdensbanken.(2015). *GDP in current US dollars*. Hentet 06.03.2015, fra: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>
- Waage, H.H.(2013). *Konflikt og stormaktspolitikk I Midtøsten*. Cappelen Damm: Kristiansand.
- Walt, S & J. Measheimer (2006). *The Israel Lobby*. London: London Review of Books.
- Waltz, K.(1979). *Theory of International Politics*. New York: Mcgraw-Hill.
- Waltz, Kenneth.(1997). Evaluating theories. *American political science review*, 91(4), 913-917.
- Wang, T. Y.(1999). U.S. Foreign Aid and UN Voting: An Analysis of important issues. *International Studies Quarterly*, 43(1), 199-210.
- Watkins, E.(1997). The Unfolding US policy in the Middle East. *International Affairs*, 73(1), 1-14.
- Wilkinson, D.(1999). Unipolarity without Hegemony. *International Studies Review*, 1(2), 141-172.
- Wohlforth, W. C.(1999). The Stability of a unipolar world. *International Security*, 24(1), 5-41.
- Woods, B.(2014). *The Dangers of Lost U.S. Credibility in the Middle East*. Hentet 04.06.2015 fra: <http://thediplomat.com/2014/02/the-dangers-of-lost-u-s-credibility-in-the-middle-east/>
- Wright, M.(1986). *Power Politics*. Harmondsworth: Penguin.
- Yueh, L.(2014). *The impact of economic sanctions on Russia*. Hentet 06.05.2015 fra: <http://www.bbc.com/news/business-26680182>

Appendiks:

Figur 1: Britiske maktkapabiliteter 1890-1914 (Correlates of War 2015)

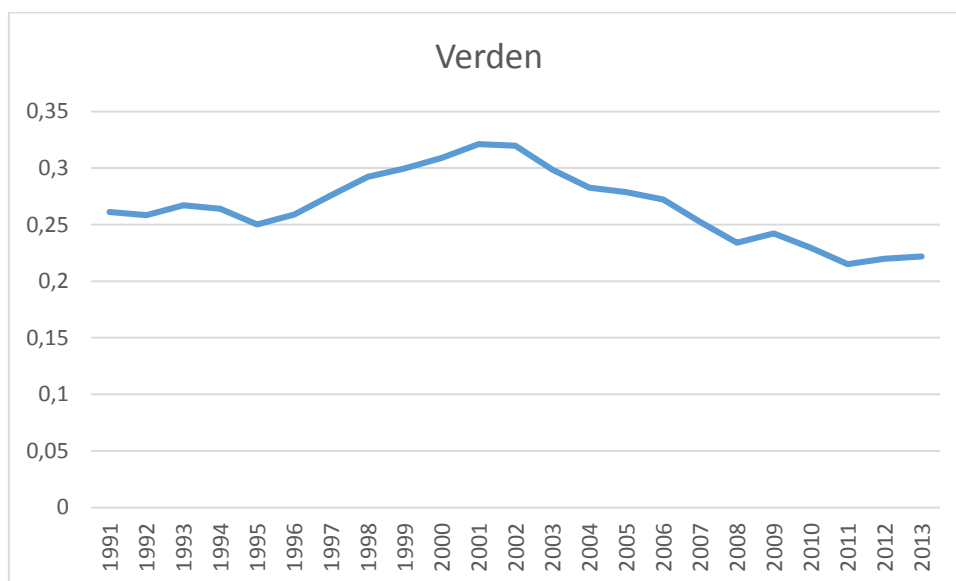
Land	år	Jern/stål prod.(1000 tonn)	Militære utgifter	Milpers (1000)	Populasjon (millioner)	Andel makt
UKG	1890	8031	29602	278	37485	0,1794749
UKG	1891	7525	29742	281	37802	0,1783746
UKG	1892	6817	31871	288	38134	0,1729992
UKG	1893	7089	29824	294	38490	0,1703931
UKG	1894	7546	33168	302	38859	0,1779257
UKG	1895	7827	35743	309	39221	0,1719241
UKG	1896	8799	35253	315	39599	0,1736574
UKG	1897	8937	35187	319	39987	0,1658213
UKG	1898	8748	38741	331	40381	0,1574313
UKG	1899	9572	63547	331	40774	0,1686449
UKG	1900	4980	119587	487	41155	0,1775276
UKG	1901	4983	116896	521	41538	0,1742108
UKG	1902	4988	93419	489	41893	0,1612536
UKG	1903	5115	66400	416	42247	0,1429793
UKG	1904	5108	59715	409	42610	0,134843
UKG	1905	5905	55604	394	42981	0,1206698
UKG	1906	6566	53899	384	43360	0,123381
UKG	1907	6628	53207	369	43736	0,1218775
UKG	1908	5381	51755	364	44124	0,1214317
UKG	1909	5976	56532	381	44520	0,1170813
UKG	1910	6476	61417	372	44916	0,1163184
UKG	1911	6566	65309	376	45286	0,1184512
UKG	1912	6905	67957	523	45436	0,1168812
UKG	1913	7787	67734	533	45648	0,1127498
UKG	1914	7971	1678843	532	46048	0,1379118

Figur 2: Amerikanske maktkapabiliteter 1890-1914 (Correlates of War 2015)

Land	År	Jern/stål prod. (1000 tonn)	Militære utgifter	Milpers (1000)	Populasjon (Millioner)	Andel Maktkapabiliteter
USA	1890	9350	14788	39	63056	0,1653962
USA	1891	8412	15315	38	64361	0,1655897
USA	1892	9304	15654	39	65666	0,1733359
USA	1893	7238	16964	39	66970	0,1657286
USA	1894	6764	16001	42	68275	0,1544223
USA	1895	9598	15187	42	69580	0,168099
USA	1896	8762	16382	42	70885	0,1600112
USA	1897	9808	30249	44	72189	0,16911

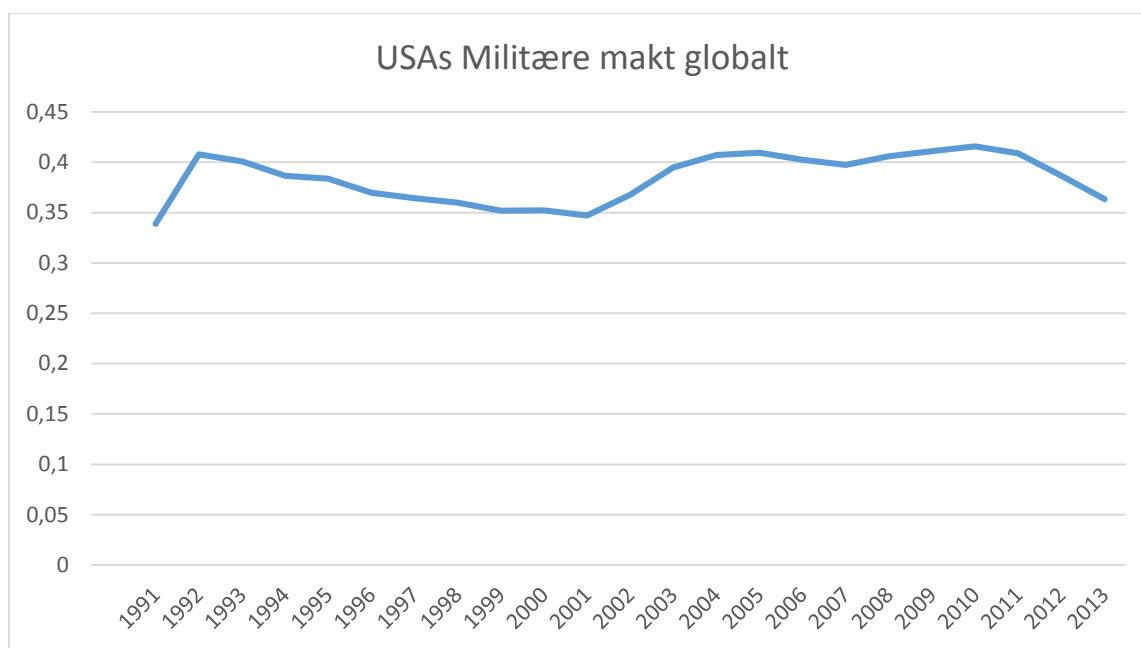
USA	1898	11963	60011	236	73494	0,1970619
USA	1899	13839	38588	100	74799	0,1854763
USA	1900	10352	41481	126	76094	0,1879988
USA	1901	13690	36087	112	77584	0,2026186
USA	1902	15187	39722	111	79163	0,2076682
USA	1903	14768	43814	106	80632	0,2105013
USA	1904	14082	47918	110	82166	0,2049464
USA	1905	20345	45098	108	83822	0,213788
USA	1906	23774	43602	112	85450	0,2182837
USA	1907	23737	58725	108	87008	0,227735
USA	1908	14248	54189	129	88710	0,2031931
USA	1909	24339	56177	142	90490	0,2251969
USA	1910	26512	55880	139	92407	0,2264873
USA	1911	24056	57157	145	93863	0,2162103
USA	1912	31753	58992	153	95335	0,224931
USA	1913	31803	62825	155	97225	0,2199163
USA	1914	23890	253205	166	99111	0,2063691

Figur 3: USA globale økonomiske makt (Verdensbanken 2015)

Noter: Y-aksen viser USAs prosentvise andel av den økonomiske makten i verden; tallene er ikke justert for inflasjon.

Figur 4: USAs militære makt globalt (Stockholm international Peace Research Institute 2015)

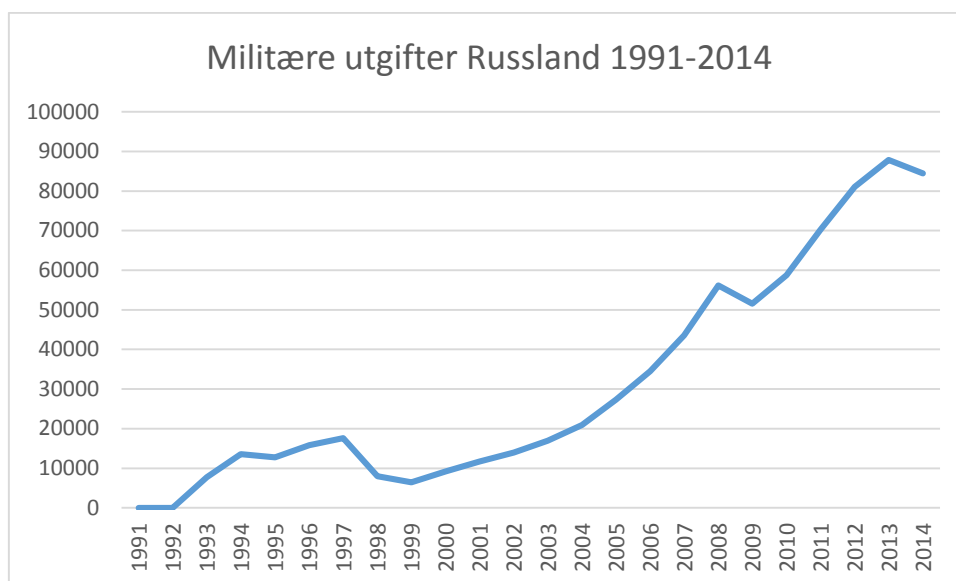
Noter: Y-aksen viser USAs prosentvise andel av den militære makten i verden; tallene er ikke justert for inflasjon.

Figur 5: Russlands BNP-utvikling oppgitt i milliarder dollar (Verdensbanken 2015)

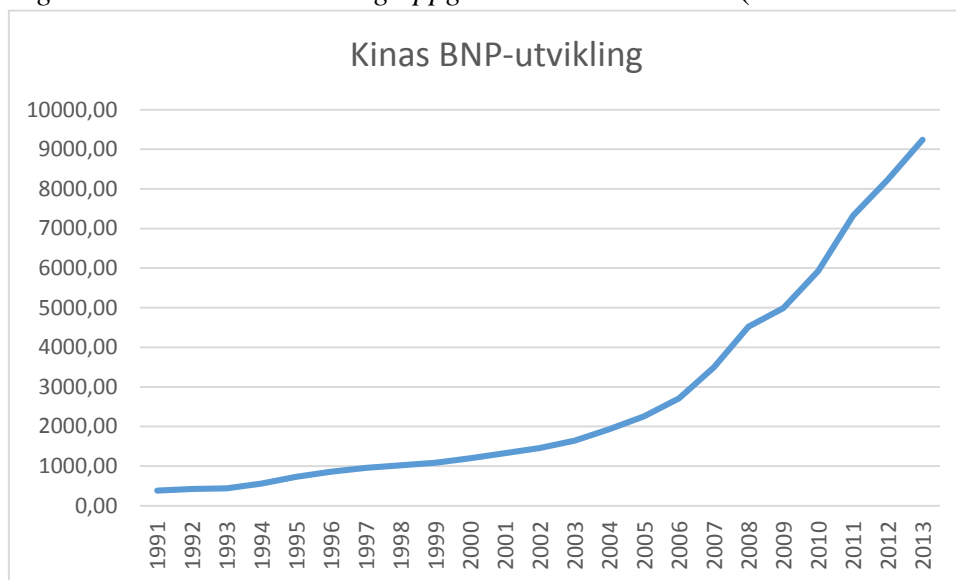
Note: Tallene er ikke justert for inflasjon.

Figur 6: Russlands økende militære utgifter oppgitt i millioner dollar (Stockholm international Peace Research Institute 2015)

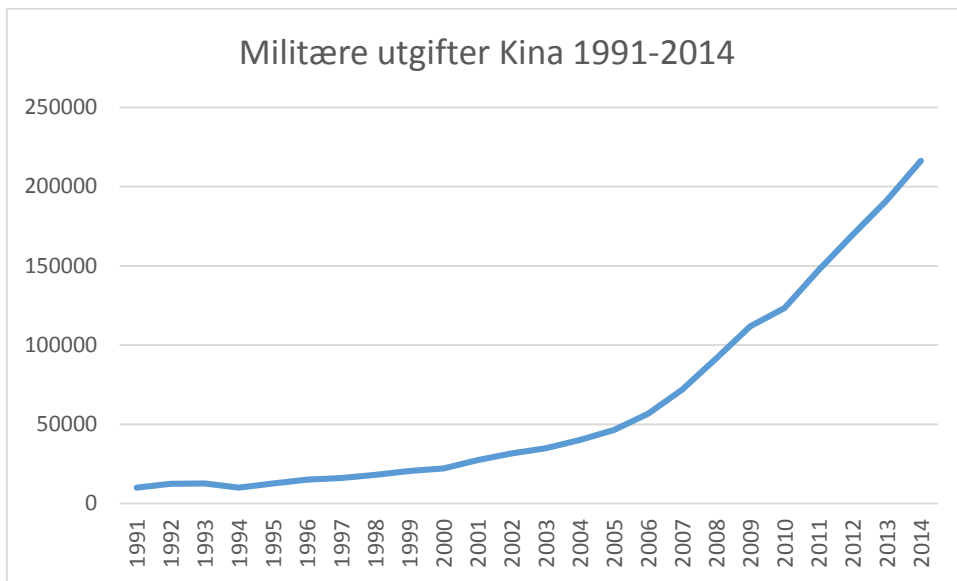
Note: Tallene er ikke justert for inflasjon.

Figur 7: Kinas BNP-utvikling oppgitt i milliarder dollar (Verdensbanken 2015)

Note: Tallene er ikke justert for inflasjon.

Figur 8: Kinas økende militære utgifter oppgitt i millioner dollar (Stockholm international Peace Research Institute 2015)

Note: Tallene er ikke justert for inflasjon.